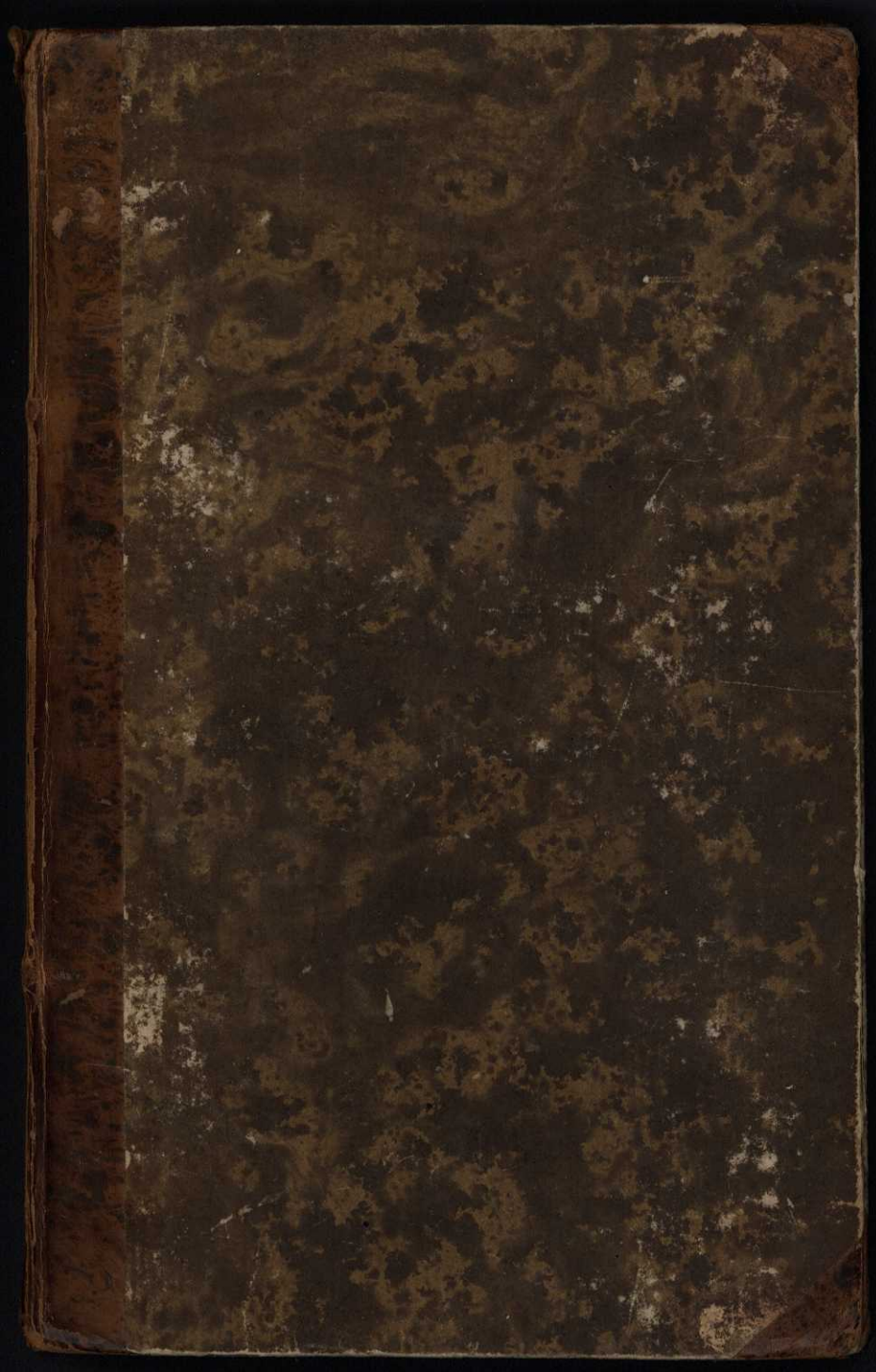

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

No. 1197.
1500.
1/3
20

Den älskade 1847
H. Dahlberg

Botaniska biblioteket

"a Allm naturvet.

1847
H. Dahlberg

Anwising

Til

Naturens

Kännedom.

Första Delen.

Om

Wäxt-Riket.

Efter

Herr Arch. och Riddaren VON LINNÈS
Botaniska Grunder,

Författad

af

CARL FREDR. HOFFBERG, M. D.

Kongl. Hof-Medicus och K. Coll. Med. Medlem.

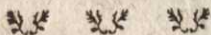

Stockholm,

Tryckt hos Johan Georg Lange,

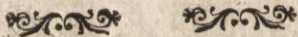
1768.

*Obvia dum picti lustro miracula mundi,
Naturæ intucor dum parientis opus;
Aut mihi planta suis Numen demonstrat
ab herbis,
Præsentemque refert quælibet herba
Deum,
Aut operis series, Auctorem tota re-
censet,
Qui facit & læto cuncta vigore fovet.
Emicat ex ipsis Divina potentia terris,
Et levis est cæspes, qui probat esse
Deum.*

STIGELIUS.

Företal.

Alt hwad i Naturen finnes, är af den wise Skaparen til människo-slågtets nytta inrättadt. Solen gör våra dagar ljusa, gifwer oss värma, samt upfriskar alla lefwande kroppar. Månan och Stjernorna uplysa våra nätter. Utur Naturens Riken hämtas allt hwad til lifwets uppehäl-lande och beqwämlighet behöfues. Om- tanka och flit hafwa lärt oss at känna och uplöka dessa nödtorster.

De fleste människor taga sin föda så wäl af Djur- som Wäxt- riket; dock gifwas de som endast lefwa af kött- mat utan bröd, såsom Lapparne; af

torr Fisk i stället för bröd, såsom Is-
 ländare och Grönländare: andre af
 Risgrunn, såsom större delen Österländ-
 ske folkslag: andre af Dadlar, såsom
 Egyptierne: andre af Turkiska Hvetet
 (Zea Mays), såsom de måste Americaner:
 andre af et slags rötter (Poly-
 gonum viviparum), såsom Samoieder-
 ne. För nödfall och under resor haf-
 wa och människor kunnat lefwa flera
 månader endast at suga på litet Gum-
 mi Arabicum, utan den minsta annan
 föda *a*), i hwilkets ställe äfwen Kör-
 bårs-kåda, som hos oss finnes, äger
 samma nytta. Hwad många härliga
 växter, finnas icke wilddt växande, som
 under miswärt och dyr tid kunna tje-
 na til brödföda och mat.

Utom de kläder wi bruka af ull och
 pelswerk samt Silkesmaskens tilwärt-
 ning,

---

a) D. Hasselquists Resa p. 533.

ning, har omtanken påfunnit, af sielf-
wa spindel-wäfwen förfärdiga kläder *b*).
Utom Lin och Hampa har man af Näs-
la (*Urtica cannabina*) och Hummel-
reswor funnat tilreda starkt och war-
aktigt linne, samt af Berglinet eller
så kallade Amianten, kläder som af el-
den ej kunna förbrännas *c*). Ut för-
tiga en del Americaner, som nyttja et
slags brokota ormars (*Boæ depressio-
ris*) skinn til kläder *d*).

I stället at wilda och ouplysta folk-
slag bo uti usla kajor och äfwen bergs-
klippor, har arbetet uplyst af kunsta-
pen bringat andra Nationer at uppsöka
de ämnen, hwaraf så wäl beqwämliga

A 3.

bo:

b) Kläder af Spindelwäf, spundne och wäfde, för-
waras uti Frankrike i Konungens Cabinet.

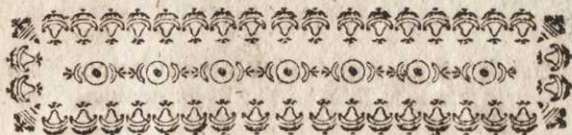
c) Bruckmans Magn. Dei in locis sub. T. II. p. 955.

d) Ormen är af flera alnars längd, så stor at
han swäljer Får och Hjortar: Inwånarne äta
des kött och klåda sig med skinn.

boningar kunna byggas, som prägtiga och med tiderna trottsande Palats. Swad härliga medel har icke insigt på förfarenhet grundad lärt oss at påfinna til vår hälsas bibehållande och återställande?

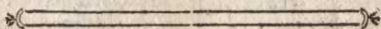
Desse och dylike äro de ämnen, til hwilkas uppsökande Naturkunnigheten gifwer anwising. Hwilken förnuftig människa som ser och betraktar alt detta, kan då wara så känslolös och så swagtänkande, at hon icke måtte känna och wörda den wise Naturens HERR, som alt sådant til människornas nytta inrättat och det beständigt bibehåller? Alltsammans måste således stanna i Skaparens ära och människors slägtets nytta.

Scientia Naturæ innititur Cognitioni Naturalium Methodicæ & Nomenclaturæ Systematicæ tamquam filo ariadneo, secundum quod Naturæ mæandros unice tutoque permeare liceat:

VON LINNÈ Syst. Naturæ de Imp. Nat.

Inledning.

§. 1.

Naturkunnigheten, *Scientia naturæ*, är en beskrifning öfver alla kroppar i werlden, med deras egenskaper.

§. 2. Kroppar kallas allt hwad wi med ögonen se, och äro antingen *Himmelska* eller *Jordiska* kroppar.

§. 3. De kroppar, som öfver oss äro, kallas *Himmelska*, såsom: *Sol*, *Månan*, *Stjernorne*, och höra til *Astronomien*: de som på jordklotet finnas, kallas *Naturalier*, eller *jordiska* kroppar, och höra til *Natural-Historien*.

§. 4. *Naturalierne* delas i 3 Riken: *Regnum Animale*, *Djur-riket*. 2. *Regn. Vegetabile*, *Wårt-riket*; 3. *Regn. Minerale*, *Sten-riket*.

Anmärkning. Herr Prof. WALLERIUS har äfwen lagt det 4:de Riket härtil: Regn. Aqueum, Wattu=riket.

§. 5. Den kunskap, som desse Rikens froppar uppräknar och beskriwer, kallas *Historia Naturalis*, Naturkänning.

§. 6. Stenarne wåra: Örterna wåra och leswa: Djuren wåra, leswa, hafwa känsel och rörelse.

Anm. 1. Stenarne wåra genom utwärtens tillsättning (per appositionem externam) eller på det sättet, at jordaktiga delar fästa sig utanpå och wid hwarandra, hwilka sedan sammanwåra och hårdna til sten. Förnämsta bewisen til Stenars wårande äro: 1. Om en sten wåges noga, lägges sedan bland andre stenar i sidsstranden, och efter några månader wåges å nyo, finnes en ansenlig tillökning på wigten. 2. I De Monconys Reisebeschr. p. 527 berättas at en sten, som blifwit lagd i en Glaszkolf med watten och wäl tilsätt, efter några år warit wårt och ökad til den storlek, at han ej kunnat uttagas förrän Glaszkolfwen slagits sönder. 3. Bagliv de Vegetatione lapidum säger, at Marmor-bergen i Italien så ögonstenskigen wåra, at där för par hundrade år sedan war Marmor=brott, är nu hårda och jämna landswägen; äfwen at i de nyare Marmor=brotten finnes yror, hamrar och andra Instrumenter hwarmed Marmoren blifwit bruten, som sedan igenwårt. 4. At Malmgångar återwåra och tillåtas, är bekant. 5. Huru ofta finnas icke stenar och flere saker inneslutne i berg och andra stenar, såsom: Petrificater och åtskilliga sten=gyttringar i Marmor och Kalkberg, träknoppar i Onyr=sten, röda hår i Ametist, Spindlar och Flugor i Bernsten. 6. Ofta synas sprickor uti berg och stenar åter ihopwårte och med en hwiit Spat ellet Qwartz sam-

Sammanlimmade e). Bokstäfwer och Figurer, som fordom warit uthuggne i sten, hafwa sunnits upfylte och utwårte af en spataktig eller annan sten, såsom uti Kunsten wid Swenarum på Gottland f), Labyrinthen på Creta g). De så kallade Sigtuna Nycklar, som wid stranden af sjön Skarswien i en gråsten äro inwårte och af en hwit sten-materia upfylte, torde wara af samma bestaffenhet.

Ann. 2. Örterna wåra och Ieswa, på det sättet, at de draga genom rötterna sin föda utur jorden, som updrifwes genom sina ådror eller rör uti sselfwa wårten, deraf den får sin tilräckeliga föda och det onyttiga genom bladen bortdunstas.

Ann. 3. Djurens lif består i blodets ståndiga omlopp i kroppen (Circulatio sanguinis). Hjertat drijwer blodet genom puls-ådrorne (Arteriæ) til alla kropsens delar, och emottager det åter genom blod-ådrorne (Venæ), så at blodet på detta sättet beståndigt och med otrolig snällhet genomwandrar kroppen, så länge lifwet warar. Föda och tilwårt hafwa Djuren af maten, utaf hwilken den förnämsta saften (Chylus) insupes ifrån tarmarna i mjölk-ådrorna och blandas där med blodet, hwilken deraf återstalles och njuter sin tilwårt, sedan det onyttiga genom stolgång, Urin och utdunstning (transpiratio) blifwit ifrån kroppen afsondrat.

Ann. 4. Lifwet är ej annat än blodens eller wåtskornas fria och obehindrade lopp i deras ådror och rör; ty då man ombinder en gren på en ört eller en lem på et djur, har det lika wårkan, nemligen: då wåtskorna ej så fritt framlöpa, förtwinnar delen och får kallbrand.

e) Arch. och Kibb. v. LINNÉS Oeconomia Nat. p. 11.

f) Deß Gottl. Resa p. 227.

g) Tournefort Voyage Orient. p. 67.

§. 7. Wetenskapen, som handlar om Djuren, kallas Zoologia, Djurkänning; om Växterna: Botanica, Örtkänning; om Stenarna: Mineralogia, Stenkänning.

§. 8. Hwårt och et Rike delas i Classer, ordningar, slag, arter och förändringar: Classes, ordines, genera, species, varietates.

§. 9. En sådan Naturens indelning, kallas Naturens sammanhang, Systema naturæ.

§. 10. Nyttan af Natural-Historien är stor, så til vår andeliga, som timmeliga wålfärd.

Ann. De skapade tingens betraktande gifwer oss anledning at känna och söka det höga Wäsendet, som härtil först warit ursprung och orsak, samt all ting ännu wid magt håller: wi lära altså här af at wönda och lofwa samme store Skapelses Herre för desse Hans dräpeliga werk. Af de 3 Naturens Riken hafwa wi wårt tilräckeliga behof, så wäl til föda, som kläder, hus och botemedel emot sjukdomar. Se Företalet.

Om Växterne.

§. 11. Wårt-rikets invånare äro 9 slag: 1. Palmæ, Palmträd. 2. Gramina, Gräs. 3. Lilia, Liljor. 4. Herbæ, Örtor. 5. Arbores, Träd. 6. Filices, Ormbunkar. 7. Musci, Måssar. 8. Algæ, Stenmåssar. 9. Fungi, Swampar.

§. 12. På hwar och en wårt betraktas i allmänhet 3 delar: 1. Fructificatio, Frö-redningen. 2. Herba, Örte-ståndet. 3. Radix, Roten.

Ann. 1. Emedan första wisdoms-steget består uti at känna et ting; så är wid örte-wetenskapen nöd-
wän-

wändigt at wäl känna alla delar, hwaras örtens
kännemärken tagas.

Ann. 2. Växterna äro til sitt inra wäsende (sub-
stantia) sammansatta af 5 delar: 1. Medulla,
Kärnan. 2. Lignum, Weden. 3. Liber, Safwan.
4. Cortex, Barken. 5. Epidermis, Näfwern.

CAP. I.

Fructificatio, Frö-redningen.

§. 13. Ingen växt finnes, som icke hafwer
blomma och frugt; desse bägge sammantagne, kal-
las *Fructificatio*, Frö-redning: altså består Frö-
redningen af 2:ne delar: 1. Flos, Blomman. 2.
Fructus, Frugten.

§. 14. Flos, Blomman (f. 143.), är lifasom
en verkstad til fröet, och består af 4 delar:

1. Calyx, Blomsfodret (f. 132 = 139).
2. Corolla, Blomkronan (f. 142 = 144).
3. Stamina, Ståndarena (f. 143. d. e. f. 149.
e. f. 150).
4. Pistillum, Spiran (f. 143. a. b. c. 149. b. c.
d. 152).

§. 15. Calyx, Blomsfodret, omgifwer och in-
nesluter blomman, innan hon står ut, och är af
7 slag:

I. Perianthium (f. 149. a.), Blomholf, et
med Frö-redningen sammanhängande blomsfoder,
som finnes på wissa örter (calyx herbæ), deraf är:

1. Perianth. Fructificationis, innesluter både *Sta-*
mina och *Germen*.

2. Peri-

2. Perianth. floris, innehåller *Stamina allena*.
3. Per. fructus, omfattar endast *Germen*.
4. P. proprium, enskild för hvar blöma, deraf är *a)* Monophyllum, enbladig: *Primula*; *b)* Polyphyllum, mångbladig; *c)* Fissum, flufwen; *d)* 2 = 5 fidum, 2 = 5 flufwen; *e)* 2 = 5 partitum, 2 = 5 delt; *f)* integrum, hel; *g)* tubulosum, pipig; *h)* patens, öppen; *i)* reflexum, bakböjd; *k)* inflatum, upblåst; *l)* abbreviatum, kortare än tubus §. 16; *m)* obtusum, trubbig; *n)* acutum, spitsig; *o)* spinosum, uddig; *p)* aculeatum, taggig; *q)* æquale, lika stor med corolla; *r)* inæquale, olika mot corolla.
5. P. commune, allmän för flera blommor, såsom *Scabiosa*, Cl. Syngenesia; deraf är *a)* imbricatum, med öfver hvarandra liggande fjäll: *Leontodon Taraxacum*, *Hieracium*; *b)* squarrosum, med fränböjda fjäll: *Carduus*, *Coryza*, *Helianthus*; *c)* calyculatum, med calyx, som wid basen har likasom en mindre calyx: *Crepis*, *Dianthus*, *Bidens*.

II. Involucrum, Swepe, Blomstokens (§. 23. *g)*) blomfoder (calyx umbellæ), et från blomman aflägsse blomfoder, är antingen: *a)* univerfale (f. 135, *c.*) för den allmänna umbella: *Daucus*; *b)* partiale (f. 135, *d.*) för den enskilda: *Scandix*, *Cherophyllum*; *c)* proprium, för hvar och en blomma; *d)* monophyllum, enbladigt: *Bupleurum*; *e)* polyphyllum, mångbladigt.

III. Gluma (f. 134, *a.*) Ägn, Blomfodret på gräsen (Calyx graminis), som med tunna skal
(val-

(valvæ) omgifver des blomma, år *a*) uniflora, enblommig: Panicum, Phalaris; *b*) 2--multiflora, 2==mångblommig: Triticum; *c*) 1, 2--multivalvis, 1, 2==mångskalig, sås. 6skalig: Hordeum; *d*) colorata, annan färg än grön; *e*) glabra, glatt; *hispida*, stråf. Arista (f. 134, *b*), **Snårp**, et litet fint strå som sitter wid gluma: år *a*) mutica, utan arista; *b*) terminalis wid ändan af gluma; *c*) dorsalis, utan på gluma: Avena; *d*) recta, rak; *e*) tortilis (f. cit.), wriden: Avena; *f*) geniculata, med leder; *g*) recurvata, utböjd.

IV. Amentum (f. 137.), **Sånge**, et själlagtigt blomfoder på wissa trån, m. m. t. e. Bjök, Pil, Asp, Ek, Gran, m. m. på örter, sås. Urtica, Parietaria; år

a) Squamosum, själligt: Carpinus; *b*) nudum, utan fjäll.

V. Spatha (f. 132, 133.), **Sölster**, et långs efter öpnat blomfoder på wissa wårter, som hafwa spadix (f. 21, II, f. 133.), t. e. Calla, Narcissus; år *a*) univalvis (f. 132.), enskaligt: Arum, Leucojum; *b*) bivalvis (f. 133.), tvåskaligt; dimidiata, halstäckande.

VI. Calyptra (f. 136. *c*.), **Mössa**, et strutlikt blomfoder på måssor (calyx musci), år: *a*) recta, lodrätt; *b*) obliqua, snedt-sittande.

VII. Volva (f. 139. *b*.), **Slarfwa**, et hinagtigt blomfoder på Swampar (Calyx fungi), år i anseende til hatten, pileus (f. 139. *b*.) *a*) approximata, nära belågen; remota, aflågse.

Ann. I. Calyx (blomfodret) utwårer och framalstras af örtens bark (cortex).

Ann.

Ann. 2. Somliga örter ha intet blomfoder, såsom Tulipa; andra ha det dubbelt, så: Malva. Efter det härskammar af barken, så plågar det nästan alltid vara grönt eller af lifa färg med den; dock finnes det rödt på *Bartsia americana*, *Palmis* &c.; snöhvitt på *Cornus herbacea*.

§. 16. Corolla, Blomkrona, kallas blommans blad, som tillsammans tagne föreställa lifasom en krona; är

a) Monopetala, enbladig: *Veronica*; b) 2, 3 -- polypetala, 2, 3 = flerbladig; c) regularis, lifformig; d) irregularis, olifformig: *Ecchium vulgare*; e) inæqualis, olifa: *Butomus*; f) globosa, flotrund: *Hyacinthus Botryoides*; g) campanulata, flocklif: *Campanula*; Tulipa f. 132. h) infundibuliformis, trattlif: *Cynoglossum officinale*; i) hypocrateriformis, f. 142. **Stjånkfattlif**: *Myosotis*, *Vinca*; k) rotata, cirkelrund: *Borrago*; l) ringens, gapande, med 1. galea seu labium superius, öfra läppen; 2. barba seu labium inferius, nedra läppen; 3. rictus, gapet; 4. faux, swalget; 5. palatum, gomen; m) personata, maskerad; n) cruciata f. 144, med 4 förhvis sittande petala: *Brassica*, *Cheiranthus Cheiri*; o) concava, urhålfad; p) patens, öppen; q) papilionacea, båtlif, med 1. vexillo, seglet (petalum inferius), 2. alis, vingarne (petala lateralia). 3. carina, fölen (petalum superius), t. e. Cl. *Diadelphia* och deraf årtblommor; r) composita, sammansatt; s) ligulata (semiflosculosa *Tournef.*), utbredd: *Prenanthes*; t) radiata (flosculosa *Tournef.*), strålig: *Matricaria*, *Achillea*; u) tubulosa, pipig: *Centaurea*; v) color,

+ tilläg tilläg

lor, färgen kan wara albus, niger, luteus &c. hwit, swart, gul, m. m.

Ann. 1. Corolla framkommer utaf örtens Safwa (Liber).

Ann. 2. Corolla är nästan alltid af wacrare färg och luft än de öfriga örtens delar. När corolla felar, är pericarpium gerna mer färgad än wantligt, såsom Ornithogalum, Polygonum Persicaria; men då hwarken calyx eller corolla ha någon besynnerlig färg, äro ofta bladen (folia) i stället målade, sås. Amaranthus tricolor. Flores luxuriantes eller pleni, dubbla blommor blifwa då örten wärew i för fet jord, deraf i stället för stammina och pistiller, endast bli petala, sås. dubbla Neglickor, Törnrosor m. m. Deremot kan swag wärma och mager jordmon hindra örten at få corolla, och blomman således blifwa stympad, flos mutilus, t. e. Lychnis apetala, Tussilago Anandria.

Ann. 3. Sörg, smak och luft äro hos örterna mycket obeständiga, t. e. Centaurea Cyanus. Deraf tagas altså inga speciela kännetecken wid örtens beskifning, utan sådant föres til örtens förändringar (varietates); dock gifwer detta tillkänna örtens inwärtres kraft: den hwita färgen plågar wara söt, s. hwita Winbår, Plommon; den röda: sur, s. röda Winbår, Berberis; den gröna: råaktig, s. alla blad och omogna frukter; den gula bäst: Chelidonium, Tanacetum, Aloë; den bleka osmakelig: Lactuca, Asparagus; den swarta obehagelig och mistänkt: Actæa, Solanum, Håggbår. De wälluktande örter reta och stärka: Viola, Crocus, Lavendula, Teucrium Marum; de illa luktande och wämjesamma, äro otjenliga och giftiga: Datura, Solanum, Swampar; de kryddsmakande (Aromatici) reta och gifwa appetit, s. Neglickor, Mustkott, Kanel: de som utсила en öm nog färgad wättska, då örten afbrytes, äro merendels giftiga, sås.

+ Ann.

såf. Euphorbia, Papaver, Chelidonium; dock ej de
så kallade semiflosculosi Cl. Synonymia. *utlag*

Corollæ delar äro tvänne: Petalum, Blom-
bladet, 2. Nectarium, Honungshuset.

1. Petalum (f. 143.), Blombladet, hvar och
et af blommans blad: desj delar äro:

a) Tubus (f. 142. a.), pip: Primula veris; b)
unguis (f. 144. a.), flo: Saponaria, Dianthus ca-
riophyllus; c) limbus (f. 142. b.), bräm; d) laci-
niæ (b), flisar af bråmen; e) lamina (f. 144. b.),
Stifwa.

Ann. Antalet af petalis bör räknas på basi corol-
læ; men lacinie efter medlersta delen af limbus
eller lamina.

2. Nectarium, Honungshuset, uti hwilket
honungen finnes, och af Bien samlas: är a) cam-
panulatum (f. 145. a.), flocklikt: Narcissus; b)
cornutum (f. 146. a.), hornlikt: Aconitum; c) cal-
caratum (f. 147. a.), sporrlikt: Tropæolum, An-
tirrhinum; d) besynnerliga honungshus ses på
Parnassia (f. 148.), Passiflora; e) proprium, sär-
skildt sittande (och ej på petalo), Delphinium
Consolida; f) petalinum, på blombladen: Lami-
um har wid basen tubi: Ranunculus & Fritilla-
ria Corona imp. ad unguem petali. *utlag*

Ann. Honungshus finnes ej på alla växter.

§. 17. Stamina (f. 149. a. e. f. 150, 143. d. e.),
Ståndarena äro blommans hånor, och bestå af
3 delar:

1. Filamentum (f. 150. a, 149. c, 143. d.),
Strången uppehåller knapparna (antheræ). Fi-
lamenta kunna vara:

a) Æqua-

a) *Æqualia*, lifa stora; b) *inæqualia*. olifa;
c) *connata*, hopwurra: Cl. *Monadelphia*, *Di-*
Polyadelphia.

2. *Anthera* (f. 143. c, 149. f. g, 150. b.), *Knap-*
pen, öfversta delen af *Ståndaren*, som bär frö-
mjölet (pollen): *Antheræ* äro:

a) *Distinctæ*, åtskilda, såsom de måsta blomor;
b) *connatæ*, hopwurra, f. Cl. *Syngenesia*; c) *late-*
rales, satta på sidan af *Filamento*: *Paris*, *Asarum*;
d) *versatilis*, *incumbens*, instuckne i spetsen af *Fi-*
lamento, f. *Tulipa*, *gramina*. *Loculi* äro hålige
heter på *Antheris*: *Mercurialis* har 1, *Hellebo-*
rus 2, *Orchis* 3, *Fritillaria* 4: deraf säges: *uni-*
locularis, *bilocularis* &c. *anthera*.

3. *Pollen* (f. 151. a.) *Frömjölet*, hvarmed *an-*
thera är öfverdragen; har åtskillig figur.

Ann. *Stamina* bliwa af örtens trådaktiga väsende
(*substantia lignea*).

§. 18. *Pistillum* (f. 143. a. b. c, 149. b. c. d, 152.),
Spiran, är blommans Höna, och har 3 delar:

1. *Germe*n (f. 143. a, 149. b, 152 a.), *Ämnet*
til frukten: är antingen a) *superum*, inom *co-*
rolla, sås. *Paris*, *Prunus*, *Cerasus*, *Berberis*; eller
inferum, nerom *corolla*, f. *Pyrus*, *Galium*.

Ann. Utas *germe*n blifwer sedan *pericarpium*, då
Fröet mognar.

2. *Stylus* (f. 143. b, 149. c, 152. b.), *Stiftet*,
som hopfogar *germe*n och *stigma*.

Ann. På somliga blomror selas *stylus*, då *stigma*
är satt in på helswa *germe*n, sås. *Tulipa*.

B

3. *Stig-*

3. Stigma (f. 143. c, 149. d. 152. c.), Märket, öfwersta delen af pistillen, som suktas ständigt och emottager pollen. *ullög*

Anm. Pistillen framkommer utaf örtens kärna (medulla).

§. 19. Sponsalia floris, Blomans biläger sker på det sättet, at då pollen (f. 151. a.), frö-mjölet faller ifrån knapparne (antheræ f. 143. e, 149. f. 150.), på det suktiga märket (stigma f. 143. c, 149. d, 152.), spricker detta mjölet sönder, och lemnar ifrån sig et finare wäsende (f. 151. b.), som genom Stiftet (f. 143. b, 149. c, 152. b.) nedgår til Ämnet (f. 143. a, 149. b, 152. a.) och deraf tilwårkar Fröet (§. 22.).

Anm. Detta blomans biläger är så nödwändig för hwar och en ört, at utan det samma kan intet frö framalsktras, hwilket bewises 1:o Om antingen Antheræ (Knapparna), eller helfwa Hanblommorna afpläckas, innan de fått släppa Frö-mjölet, blifwer ej deraf någon frukt eller frö, sås. på Pumpor, Hampor, Humla. 2:o Om man til ex. har röda Tulipaner, och åstundar andra af slerahanda färg, så afplöckas Knapparna innan de släppt Frö-mjölet, pudror sedan des märken med knapparna på hwita Tulipaner, och får sedan fröet, som haraf blifwer, på en särskildt färg, blir deraf rosor, som ha bägge färgorna. 3:o Palmträden hafwa åfwen som några wissa wäxter, särskildta Han- och särskildta Hon-träd. Frukten af detta träd, är Dadlar, hwaraf Folket i Österlanden lesiwa åfwen som wi af såd: At frukten må blifwa så mycket ömrogare och bättre på Palmträdet, brukas där i landet at pudra märket på Honan med Han-blommornas knappar, at des frömjöl må göra honan fruktsam: åfwen at sålta blomhölstret af hanen öfwer honans blomhölster, at

at frö-mjölet så mycket lättare må nedfalla på märket och börda honan. Då Turkarne gjorde inbrott i staden Basra, lät deras Furste hugga alla hanor af Palmträdet omkull, hvaras honorna blefwo aldeles ofrukt samma, så at fienden ej fect något underhåll, utan måste med oförrättadt ärende gå tillbaka *). Fikonträdet blifwer frukt samt genom et Insect (Cynips Plenes), som lefwer af Fikon och bringar med sig frömjölet från hanorna til honan. 4:o De slästa blommor sluta sig samman wid instundande wätträder och om aftnorna, at ej regn och dagg må förskamma frömjölet, innan det kommit til märket; men så snart märket blifwit bördat, sker ej mera detta blommans tilslutande. Om regn kommer, då rågen ryker eller blomstrar, blir frömjölet förwandtat til en deg och odugeligt at besrå blommans märken: Landtmannen besparar deraf miswärt, ty aren blifwa trappige, emedan wätan gjordt de måffa hanblomsiren ofrukt samma **). På samma sätt sker om regn faller i blomman på wissa frukt-trän, sås. Kårsbär och Pårontråd. Dersöre upstiga wissa wattuwärter med sin blomma öfwer wattungbrynen under blomstrings-tiden, och neddraga den åter, när blommans bilåger är förbi, såsom Nymphæa, Potamogeton, Stratiotes, Myriophyllun, Hydrocharis m. m.

Ann. 2. *Planta hybrida*, sammanblandade växter, äro de, som framalstras af olika slags föråldrar, eller då frömjölet af en särstild ört, har bördat honan af en helt annan slags ört, och af fröet som deraf framkommer, upwäxer en ny wärt, som liknar bägge föråldrarne: således är *Veronica hybrida* uti Upsala Academix Trädgård framkommen år 1750 och 1751 af *Veronica maritima*,

B 2

som

*) Kæmph. Amœn. 106.

**) Von LINNÉS Gottl. Resa p. 305.

som med sitt frömjöl gjordt *Verbena officinalis* frukt-
sam †). At förtiga flere sådane exempel.

§. 20. *Fructus*, *Frukt*, kallas det som har frö
innet sig; består af 3 delar: 1. *Pericarpium*, Frö-
huset; 2. Fröet, *Semen*; 3. Fästet, *Receptaculum*.

§. 21. *Pericarpium*, *Fröhuset*, fruktens yttre
del eller skal, som innehåller och frambringar fröet,
är af 8 slag: 1. *Capsula*, *Fruktgömmen*; 2. *Siliqua*,
Fruktskida; 3. *Legumen*, *Fruktbalja*; 4. *Follicu-
lus*, *Frukthölsa*; 5. *Drupa*, *Stenfrukt*; 6. *Pomum*,
Kärnfrukt; 7. *Bacca*, *Bär*; 8. *Strobilus*, *Kotte*:

1. *Capsula* (f. 159, 160, 161), *Fruktgömmen*,
et ihåligt fröhus, som öppnar sig äfswantil, då fröen
äro sårdige at utsläppas, sås. *Hyoschymus*, *Pa-
paver*, *Datura*: des delar äro: *A*) *Valvula* (f. 160,
a.), utanvägg; *B*) *loculamenta* (f. 160, *b.*), kam-
rar; *C*) *dissepimenta* (f. 160, *b.*), skiljewäggar;
D) *columella* (f. 160, *c.*), stöd.

Capsula kan wara *a*) *bi-tri &c. capsularis*, med
2, 3 eller flere fruktgömmen; *b*) *bi-tri &c. locula-
ris*, med 2, 3 eller flere kamrar; *c*) *trilocca*, som
utanpå har 3 knölar och inuti 3 kamrar: *Euphorbia*
Esula, *Ricinus* *Cataputia*; *d*) *didyma*, tvåknölig.

2. *Siliqua* (f. 155), *Fruktskida*, et af tvåanne
skifvor sammansatt fröhus, hvaräst fröen fästas
på ömse sidor af skifvornes fogning: *Cl. Tetrady-
namia*, sås. *Rål*, *Senap*.

Siliqua kallas egenteligen då skidans längd öf-
wergår bredden; men *Silicula*, då längd och bredd
äro måst lika. Lit

†) *Diff. de Plantis hybridis*.

2) **Til Kapsnaden** (figura) är Siliqua *a)* orbiculata, rund, sås. Clypeola; *b)* cordata, hjertlik: Lepidium Nasturt. hort.; *c)* compressa, sammantryckt: Thlaspi; *d)* torulosa, knölig: Raphanus, Cochlearia; *e)* articulata, ledfull: Raphanus; *f)* dissepimeratum paralelum siliquæ, jämbredt afdelande siljewägg, sås. Lunaria, Draba; *g)* transversum, tvårt.

3. Legumen (f. 154.), **Fruktbalja**, et tvåskigt fröhus, uti hwilket fröen äro fäste endast på en sida af skifvornes fogning: Cl. Diadelphia, sås. ärt- och bönskidor; kan wara til Kapsnaden:

a) rotundatum, rundt: Astragalus; *b)* teres, trindt: Lotus; *c)* turgidum, uppöst: Ononis; *d)* inflatum, upblåst: Colutea; *e)* spirale, wridit som urfjäder: Medicago polymorpha; *f)* uniloculare, med et rum, sås. de måsta örter; *g)* biloculare, med 2 rum: Astragalus; *h)* istimis interceptum, med många rum inuti.

4. Folliculus (f. 153.), **Frukthölssa**, et fröhus, som öppnar sig på ena sidan längs efter, men såster intet fröen wid fogningen, utan wid et särskildt inuti liggande receptaculum (§. 23. 5.), sås. Asclepias, Nerium, Vinca.

5. Drupa (f. 157.), **Stensfrukt**, et köttfullt fröhus, som inuti har en nöt, sås. Plommon, Körsbår, är:

a) succulenta, saftfull: Prunus; *b)* sicca, torr: Amygdalus.

6. Pomum (f. 156.), **Kårnfrukt**, et föttsfullt fröhus, som inuti har en Capsula, sås. Pyrus, Cucumis; år 1. til skapnaden (figura) a) turbina- tum, nedantil spetsigt och öfwantil bredt: Pyrus communis; b) globosum, flotliskt: Pyrus Malus. 2. *Loculamenta*, til rummen: 1, 2 -- 5 loculare, med 1, 2 = 5 rum.

7. Bacca (f. 158.), **Bär**, et föttsfullt fröhus, som endast innesluter fröen, sås. Winbär, Blåbär, Lingon.

1. *Seminum numero*, til fröens antal, kan det vara 1, 2, 3 &c. *Sperma*, med 1, 2, 3 eller flere frön. 2. *Recutita*, liknande et Ollon: Taxus. 3. *Nidulantia semina*, når fröen äro lifasom strödda utan på Båret.

Anm. Bären äro af den wise Skaparen gjorde til föda för djuren, som deriäenom fringsföra och ut- så dem så mycket lättare, sås. Viscum, Sorbus, Padus: de äro en wättskessull frukt, som härstamma egenteligen af *pericarpio*, men stundom ock af nå- gou annan örtens del: såsom af *calyx*, til er. Bli- thum, Morus, Rosa; af *nectario*: Mirabilis; af *corolla*: Adoxa, Poterium; af fröen: Rubus; af *receptaculo*: Fragaria, Taxus, Laurus, Ficus. *Cor- ra* Bär hafwa Linnæa, Galium, Trientalis, Co- marum &c.

8. Strobilus (f. 138.), **Kott**, et fröhus, som blifwer af Amento [S. 15. IV.], då själlen hårdna, sås. Tall, Gran: kan til skapnaden vara conoi- deus, globosus &c. fågletif, flotlif m. m.

Anm. Somliga örter hafwa ej fröhus, utan fröen sitta best vara, sås. *Didynamia gymnospermia*, t. e. Mentha, Hyssopus &c. Ibland slutar sig *corolla* under

under frukt-tiden om fröen, och tjänar til fröhus,
t. e. Gräsen: ibland gör blomfödret det samma.

§. 22. Semen, Fröet, är lifasom fostret eller början til den nyfödda plantan, som affaller och rotar sig til en ny växt: är 1. antingen tectum, inneslutit i pericarpio, och då kallas örten en planta angiospermia; eller nudum, bart, och kallas gymnospermia; 2. til fröens antal, är det monodi-spermum, som består 1, 2 eller flere frön; 3. til skapnaden. cordi-reniforme, hjert- = ujurligt, echinatum, taggigt som en Igelfott.

Fröets delar kunna vara:

1. Hilum, Frö-årret, som tydeligen ses på Cardiospermum, Phaseolus.
2. Corculum, Lifspunkten, med dess plumula, uppstigare, hvaraf örtens uppstigande stam blir, och rostellum, nedstigare, hvaraf roten blir.
3. Cotyledon, Hjertbladet, sitter på sidan af fröet, och preparerar födan åt den spåda örteplantan, til dess hon får taga fastare rötter, då det sedan affaller. a) Monocotyledon, med et hjertblad: Allium cepa; b) dicotyledon, med 2 hjertblad: de måsta örter, Phaseolus, Pisum; c) polycotyledon, med många hjertblad: Pinus, Linum.
4. Arillus, Fröhinna, den utan på fröet sittande hinnan, som sedan bortfaller, sås. Cucumis, Dictamnus, är a) succulentus, saftig: Evonymus. b) cartilagineus, bråskaktig: Citrus.
5. Corona, Krus, et litet vid fröet fasthängande blomföder, hvarmed det bortflyger; Scabiosa.

6. Pappus [f. 162.], **Sjun**, en wid frøet fäst sjåder- eller hårlif tofs, at med wådret bortfhyga: Leontodon, Carduus: år

a) Stipitatus [f. 162, d.], med fot: Lactuca; b) sessilis, utan fot; c) capillaris [f. 162, a.], hårlif: Hieracium, Sonchus; d) plumosus [f. 162, b.], sjåderlif: Tragopogon, Leontodon; e) paleaceus, sjållig: Bidens; f) aristatus, lifnande en Arista [§. 15. III.]: Tagetes, Helianthus; g) nullus, utan sjun: Artemisia, Bellis.

7. Cauda, **Stjert**, en sintrådig tillsats på frøet, år
a) geniculata, ledsfull: Geum; b) pilosa, hårsfull; c) villosa, luden: Clematis Vitalba; d) plumosa, sjåderlif: Geum rivale.

8. Hamus, **Kroĕ**, en krofig och hwasß tillsats på frøet, hwarmed det fæster sig wid förbigående djur, sås. Myosotis Lappula.

9. Calyculus, **Frøfoder**, et krusigt foder kring frøet: Scabiosa.

10. Nux, **Nöt**, et frø som ligger uti et benhårdt skal: Corylus Avellana.

11. Nucleus, **Sten**, en nöt som ligger i en stenfrukt (drupa §. 21. 5.). *Prunage m...*

Anm. 1. Utsåningen sker gemensligen mot Hösten, då wådret grasserar, hwaraf de frön som hafva coronas, pappos och caudas uplystas och med wådret kriugspridas. En del örter ha elastiska frøhus, som wid anværandet spritta frøen wide omkring, sås. Impatiens noli tangere: andra kringspidas då de fästna wid förbigående djur, sås. Arctium, Bidens, Cynoglossum: andra söras omkring af Floder, sås. Anastatica.

Anm.

Anm. 2. Fröets delar kunna lättare ses, om man låter något stort frö, t. e. Bönor, Ärtor, Gurfkärnor blötas i watten, til dess det groor, och sedan fränfiljer delarne.

§. 23. Receptaculum, **Fåster**, kallas stället hwaråst Frö-redningens delar sammanfåstas: är

1. Receptaculum proprium, enskildt fåste, som sammanfåster endast en af Frö-redningens delar.
2. Recept. fructificationis, **Fröredningsfåste**, för blomma och frukt.
3. Rec. floris, **Blomfåste**, för blommans delar, utan germen.
4. R. fructus, **Fruktfåste**, för frukten.
5. R. seminum [f. 161.], **Fröfåste**, sammanfåster fröen i pericarpio.
6. R. commune [f. 140, 141, 135, 133.], **gemensamt fåste**, innehåller flere blommor, med deras frukt, sås. Cl. Syngenesia, är I. til sin yta [superficies] a) nudum [f. 140.], bart ifrån pilis, setis, paleis: Leontodon Taraxacum; b) punctatum [f. 140.], prickigt, men ejes bart: Leontodon Tarax.; c) villosum, ludigt: Artemisia Absinthium, Carduus; d) pilosum, hårfyllt: Carthamus; e) setosum, borstfyllt: Arctium Lappa, Centaurea Cyanus; f) paleaceum, fjällfyllt: Anthemis, Achillea, Millefol.

Paleæ [f. 141. b.], **Själl**, kallas det sina snaset, som på somliga gemensamma fåsten är wårt emellan blommorna, sås. Anthemis.

II. **Y anseende til skapnaden** [figura] är rec. commune, *a*) planum, platt: *Achillea Millefolium*; *b*) convexum, fullrigt; *c*) conicum (f. 141.), fågellift: *Anthemis*, *Bellis*; *d*) subulatum, syl-lift.

7. **Compositus flos**, en sammansat blomma, består af et utwidgadt receptaculo med många små blomster utan blomstast [pedunculus §. 34.]: *Echinops*, *Artemisia*.
8. **Aggregatus flos**, flerblomstrig blomma, et utwidgadt receptaculum, som har många små blommor med blomstast: *Scabiosa*, *Dipsacus*.
9. **Umbella** [f. 135.], **Blomstocck**, när flere pedunculi utstjuta utur en punkt i toppen af órten, lifasom på en Parasoll eller Puderqwast, sås. *Butomus*, *Rumin*, *Dill*; är:

a) **Simplex**, enkel, när receptaculum allenast en gång delar sig i många pedunculos: *Eryngium*, *Butomus*, *Sanicula*.

b) **Composita**, sammansatt, då alla pedunculi å nyo dela sig i mindre umbellas, sås. *Daucus*, *Euphorbia Esula*, *Cherophyllum*; deraf kallas α) **universalis umbella** [f. 135. *a*.], **allmän**, den som består af de första pedunculis [*a*]; β) **partialis umbella** [umbellula] [f. 135. *b*.], **enskildt**, den som består af de andra pedunculis [*b*].

c) **Prolifera**, **framalsstrande**, kallas en enkel blomstocck, hwaraf et eller annat blomstast frambringar en mindre blomstocck: *Asclepias Vincetoxicum*.

Til Skapnaden [figura] kan en blomflock wa-
ra *a)* concava, midtpå nedtryckt; *b)* fastigiata,
uphöjd; *c)* convexa, fullrig; *d)* plana, flat;
e) radiata, strålkantig: til ställningen [dire-
ctio], *a)* erecta, rak; *b)* nutans, lutande:
Solanum nigrum; *c)* cernua, nedböjd: Chero-
phyllum temulum.

10. Cyma, **Blomknippe**, när de allmänna blom-
kast gå utur en punkt, men de enskildta här
och där, sås. Sambucus, Opulus, Solanum Dul-
camara: är *a)* nuda, utan involucro eller bra-
cteis: Cornus sanguinea; *b)* bracteata, med
bracteis [§. 33. f. 120.]; *c)* ramosa, grenig: Se-
dum album; *d)* trifida, treflufwen: Sed. acre;
e) tripartita, tredelt: Sambucus Ebulus; *f)* quin-
quepartita, femdelt: Sambucus nigra.

11. Spadix [f. 133.], **Blombölster**, et utur spatha
[§. 15. v.] utvuxigt grenblommigt fäste, som ses
på Palmträd, är

a) Uniflorus, multiflorus, en- eller flerblom-
migt; *b)* simplex vel ramosus [f. 133.], odelt
eller grenigt.

12. Rachis, **Ärfäste**, et trådlift fäste, som medels
långs efter på ömse sidor sittande blommor for-
merar et ar: t. e. Gräsen.

Anmärkning om Fröredningen. Af blommans de-
lar kan antingen calyx eller corolla, eller ock bäg-
ge två vara borta; men aldrig stamina och pistil-
ler, emedan de til fröredningen äro aldeles oun-
bärliga: och som fröet är örternas yttersta ända-
mål, så kan wäl pericarpium ofta felas af fruktens
delar, sås. på Dill, Rumin &c.; men aldrig fröet.

Herba, Örte = ståndet.

§. 24. Herba, Örte = ståndet, är selswa wår-
tens ifrån roten uppstigande del, på hwilken finnes:
1. Truncus, Stammen. 2. Folia, Bladen. 3. Ful-
crum, Bihanget. 4. Hybernaculum, Winterlågret.

§. 25. Truncus, Stam kallas den ås wan jor-
den warande örtens del, som updrager wåttforna
från roten, består af 4 slag:

1. Caulis, Örte = stjälke, en stam, som uppehåller
frö-redningen och bladen.
2. Culmus [f. 114.], Strå, en stam, som egente-
ligen tillkommer gråsen.
3. Scapus [f. 113.], Blom = stam, en stam som en-
dast uppehåller frö-redningen: Convallaria ma-
jalis, Tuffilago Farfara.
4. Stipes, Fot, en stam som egenteligen tillkom-
mer Palmtråd, Drumbunkar och Swampar.

I anseende i: o til waraktigheten [duratio],
är en stam a) herbaceus, et eller 2 årig; b) suf-
fruticosus, frutescens, då stjälken är beständig,
men grönskar å nyo hwar sommar; c) frutico-
sus, buske; d) arboreus, tråd; e) solidus, tät;
f) inanis, inuti mjuk; g) fistulosus, ihålig: Co-
nium maculatum, Phellandrium aquat. Arundo.

- 2: o Til måttet [mensura] kan stammen wara a)
linearis, en linia, eller stor som lilla månen på
nageln [lunula]; b) unguicularis, nagels längd;
c) pol-

c) pollicaris, som första tum-leden; d) palmaris, två år hands längd; e) spithameus, som emellan tummen och pekfingeret utsträckt; f) dodrantalis, som emellan tummen och minsta fingeret utsträckt; g) pedalis, från armbågen till tumändan; h) orgyalis, mans-längd. Tjocklekens förklarar med likhet af någon bekant del, t.e. pollicis, femoris, capitis, tummen, låret, hufvudet.

3:o **Til ställningen** [directio] är stammen a) erectus, rak: Verbascum Thapsus; b) strictus, spänd; c) laxus, slaf; d) obliquus, sned; e) adscendens, uppstigande; f) declinatus, bågvis nedstigande: Sifon, Potentilla aurea; g) incurvatus, inböjd; h) nutans, lutande: Silene nutans; i) diffusus, utspridd med grenarne: Fumaria off.; k) procumbens, liggande: Anagallis arvensis, Vinca minor; l) stoloniferus, vid roten utskjutande telningar: Ajuga reptans, Viola odorata; m) sarmentosus, resvig: Smultron, Vitis vinifera, Clematis Vitalba; n) radicans [f. 112.], rottagande: Hedera Helix; o) repens [f. 131.], krypande: Potentilla argentea, Lyfimachia Numularia; p) geniculatus, ledfull: Galeopsis Tetrahit, Alopecurus geniculatus; q) flexuosus, hit och dit böjd: Solanum Dulcamara; r) scandens, upplångande: Vitis, Hedera Helix; s) volubilis [f. 115.], fringböjd, och det antingen sinistrorsum [C f. 115.], åt vänster: Humulus Lupulus, Lonicera Periclymenum; eller dextrorsum,) åt höger: Convolvulus, Phaseolus; t) parasitica, invuren, eller växande på andra örter och träd: Viscum.

4:o **Til**

- 4:o Til **Stapnaden** [figura] är stammen *a)* teres, trind; *b)* semiteres, halstrind; *c)* compressus, å bågge sidor flat; *d)* anceps, tveåggad: *Convallaria Polygonatum*, *Narcissus Pseudo-Narcissus*; *e)* 3-10 angulatum, 3 = 10 kantig; *f)* acut-angulus, hvarskantig; *g)* obtus-angulus, trubbkantig; *h)* obsolete angulus, med knapt märkelige kanter; *i)* triqueter, tresidig.
- 5:o **Tanseende** til stammens **öfwerdrag** [vestitus] är den *nudus*, bar: *Cuscuta*; *b)* *aphyllus*, bladlös; *c)* *foliatus*, bladfull; *d)* *vaginatus*, balglif; *e)* *squamosus* [f. 111.], fjällfull: *Lilium*; *f)* *imbricatus*, med hvarannan half-öfwertäckande fjäll [som Laktegel ligga]: *Tussilago Farfara*.
- 6:o **Til ytan** [superficies] är stammen *a)* *suberosus*, korklik; *b)* *rimosus*, sprickfull; *c)* *tunicatus*, täckt med hinnor; *d)* *lævis*, slät; *e)* *striatus*, strimig; *f)* *fulcatus*, färad; *g)* *glaber*, glatt; *h)* *scaber*, stråflig: *Cannabis*, *Humulus*, *Lupulus*; *i)* *muricatus*, med uddar öfwerdragen, som *Wof-ållon* hafwa; *k)* *tomentosus*, luden [tomentum §. 31. 4.]: *Anemone Pulsatilla*, *Verbascum Thapsus*; *l)* *villosus*, mjukhårig: *Teucrium Chamæpithys*; *m)* *hispidus*, styf-hårig: *Crepis foetida*, *Nåstör*; *n)* *aculeatus* [f. 123.], taggig: *Rosa*, *Berberis* [aculeus §. 32. 1.]; *o)* *spinosus* [f. 121.], uddig: *Prunus spinosa* [spina §. 39.]; *p)* *urens*, brännande: *Urtica*; *q)* *stipulatus*, med stipler [f. 118. b, §. 29.]: *Cl. Diadelphia*, *Amygdalus Persica*, *Polygonum Persica*.

ficaria; r) membranatus, hinfästig: Scrophularia aquatica; s) bulbiferus, löf-bårande; in umbella, på blomflocten: Allium scorodoprasum, Allium carinatum; in axillis, wid gresnarnes utgång: Ranunculus Ficaria.

7:o Til sammansätningen [compositio] är stammen a) enodis, led=fri; b) simplicissimus, utan grenar; c) simplex, ända til toppen utan grenar; d) integer, odelt; e) articulatus [f. 114], led=full: Piper; f) prolifer, toppgrenig: Pinus; g) dichotomus [f. 116.], tvådelande: Valeriana Locusta; h) brachiatus [f. 117.], med forswis motsatta grenar: Mercurialis annua, Lamium, Galeopsis; i) ramosus, grenig; k) ramosissimus, månggrenig; l) virgatus, med små swaga olifa grenar: Betula alba, Antirrhinum Genistifolium; m) paniculatus, med olifa fördelta grenar; n) fastigiatus, med lika höga grenar; o) patens, öppen; p) divaricatus, utbredd.

Rami, Grenarne, äro stjelfens delar, och kunna wara a) structura caulis, af samma stämning som stjelfen; b) structura frondis [f. 108.], som en blad=stam: Pteris aquilina, Polypodium off.; c) alterni, stiftewis gående; d) distichi, tvåsidiga; e) sparsi, strödde; f) conferti, tätt sammangyttrade; g) oppositi, motsatta; h) verticillati, med många fring leden gående grenar; i) erecti, raka; k) coarctati, tilhopa dragne; l) divergentes, utspårrande; m) divaricati, utslagne; n) deflexi, nedböjde; o) reflexi, nedhängande; p) retroflexi, bakböjde; q) fulcrati, med bihang [§. 27.] försedde.

J an

I anseende til stjelskens högd [altitudo caulis] äro grenarne: *a)* longi, längre än stjelsken; *b)* breves, kortare; *c)* patentes, öpne.

§. 26. Folium, Ört-bladet, utdunstar vätskorna af örten: betraktas

1. Såsom enkelt, simplex, då hvar petiolus har endast ett blad, och märkes 1. i anseende til dess skapnad [figura], at det kan vara *a)* orbiculatum [f. 1.], rundt; *b)* subrotundum [f. 2.], rundat; *c)* ovatum [f. 3.], ägglikt; *d)* ovale [f. 4.], lång-runt; *e)* parabolicum [f. 110.], halfrunt; *f)* oblongum [f. 59.], aflångt; *g)* cuneiforme [f. 45.], wiggelikt; *h)* spatulatum [f. 109.], spadlikt; *i)* rotundatum, utan hörn; *k)* lanceolatum [f. 6.], lansettlikt; *l)* ellipticum, lansettlikt med ägglik bredd; *m)* lineare [f. 7.], jämbredt; *n)* acerosum [f. 105.], barr: Tall, Gran, En.

2. I anseende til Bladets hörn [anguli], är det *a)* integrum, helt; *b)* 3-5 angulare [f. 20.], 3-5 hörnigt; *c)* deltoideum [f. 58.], snedhörnigt: Populus nigra; *d)* rhombeum lifnande en rhomb. Chenopodium Vulvaria; *e)* trapeziforme, lifnande en trapez.

3. I anseende til bladets wifkar [sinus] är det *a)* cordatum [f. 10.], hjertlikt; *b)* reniforme [f. 9.], njurlikt; *c)* lunatum [f. 11.], månliskt; *d)* fagittatum [f. 13.], pillikt; *e)* hastatum (f. 15.), spjutlikt; *f)* panduriforme, örhänge-likt; *g)* runcinatum, sjäderlikt (3. *m)* med framtil rundade och baktil tvåra flifkar: Leontodon; *h)* fissum (f. 16.), fluswic; *i)* lobatum (f. 19.), flifigt; *k)* 2-5fidum

dum [f. 17.], 2 = 5 flusvigt; *l*) partitum [f. 28.], delst; *m*) palmatum [f. 22.], handlikt; *n*) lyratum [f. 76.], stol-likt; *o*) pinnatifidum [f. 23.], fjaderlikt; *p*) sinuatum [f. 25.], wifigt; *q*) laciniatum [f. 24.], flarsvigt; *r*) squarrosum, fransigt.

4. *S* anseende til Bladets Kant [margo], är det *a*) integerrimum [f. 42.], helbräddat; *b*) cre-natum [f. 38.], naggat; *c*) ferratum [f. 31.], säg-likt; *d*) ciliatum [f. 50.], hårbräddigt; *e*) denta-tum [f. 30.], tandfullt; *f*) spinosum, taggbräddigt; *l*lex; *g*) cartilagineum [f. 34.], bröstbräddigt; *h*) repandum [f. 29.], vågigt; *i*) lacèrum, fargat; *k*) erosum [f. 21.], gnagit.

5. *S* anseende til Bladets spets (apex) är det *a*) obtusum [f. 40.], trubbigt; *b*) emarginatum [f. 45.], utskipt i spetsen; *c*) retusum [f. 46.], in-tryckt; *d*) præmorsum [f. 18.], afbetit; *e*) trunca-tum, afftympat; *f*) acutum [f. 41.], hvasst; *g*) acuminatum [f. 42.], spitsigt; *h*) obtusum acumi-ne [f. 43.], i spetsen trubbigt; *i*) cirrhosum [f. 72, 73.], flångspitjat: Gloriosa, Flagellaria; *k*) cuspi-datum, styvspitjat; *l*) mucronatum, taggspetsat.

6. *S* anseende til Bladets yta (superficies), är det *a*) viscidum, limaktigt; *b*) tomentosum [f. 48.], ludigt; *c*) lanatum, ulligt: Salvia; *d*) pilo-sum [f. 47.], hårigt; *e*) hispidum [f. 49.], stråf; *f*) scabrum, stråfligt; *g*) aculeatum, taggigt; *h*) strigosum, borstfullt; *i*) striatum, strimigt; *k*) pa-pillosum [f. 54.], knottigt; *l*) papulosum, blåsigt; *m*) punctatum, prickigt; *n*) nitidum, glånsande; *o*) lucidum, lysande; *p*) glabrum, glatt; *q*) colo-ratum,

ratum, annan färg än grön: *Amaranthus tricolor*; *r*) rugosum [f. 51.], frynckligt: *Salvia*; *s*) bullatum, blåddrigt; *t*) venosum [f. 52.], ådrigt (väs multifariam divisis); *u*) nervosum [f. 53.], senigt (väs simplicissimis a basi ad apicem); *v*) trinerve, tresenigt; *w*) enerve, utan senor; *x*) lineatum, med linier; *y*) sulcatum [f. 60.], fårat; *z*) lacunosum, gropigt; *a*) villosum, mjukhårigt; *ä*) sericeum, silkeslikt (täckt med mjuka tiltryckta hår); *ö*) barbatum, fåggigt.

7. *J* anseende til utsträckningen (expansio), är bladet *a*) planum, platt; *b*) canaliculatum (f. 61.), rånlat; *c*) concavum, urhålfat; *d*) convexum, fullrigt; *e*) cucullatum, strutlikt: *Geranium Africanum*; *f*) plicatum (f. 37.), fåliigt: *Alchemilla vulg.*; *g*) undatum, vågigt; *h*) crispum (f. 39.), krusigt: *Malva crispa*.

8. *T*il sitt wäsende (substantia) är et Blad *a*) membranaceum, hinaktigt; *b*) scariosum, fallrande; *c*) gibbum, å bägge sidor fullrigt: *Cactus ficus indica*; *d*) teres (f. 62.), trint; *e*) depressum, nedtryckt; *f*) compressum, sammantryckt; *g*) carinatum, köl-likt; *h*) compactum, tät; *i*) tubulosum, pipigt: löf; *k*) pulposum, saftfullt: *Sedum*; *l*) carnosum, föttfullt; *m*) triquetrum (f. 59.), tresidigt; *n*) anceps, tveåggat; *o*) linguatum (f. 55.), tunglikt; *p*) ensiforme, svårdlikt: *Iris pseudacorus*; *q*) subulatum (f. 8.), syl-likt; *r*) acinaciforme (f. 56.), sabelliikt; *s*) dolabriforme (f. 57.), lifnande et hysweljärn: *Mesembryanthemum dolabriforme*.

9. **I** anseende til varaktigheten (*duratio*), är et Blad *a*) *deciduum*, hwart år affallande; *b*) *caducum*. strax affallande; *c*) *persistens*, wid sommarens slut ännu qwarblifwande; *d*) *perenne*, några år grönstånande; *e*) *sempervirens*, ståndigt grönstånande.

II. Beträktas Bladet til sin Sammansättning (*Compositio*), eller då flere blad finnas på en *petiolo*, är det

1. *Compositum*, **Sördubblat**, och då *a*) *articulatum* (f. 100.), ledsfullt; *b*) *conjugatum*, parwis förenat; *c*) *digitatum* (f. 66.), fingerlikt; *d*) *binatum* (f. 63.), tvådelt; *e*) *ternatum* (f. 64, 65), tredelt; *f*) *quinatum*, femdelt, &c.; *pinnatum* (f. 68 - - 75.), parbladigt, som på ömse sidor af det allmänna bladstafet, sätter blad; deraf är: 1) *bijugum*, tvåparigt; 2) *trijugum*, treparigt, eller med 3 blad i följe; 3) *pinnatum cum impari* (f. 68.), parbladigt med et udde; 4) *abrupte pinnatum* (f. 69.), parbladigt utan uddeblad eller flånge (§. 30.), såsom ärtrefwor; 5) *pinnatum cirrhosum* (f. 72.), parbladigt med flånge; 6) *opposite* (f. 68, 69.), med motsatta blad; 7) *alternatim* (f. 70.), **stitemis**; 8) *articulate* (f. 75.), med leder på bladstafet; 9) *decursive* (f. 74.), med små ned på bladstafet löpande blad.

2. *Decompositum*, **Twådelt**; deraf är *a*) *bigeminum*, tvådubbelt; *b*) *biternatum*, duplicato - ternatum (f. 77.), tredubbelt: *Epimedium*; *c*) *bipinnatum* (f. 78.), dubbelt parbladigt.

3. *Supradecompositum*, Mångdubblat, deraf är *a*) tergeminum, tredubbelt; *b*) triternatum (f. 79.), tredelande; *c*) tripinnatum (f. 80.), treparbladigt.

III. Då bladet betraktas til sin Belågenhet (Determinatio) är det

1. I anseende i. til stället (locus), *a*) radicale, rotblad; *b*) caulinum (f. 89.), stjelblad; *c*) rameum (f. 90.), grenblad; *d*) axillare (f. 90.), armblad, sittande wid grenens utgång; *e*) florale (f. 91.), blomblad; *f*) seminale (f. 88.), fröblad.

2. I anseende til låget (situs), äro bladen *a*) alterna (f. 104.), flistewisa; *b*) disticha, tvåsidiga: Pinus Abies; *c*) bifaria, motsidiga; *d*) sparsa, strödde; *e*) conferta (f. 105.), sammangyttrade; *f*) imbricata (f. 106.), själlfulle, sås. en Grankott; *g*) fasciculata (f. 107.), wirswellike: Pinus Larix; *h*) bina, partals; *i*) approximata, tätt förenade; *k*) remota, affilide; *l*) opposita (f. 82-87, 103.), motsatte; *m*) stellata seu verticillata (f. 101.), ringfäste.

3. I anseende til ställningen (directio), kan et blad wara *a*) erectum (f. 83.), uprätt; *b*) strictum, spändt; *c*) rigidum, styft; *d*) adpressum, tiltryckt; *e*) patens (f. 84.), öppet; *f*) horizontale [f. 85.] waturrätt; *g*) assurgens, uppstigande; *h*) inflexum seu incurvum [f. 89.], inböjdt; *i*) reclinatum [f. 86.], bakböjdt; *k*) recurvatum, nedböjdt; *l*) revolutum [f. 87.], nedrullat; *m*) dependens, nedhängande; *n*) obliquum, snedt; *o*)
adver-

adversum, tvärt; p) verticale, up och nedvändt;
 q) resupinatum, afwoagt; r) submersum, nedfänkt;
 s) nataus, flytande; t) radicans, rot-tagande.

4. I anseende til widfästningen [insertio],
 är bladet a) petiolatum [f. 93.], med bladstift,
 §. 28. b) peltatum [f. 92.], sköldlikt: Nymphæa;
 c) sessile (f. 84.), stjelfäst, utan bladstift; d)
 adnatum, fastwurit; e) coadunata, sammanwurne;
 f) decurrens [f. 95.], nedlöpande: Verbesina, Car-
 duus; g) amplexicaule [f. 96.], stjelfattande;
 h) perfoliatum [f. 97.], genombårat: Bupleurum;
 i) connatum [f. 98.], hopwurit: Lonicera, Eupa-
 torium; k) vaginans [f. 99.], balslikt: Polygonum.

Anm. *Somnus plantarum*, Örtens sömn kallas en
 sammandragning eller ställning, som wissa örte-
 blad taga om nätterna, at derigenom så wäl kün-
 na njuta likasom någon hwila emot blåsten, som
 ock at blifwa försvarade emot dagg, regn och
 owäder: sådan sömn har Tamarindus indica, Atri-
 plex hortens. Asclepiades, Mimosa &c. Denna
 örtebladens sammandragning måste noga skiljas
 ifrån hellswa blommornas sammandragning och
 öppnande, som hos åtskilliga växter märkas mot
 natten och på wissa stunder af dagen, hwaraf Hr.
 Arch. VON LINNÉ funnit anledning at upgifwa en
 Botaniskt Ur (*Horologium Floræ*), bestående af
 sådana blommor, som öppna sig på en wis timma
 af dagen och sluta sig på en annan wis timma:
 til ex. *Tragopogon pratense*, *Hieracium Pilosella*
 &c. äfwen som en Blomster: Allmanach (*Calen-
 darium Floræ*), kan invättas genom utrodnande af
 örtens grönings tid (*germinatio*), bladeus ut-
 slående (*frondescentia*), blomstring (*florescentia*),
 mögnande (*grossificatio*), m. m.

§. 27. Fulcrum, Bihanget, består af wissa delar, som hjelpa til at örten så mycket bättre må bibehållas: dessa äro: 1. Petiolus, Bladkastet; 2. Stipula, Stipel, Bladspjäll; 3. Cirrus, Kånge; 4. Pubes, Öfwerdrag; 5. Arma, Wapen; 6. Bractea, Skjärm; 7. Pedunculus, Blomkast.

§. 28. Petiolus, Bladkast, kallas den lilla stjelen, som sitter wid örtbladen, hwarmed de äro fästa: den kan wara

1. Til skapnaden [figura] a) linearis, jämbred; b) alatus, wingad; c) clavatus, spiklik; d) membranaceus, hinfaktig; e) teres, trind; f) semiteres, halftrind; g) triqueter, tresidig.

2. Til storleken [magnitudo] kan petiolus wara: a) brevissimus, ganska kort; b) brevis, kort; c) mediocris, litka lång med bladet; d) longus, längre än bladet; e) longissimus, några gånger längre än bladet.

3. Til widfästningen [insertio], är petiolus a) insertus, lodrätt sittande; b) adnatus, fastvärt; c) decurrens [f. 95.], nedlöpande; d) amplexicaulis, omfattande.

4. Til ställningen [directio], är petiolus a) erectus, uprätt; b) patens, öppen; c) assurgens, uppstigande; d) recurvatus, nedböjd.

5. Til ytan [superficies] är petiolus a) glaber, glatt; b) aculeatus, taggig; c) nudus, blott; d) articulatus, ledfull; e) spinescens, stickande.

Anm. Petiolus, som tillika fäster både blad och fröredning, har endast Turnera och Hibiscus.

§. 29. Stipulæ [f. 118, b], Ståpler, Blad-
 skafstis = fjäll, fallas fjäll, som sitta wid bladskaf-
 tets basis: Cl. Diadelphica, Icosandria: åro

a) Geminæ, partals; b) solitariæ, ensamme;
 c) laterales, sidowis sittande; d) extrafoliaceæ,
 nedanför bladet: Diadelphia, Betula; e) intrafo-
 liaceæ, årswanför bladet gående: Ficus, Morus;
 f) oppositifoliæ, på örtbladets motsatte sida fäste;
 g) caducæ, strax affallande; h) deciduæ, hwart
 år affallande; i) persistentes, beständige; k) spi-
 nescentes, stickande; l) sessiles, stjellfäste, utan
 bladskafst; m) adnatæ, fastwurne: Rosa, Rubus;
 n) decurrentes, nedlöpande; o) vaginantes, balg-
 lika; p) subulatæ, syl-lika; q) lanceolatæ, lansett-
 lika; r) sagittatæ, pil-lika; s) lunatæ, månliska;
 t) erectæ, uprättsittande; u) patentes, öppna; v)
 integerrimæ, hela; w) serratæ, sågade; x) ciliatæ,
 hårbråddige; y) dentatæ, tandlika; z) fissæ, klufne.

§. 30. Cirrhus [f. 118, a], Klånge, är en tråd,
 hwarmed örten slånge sig fast wid andra wårter
 eller kroppar, at den ej må falla ned: t. ex. Årt-
 slågtet, Winrankor, m. m. är:

a) Axillaris, armklånge, wid grenens utgång
 sittande; b) foliaris, Bladklånge; c) petiolaris, blad-
 skafstis = klånge; d) peduncularis, blomskafstis = klån-
 ge; e) simplex, enkelt; f) trifidus, tredelt; g)
 multifidus, mångdelt; h) convolutus, samman-
 rullat; i) revolutus, sammanrullat och tillbaka
 wridit.

§. 31. Pubes, Öfwerdrag, fallas alt hwarmed
 örten

örten utanpå är öfverklädd, hwilket til utseende kan likna:

1. Pili, Hår; 2. Lana, Ull; 3. Barba, Stägg;
 4. Tomentum, Ludd; 5. Strigæ, Slata tagel;
 6. Setæ, Tagel, som kunna wara a) simplices, enkla och slata; b) hamosæ, kroklika; c) ramosæ, greniga; d) plumosæ, fjäderlika; e) stellatæ, stjernlika. 7. Hami, Krokar; 8. Glochides, Sullingar; 9. Glandulæ [f. 118, c, 119, a], Rörtlar; 10. Utriculi, Wattru-kärl, hwaruti någon wättska utfilas och inneslutes: hwilka i anscende til stället kunna wara a) foliacei, på bladen sittande; b) petiolares, på bladstafet; c) pedunculares, på blomstafet; d) stipulares, på stiplarne. Wättskan, som glandulæ och utriculi utfila och innehålla, kan wara a) Vilcositas, Limaktighet; b) Glutinosisitas, Sleaktighet; c) Aquositas, Wattenaktighet.

Anm. N. 1, 2, 3, 4. tjäna at förwara örten antingen för solhetta eller bläst: Lana har Marrubium, Verbascum, Onopordum: Tomentum öfwer örten en hwit färg, och ses på Tomex, Medicago. N. 5, 6. hindra djuren at skada örten, såsom: Cactus, Rubus. N. 7, 8. fästa sig wid förbigående djur, hwarigenom örtens frö blifwer omkringspredt, sås. Arctium, Marrubium. N. 9. är et sil-kärl, som utsläpper från örten de öfverflödiga wätstor, såsom på Passiflora, Opulus. N. 10. innehåller ofta et klart och luktande watten, hwarmed människor och andra djur i heta Länder under wattrubrist så slåta sin törst, sås. Nepenthes.

§. 32. Arma, Wapen, äro taggar som försiwatä örten emot djurens anfall, och äro

1. *Aculei* [f. 123, a], **Taggar**, fästa sig endast i barken, sås. *Rosa*, *Rubus*; desse äro a) *recli*, rätta; b) *incurvi*, inböjde; c) *recurvi*, utböjde.

2. *Furcæ* [f. 123, b], **Gafflar**, ferdelte taggar, sådana ha *Berberis*, *Ribes*: kunna vara: *bifidæ*, *trifidæ*, två eller tredelte.

3. *Spinæ* [f. 121], **Uddar**, utgå af örtens trädaktiga väsende [*substantia lignea*], sås. *Prunus spinosa*, *Rhamnus catharticus*, *Lycium*: äro a) *terminales*, slutande; b) *axillares*, wid grenens början sittande; c) *calycinæ*, på blomfodret; d) *foliaries*, på örtbladen; e) *simplices*, enkla; f) *divisæ*, delte.

4. *Stimuli*, **Gaddar**, som med sina stynng förorsaka svullnad och kliande, sås. *Urtica*, *Jatropha*.

§. 33. *Bractea*, **Stjärm**, kallas et blad nedanför blomman, til färg och skapnad skilde från de andra bladen, såsom på *Tilia*, *Melampyrum*, *Fumaria bulbosa*: kan vara

a) *Colorata*, af annan färg än grön; b) *caduca*, strax affallande; c) *decidua*, ärligen affallande; d) *persistens*, beständig. *Coma* kallas en stor *bractea*, som slutar stjelsen: *Fritillaria corona imper.* *Lavendula*, *Salvia*.

Ann. *Bractea* kan lätteligen tagas för *perianthium* hos vissa växter, t. e. *Anemone Hepatica*, *Pasiflora*.

§. 34. *Pedunculus*, **Blomstakt** kallas Fröredningens [§. 13.] enskildta stam, hwilken är antingen *partialis*, enskildt, eller *communis*, allmän.

Pedicellus är egentligen för blommorna på det allmänna blomskafvet.

3. Anseende 1. til rummet [locus], är pedunculus *a)* radicalis, wid roten sittande; *b)* caulinus, wid stjelfken; *c)* rameus, på grenarne; *d)* petiolaris, wid blodskaftet; *e)* cirrhiferus, med flånge [S. 30]: Vitis; *f)* terminalis, slutande; *g)* axillaris, wid grenens början; *h)* oppositifolius, midt emot örtbladen: Solanum Dulcamara; *i)* lateriflorus, på sidan af blomman: Asperifolia, ut Symphytum, Pulmonaria; *k)* interfoliaceus, mellan örtbladet: Asclepias Vincetoxicum; *l)* suprafoliaceus, ånwanför örtbladet; *m)* extrafoliaceus, nedanför örtbladet.

2. Til belågenheten [situs] är pedunculus *a)* alternus, skiftewis gående; *b)* sparsus, strödd, eller här och där gående; *c)* oppositus, motsatt; *d)* verticillatus, som en frans kring om stjelfken gående.

3. Til antalet [numerus], utgår pedunculus *a)* solitarius, ensam; *b)* geminatus, parwis; *c)* umbellula sessilis, flockwis.

4. Til ställningen [directio] är pedunculus *a)* adpressus, tilltryckt; *b)* erectus, uprätt; *c)* patens, öppen; *d)* cernuus, wriden åt en sida: Helianthus annuus; *d)* resupinatus, widöppen lig-gande; *e)* declinatus, nedböjd; *f)* nutans, lutande; *g)* flaccidus, slaf; *h)* adscendens, upstigande; *i)* pendulus, hängande; *k)* strictus, spänd; *l)* flexuosus, böjd; *m)* retrofractus, tillbaka bruten.

5. Til

5. **Til måttet** [mensura] är pedunculus, brevis, brevissimus, longus, longissimus: kort, mycket kort, lång, mycket lång i jämförelse emot blommån.

6. **Til blommornes myckenhet** [multitudo florum] är pedunculus uniflorus, biflorus, triflorus, &c. multiflorus: 1, 2, 3 eller flerblommig.

7. **Til skapnaden** [structura] är pedunculus a) teres, trind; b) triqueter, trekantig; c) tetragonus, fyrkantig; d) filiformis, trådlig; e) attenuatus, spetsig; f) clavatus, spiklik; g) incrassatus, tjockare mot spetsen; h) nudus, blott; i) squamosus, fjällfull; k) foliatus, bladfull; l) bracteatus, som har bractea eller skjärm [§. 33.]; m) articulatus, ledfull; n) geniculatus, med böjda leder.

8. **I anseende til pedunculi fästande wid blommorna** [inflorescentia] förefomma:

I. Verticillus [f. 166.], **Blomkrans**, består af många tätt förenade blommor, som omgifwa stjelfen liksom en krans: Mentha arvensis, Thymus Acinos: är a) sessilis, utan blomstafst; b) pedunculatus, med blomstafst; c) nudus, blott; d) involucratus, med svepe [§. 15. II.]; e) bracteatus, med skjärm [§. 33.]; f) confertus, med tätt förenade blomstafst; g) distans, med från hvarannan skilda blomstafst.

II. Capitulum, **Blomhufvud**, består af flere til skapnaden som et klot sammannärne blommor: Viburnum Opulus, Trifolium: är a) subrotundum, nästan klotrundt; b) globosum, klotrundt; c) di-

e) dimidiatum, som et halst flot; d) foliosum, då blommorna äro blandade med örtblad; e) nudum, utan örtblad. Fasciculus, Blomroffs består af flera tått förenta, raka och lika långa blommor: Dianthus barbatus.

III. Spica [f. 165.], *År*, består af många tått förenta och på det allmänna blomskafset [§. 34.] sittande blommor, sås. Gråsen; är a) simplex, odelt; b) composita, med flere små ar; c) glomerata, med smärre sammanvecklade ar; d) ovata, ägglikt; e) ventricosa, på sidorne kullrigt; f) cylindrica, trindt; g) interrupta, med ömsom gående mindre ar; h) imbricata, med lika som fjäll liggande små ar; i) articulata, ledsfullt; k) ramosa, grenigt; l) linearis, jämbredt; m) ciliata, hårfullt; n) foliacea, med örtblad sammanblandat; o) comosa, som wid ändan har blad.

IV. Corymbus [f. 163.], Blomqwast, kallas då alla blommor hafwa egue blomskaf, och stå i lika proportion om hwaraman: t. e. Ledum, Siliquosa: är a) simplex, odelt; b) compositus, sammansatt.

V. Panicula [f. 167.], Blomrusta, har strödde blommor på de åtskilligt wis fördelte blomskafsten: Poa, Aira, Bromus och de måste Gräsflagen: är a) diffusa, utbredd; b) coarctata, hopdragen: i öfrigt lika skapnad som truncus, §. 25.

VI. Thyrsus, Blomwippa, är en panicula [V], som är ihopdragen til skapnad af et ägg: Syringa, Tussilago Petasites: är a) nudus, blott; b) foliaceus, bladfull.

VII. Ra-

VII. Racemus [f. 164.], **Blomkåsa**, består af blomkåst med forta sido-grenar: *Vitis*, *Ribes rubrum*: år *a*) simplex, odelt: *Phytolacca*; *b*) compositus, delt: *Chenopodium viride*, *Vitis vinifera*; *c*) unilaterialis, hvars blommor utgå på en sida; *d*) secundus, hvars blommor äro både åt en sida; *e*) pedatus, då allmänna blomkåstet har flere mindre blomkåsar, sås. *Fol. pedatum* [f. 67.]; *f*) conjugatus, med parwis gående blommor; *g*) erectus, rak; *h*) laxus, slak; *i*) dependens, hängande; *k*) nudus, blott; *l*) foliatus, bladfull.

§. 35. **Hybernaculum**, **Winterlägret**, innesluter det späda örtestret, innan det upvuxit, och bevarar det för utvärtas farligheter, sås. **Frost**, **Regn**: är tvågghanda: 1. **Bulbus**, löf; 2. **Gemina**, Knopp.

1. **Bulbus**, **Löf**, örtens winterläger, som blifver af de förra bladens kvarleskor: år *a*) solidus [f. 126.], tät: **Zulipan-löf**; *b*) tunicatus [f. 127.], ringad: **Rödlöf**; *c*) squamatus, [f. 125.], själlig: **Älskor**; *d*) caulinus, på stjelfens delar sittande, på umbölla, sås. **Hvitlöf**; wid grenarnes början: sås. **Ranunculus Ficaria**.

2. **Gemina**, **Knopp**, örtens winterläger af de tillkommande bladens begynnelse, år 1. til ursprungget [origo], *a*) petiolaris, utgående från blomkåstet [§. 28.]; *b*) stipularis, ifrån stiplarne [§. 29.]; *c*) corticalis, från barken. 2. Til innehålllet [contentum], *a*) foliaris, inneslutande bladen; *b*) floralis, blommorne; *c*) communis, både blad och blommor.

Anm. 1. Såsom Knoppar finnas på nästan alla växter i de kalla Länder; så finnas de deremot sällan eller aldrig i varma Länderne, hvaråst de i anseende til den stadigvarande grönskan icke eller behöfvas.

Anm. 2. Hvar och en Knopp är at anse såsom et kort begrep eller början af den tilarnade grenen.

CAP. III.

Radix, Roten.

§. 36. Radix, Roten, drager föda åt växten genom sugande fintrådiga rotståften [radiculæ], som sammanlöpa under jorden i en stadig nedstigande stam [caudex descendens], och en uppstigande [adscendens], åfwan jorden: är

1. I anseende til varaktigheten [duratio],
a) annua, årlig, går hwart år ut, sås. de måsta gräsen; *b)* biennis, två-årig, upväxer första året, bär frukt, och går ut det andra: Thlaspi campestre, Kål, Roswor; *c)* perennis, mångårig, som medels nya knoppar årligen frambringar en ny ört: Hyoschyamus niger, Plantago.

2. I anseende til skapnaden [figura] *a)* fibrosa, trådig; *b)* ramosa [f. 130.], grenig; *c)* fusiformis [f. 129.], tapplif: Morot, Palssternackor; *d)* præmorsa, afbeten: Scabiosa succisa; *e)* repens [f. 131.], krypande: Triticum repens; *f)* articulata, ledfull: Convallaria Polygonatum; *g)* dentata, tandlif: Plumbago; *h)* globosa, flotlif: Kålrot, Roswa; *i)* tuberosa [f. 128.], knölig: Jordpad:

årtFockfor, Jordpåron; *k*) fascicularis, hopknip-
 pad: *Orchis abortiva*, *Ranunculus Ficaria*; *l*) pal-
 mata, handlif: *Orchis*; *m*) bulbosa, löfaktig:
 Swit- och Rödlöf; *n*) granulata, gryuig: *Saxi-
 fraga granulata*.

Anm. 1. Träd och buskar äro at anse lifasom rötter åfwan
 för jorden: om dertföre et träd, t. e. *Tilia* gräfves up
 och nedvändt i jorden, så står den nedstigande stammen
 ut blad, och den uppstigande rötter. VON LINNÉ Phil.
 Botan. p. 39.

Anm. 2. Wärterne hafwa mycken lifhet med Djuren: des
 ras mage (*ventriculus*) är jorden, af hwilken de draga
 sin föda och uppehålle: af den finaste swartmjölan med
 watten blandad, tilredes mjölkfaften (*chylus*), som
 gifwer dem föda och förfriifning: rötterne äro mjölk-
 ådrorne (*vasa lactea*), som föra mjölkfaften ifrån jorden
 eller deras bak til hellswa kroppen eller örten. Stam och
 grenar äro benen (*ossa*), som gifwa dem styrka at hålla
 sig uppe och stå raka. Bladen (*folia*) äro Lungorna,
 hwarigenom deras förnämsta utdunstning sker: bladen
 kunna och föreställa musclarne, som medels wädret röra
 och skaka örten: dertföre och de som hafwa löf, blifwa sus-
 ke och förwisna, om de ej om sommaren få stå i fria luf-
 ten; deremot wataktiga örter (*plantæ succulentæ*), som
 äro utan blad: *Euphorbiæ fruticosæ*, *Cacti*, *Aloë*, &c.
 kunna triffwas i Orangeriet, utan at få den minsta pus-
 stande luft. Wärmen är örternes hjerta, som updelst-
 mer den stnande saften genom örtens fina rör, hwil-
 ka altså göra samma förrättning, som ådrorne hos
 djuren.

CAP. IV.

Wärtriket's Indelning.

§. 37. Wärtriket, *Regnum vegetabile*, delas
 efter blommornes bilåger (§. 19.) i 24 Classer.

Blom-

Blommans bilåger ſter

α Uppenbarliga, ſå at blomman är af ſjällom ſynbar,
hwaraf är

1 Samsittande, när Ståndare och Spiror (Stamina & piſtilla §. 17, 18.) ſinnas i en och ſamma blomma. Af deſſa äro åter de ſåſta

A Uſfylde, när Ståndaren med ingen deras del äro hopwurna, hwilka kallas

a Likſtore, när alla äro lika ſtora, hit hōra

1. Monandria, Enmånningar.
2. Diandria, Twåmånningar.
3. Triandria, Tremånningar.
4. Tetrandria, Fyrmånningar.
5. Pentandria, Femmånningar.
6. Hexandria, Sexmånningar.
7. Heptandria, Sjumånningar.
8. Octandria, Åttmånningar.
9. Enneandria, Nijomånningar.
10. Decandria, Tiomånningar.
11. Dodecandria, Tolfmånningar.
12. Icoſandria, Tjogmånningar.
13. Polyandria, Mångmånningar.

b Oliktore, när 2 ſtåndare äro altid kortare än de andra: deſſe äro

14. Didynamia, Twåwåldige. 15. Tetrodynamia, Fyrwåldige.

B Slågtingar, då Ståndarena med någon deras del hänga ihop, antingen ſins emellan eller och med Spiran, och äro

16. Monadelphia, Samfulle. 17. Diadelphia, Twåfulle. 18. Polyadelphia, Mångfulle. 19. Syngeneſia, Swågrar. 20. Gynandria, Twåtydige.

2 Uſſkilde, när Måner och Qwinnor (Ståndare och Spiror) bo ſkilda från hwarandra, och det antingen i ſärſkilda grenar eller örtſtånd, ſom dock äro af ſamma ſlag: deſſa äro:

21. Monœcia, Sambyggare. 22. Diœcia, Twåbyggare. 23. Polygamia, Månggifte.

β Hemligen, när blomstringen ej är ſå ſynbar och tydelig, at man kan märka huru blommans Bilåger går til, ſåſ. 24. Cryptogamia, Långifte.

§. 38. Classernas Kännemärken. Tab. X.

Fig. 1. Monandria, Enmånningar, kallas de växter, som hafwa en Ståndare uti en tvåfö-
nig blomma.

F. 2. Diandria, Tvåmånningar, som hafwa 2

3. Triandria, Tremånningar, som hafwa 3

4. Tetrandia, Fyrmånningar, som hafwa 4

5. Pentandia, Femmånningar, som hafwa 5

6. Hexandia, Sexmånningar, som hafwa 6

7. Heptandia, Sjumånningar, som ha 7

8. Octandia, Åttmånningar, som ha 8

9. Enneandia, Niomånningar, som ha 9

10. Decandia, Tiomånningar, som ha 10

11. Dodecandia, Tolfmånningar, som ha
från 12 til 19

12. Icosandia, Tjogmånningar, som ha 20
sällan flere

13. Polyandria, Mångmånningar, som ha
på Fästet (receptaculo §. 23.) från 20 til 1000

14. Didynamia, Tvåväldige, som ha 4, af
hwilka 2 äro längre och 2 kortare

15. Tetradynamia, Fyrväldige, som ha 6,
af hwilka 4 äro långa, och 2 korta

16. Monadelphia, Samkulle, hwars Ståndare
äro med Strängarne (filamentis §. 17.) i en
stam sammanwuxne.

17. Diadelphia, Tvåkulle, hwars Ståndare äro
med Strängarne i 2 stammar hopwuxne.

18. Polyadelphia, Mångkulle, hwars Ståndare
äro med Strängarne i 3 eller flere stammar til-
hopa wuxne.

Ståndare i en tvåfö-
nig blomma.

- F. 19. Syngenesia, **Swågrar**, då Ståndarena äro med Knapparne §. 17. (sällan med strångarne) uti en trind fropp sammanwårte.
20. Gynandria, **Twåtydige**, när Ståndarena sitta på Spiorne, och ej på Fåset [§. 23].
21. Monœcia, **Sambyggare**, när på samma ört finnas särskildta Han-blommor, och särskildta Hon-blommor.
22. Diœcia, **Twåbyggare**, när särskildta Han-wårter, och särskildta Hon-wårter finnas af samma slags ört.
23. Polygamia, **Månggifte**, när så wål särskildta twåkönige, som särskildta Han-wårter, och särskildta Hon-wårter finnas utaf samma slags ört.
24. Cryptogamia, **Löngifte**, hwars blommor äro antingen innom frukten eller annars förborgade.

Anm. F. 24. wisar Fikonets inra Skapnad, hwars blommor äro gömde innom selswa frukten, och efter nogare rön blifwit förde til 23 Classen: det samma torde framtiden uptäcka med flere örter af Cryptogamiæ Class.

§. 39. Såsom Classerne måst indelas efter hanornes antal, så blifwa *ordines* merendels utaf honornes; men wissa Classer undantagas: ty uti Didynamia tagas *ordines* efter som örternes frön äro antingen inneslutne i pericarpio [§. 21.] [Angiospermia], eller bara och utan pericarpio [Gymnospermia]: i Tetrodynamia delas de efter som fruktskidorne äro runda [filiculosa], eller aflånga [siliquosa]: i Gynandria, Monœcia, Diœcia och Polygamia efter hanornes antal och belågenhet: i Cryptogamia måst efter utseendet, emedan Frö-

red=

rednings delarne där ej kunna tillräckeligem igenfinnas. Pistillernes antal räknas efter styli [§. 18. 2.] mångfaldighet, och om den saknas, räknas stigmata [§. 18. 3.], hvaraf upkommer Monogynia, Digynia, Trigynia, &c. 1, 2, 3 eller flerqwinnade.

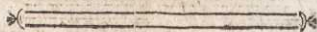
§ Classi Syngenesia innebegriper Polygamia æqualis [lika månggifte], många små blommar, som hvar och en äro med stamina och pistiller försedde: desse kallas flosculosi. Polygamia spuria [olika månggifte] kallas när tvåkönige små blomster sitta midt uti blomman; men hon-blomster som ej ha stamina omgifwa kanten af blomman och det på fyra handa sätt:

a) Superflua [öfverflödig] när de tvåkönige blomster, som midt uti blomman finnas, hafwa stigmata och frambringa frön, och hon-blomster som sitta i kanten således det samma.

b) Frustranea [fåfång] när de tvåkönige blomstren midt uti blomman hafwa stigmata och frambringa frön, men de blomster som sitta i kanten, efter de ej hafwa stigmata, kunna ej frambringa några frön.

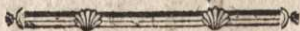
c) Necessaria [nödvändig], när de tvåkönige blomstren, som ej hafwa stigmata på sina pistiller, kunna således ej få några frön; men hon-blomstren som i kanten finnas, frambringa fullkomliga frön.

d) Segregata [afföndrad], när flere blomsterbärande blomfoder innehållas i det allmänna blomfodret, at de utgöra tillsammans en blomma.

Terra & frumentum fert & venena, atque
 alia salutaria, alia contraria, serpentes
 & ciconias.

LAMPRIIDIUS.

CAP. V.

Wärternes kraft och nytta.

Classis I. MONANDRIA. Örterna af denna Clas-
 sen, hafwa måstadelen sammanrullade blad (folia
 convoluta); då de ligga i sin knopp (gemma §.
 35.), och kallas Scitamina, äro endast til graderne
 silde, men hafwa eljest enahanda luft, smak och
 kraft, en kryddaktig och het luft och smak [odor
 & sapor aromaticus], sticka på tungan, hetta på
 kroppen och uplösa wättsörne: de wärma med sit
 flygtiga wäsende [volatile], upqwicka nerwerne,
 styrka magen och reta til matlust: sådane äro: *A-*
mmum [Ingefära, Cardemummor, Para-
 disfrön], *Costus*, *Galanga*, *Curcuma*, m. m.
 Gurkmåja gör en gul färg och tjenar mot Gul-
 sot. Af *Salicornia eur.** (+) fås Souda til Glas-
 makerierne. *Blitum capitatum* kan ätas och är
 Österländska Fruentimrens smink.

Cl. II. DIANDRIA. Af *Jasmino off.* tilredes det
 så kallade Jaismin, då blommorne sine calyce låg-
 gas

(+) De i Sverige wilde växande örter äro med
 detta tekn* märkte.

gas i bomolja och ställas i solen: det brukas til hårlågning. *Olea eur.* Olje-trädet planteras ymnogt i södra Frankrike och Italien. Oliwer äro frukten här af, som omogna afpläckas och läggas i salt watten eller ättika: de reta matlusten: mogna smaka de illa och prässas dertfore til olja, hwilken utgör den så kallade bomoljan, som af dem brukas såsom smör: äger en upmjukande och lindrande kraft, kan dertfore tjena i bröst-sjukdomar och stenpassjon, at lossa stäm och bringa stenen at framhalka. *Veronica** tjenar til The, i synnerhet *Chamedrys**. *Gratiola off.* laxerar. *Ligustrum vulg.** gifwer sköna häckar, hwartil tjenligast för vårt Climat är den, som växer wildt på öen Drust i Bohus län: bären färga win swart och papper rödblått. Af *Pinguicula vulg.** fås Norrlands tåt-mjolk, då mjolken silas genom des blad: är skadlig för får: dödar ohyra. *Lycopus eur.** torfad och kokt med Vitriol, färgar swart. *Monarda fistulosa* botar Grossean. *Salvia* är mycket nervstyrkande och resolwerande at bruka i bröst- och mag-sjukdomar som The, eller ock des destillerade olja på socker. Nästan af samma art är *Rosmarinus off.* hwaraf med Spiritu vini destilleras det så kallade Ungeriska wattenet: bägge mycket goda i Slag och Dänningar. *Anthoxantum odoratum** gör den goda lukten på höet. Pepparslägtet är mycket hetsigt och aggande. Swin dö af Peppar, men Höns må wäl deraf: ohyra hos foglar dödas med stött peppar och olja smordt under wingarne: äfwen kan maskar på träden dödas med stött peppar. Bladen af et slags långpeppar (*Piper Bot-*

le) kalla Chineserne Betel och bära ständigt hos sig i askar at tugga, ofta blandade med kalk och terra catechu, at stäffa sig röda och vackra tänder.

Cl. III. TRIANDRIA. *Valeriana of.** har en stark luft, som mycket behagar kattor, i synnerhet roten, hwilken äfwen berömmes mot Fallande sot. *Valer. Locusta** brukas til Sallat. *Tamarindus indica* är et stort träd, hwars fridor lifna bönor, fyllta med en syrlig saft [pulpa], som är et godt laxer-medel: i Indien och heta länderne nyttjas samma saft uti watten til lättdryck under resor: äfwen til Pouch i brist på Citroner. *Crocus sativus*, Saffran kan lätt planteras i lappsta Själ- len och på Slands Alward, är af mycket lindrande, muntrande, resolwerande och drifwande kraft: i för stor satts tagen, kan förorsaka strattstuka. Hela Gräs-slågtet tjänar för de wårt-ätande djuren: de större gräs-fröen, äro människornes föda; de mindre foglarnes; hela örterna med stjelt och blad utgöra höet åt boskapen. *Alopecurus pratensis** sår sig lätt och ger et skönt foder på magera ångar: äfvenså *Aira cespitosa** i fetare jordmån. *Milium diffusum** luktar wäl och fördrifwer mal. *Festuca ovina**, v. Linnés Särgräs, et makalöst foder för sären på torra backar. *Fest. fluitans** växer ymnogt i diken och pussar: i Polen samlas fröen deraf och under namn af Mannagrya stäffas til alla orter: äro födande och wälsmakande. Roten af *Scirpo marit.** och äfwen af *Triticum rep.** malen til mjöl, kan i dyr tid bakas til bröd: likaså fröen af *Bromo arvensis**, et ogräs, som

som ofta förtager rågwårten: åswenledes fröen af *Avena fatua** och *Lolio temulento**, hwilken sednare wårer allmänt bland kornet på Gottsland, deraf drickat slår mycket i hufswudet och gör blindhet under ruset; men bröd här af bakat och wäl gräddat, skadar intet. *Arundo phragmites** brukas til taktäckning och gips-arbete: desß panicula [§.34. v.] färgar ylle grönt. *Arundo Bambu* bruka Chineserne til byggnad, wirke, gewår, wåsskedar och slögd. *Arundo arenaria** planterad i flygsanden, hindrar desß fringspridande. *Saccharum off.* Socker-rör wåra på wåta ställen i heta länderne, där ingen frost är: Socker förtager Skarpheter och syra, löser stem, wårmer något, men skadar i Rossen, i mjåltssuka, åswen i elaka och carieuusa tån-der: Metmaskar dö, då de beströs med socker; maskar i magen synes således ej kunna deraf förorsakas, utan snarare dödas: socker är nog slappande, tjenar således mera för gammalt folk, än för barn; ty de förres fasta delar äro spånda, men sednares lösa.

Cl. IV. TETRANDRIA. Örterna i denna Classen, som kallas *stellatæ* Razi, äro alla Urin-drifwande, i synnerhet *Rubia* och *Asperula*. *Dipsacus Fullonum* bruka Klädwåsware til ullkänning. *Scabiosa succisæ** blommande gifwer tillåna flottertiden: bladen färga grönt. Rötterna af *Rubia tinctorum*, Krapp, *Asperula tinct.**, *Masdra* och *Galio boreali**, Måra färga rödt: då kreatur åta *Rubia tinct.* blifwa alla benen i deras kropp röda. *Asperula odorata**, Myfsja fördrifwer

wer mal. *Galii veri** blommor [panicula §. 34. v.] med Alun kofte, färga gult: samma blommor wsta mjölk: Engelsmännerna göra härmed sin sköna ost. *Evonymus eur.** en wacker buske til lefwande häckar: bären fint stötte, döda ohyra. *Trapa nartans**, Jesuiter=nötter kunna lätt planteras i våra tjärre och insjöar, såsom god och smakelig föda. *Ilex Aquifolium* kan lätteligen hos oss nyttjas til häckar, och gifwer mycken prydnad med sina taggiga ständigt grönskande blad.

Cl. V. PENTANDRIA. Örterne af denna Classen, som hafwa hwassa blad (*asperifoliae*), äga merendels röda och mycket stämmiga rötter, äro alla inwärtens stoppande och utwärtens sär-läkande, sådane äro: *Symphytum**, *Pulmonaria**, *Borago*, *Cynoglossum**, *Anchusa**, *Lithospermum** &c. Plantan *lurida* kallas de enqwinnade som äro monopetala [§. 16.] och äga en mörkaktig färg och luft, äro merendels giftige, såsom: *Capficum*, *Solanum**, *Physalis*, *Mirabilis*, *Verbascum**; men i synnerhet *Atropa*, *Hyoischyamus**, *Datura**, *Nicotiana*, *Umbellatae*, eller de som hafwa blomstocck [§. 23. 9.] äro, då de wäxa på torra orter, fryddaktige, wärmande, uplösande och wäderdelande, t.e. *Angelica**, *Pimpinella**, *Coriander*, *Jenkol*, *Anis*, *Rumin*, *Dill*, m. m. men de som wäxa på wåta ställen, äro giftiga, sås. *Oenanthe**, *Cicuta**, *Phellandrium**, *Apium palustre** &c. bägge slagen hafwa sin kraft i roten. *Mirabilis Jalappa* layerar: *Linum catharticum** äfwenfå. *Convolvuli** antingen layera eller göra fräkning. *Strychnos nux vomica*, Råsfäka

Kaka bödar nästan alla djur, utom människan. *Capficum annuum*, Spanskt peppar är ganska skarp: på elden kastad, gör hosta hos alla som äro i rummet, då spjället är tillslaget. *Sambucus**, Gläder drifwer alla öpningar och är makalös mot Rosen; men skadelig för höns: i synnerhet bären. *Rhus toxicodendron* är bland giftigaste växter. *Rhus coriaria* färgar med stelf-barken gult, och med rot-barken brandgult. *Spigelia anthelmia* är et säkert botemedel mot maskar. *Coffea*, Coffebönorna äga en torkande och upväckande kraft, hvarigenom de kunna förtaga mycken setma och sömn. *Cinchona*, China-barken är så bäst, at om kreatur få äta densamma, öliswer deras kött bäst, och om ruttit kött kokas i China-Dekokt, förgår aldeles rötan: här af ses orsaken til deß balsamiska werkan och ogentena kraft emot Febrar och Kallbrand. *Verbascum Thapsus**, Kungsljus är söswande: om bladen pulveriseras och med mjölk formeras til små degklumpar som kastas i sjön, komma fiskarne, som äta här af, i dwala, wända up buken, och kunna tagas med händerne. *Nichotiana*, Tobak är en giftig växt, men har genom wanan blifwit brukelig och uyttjas nu kring hela werlden. Wilda Nationer doppa sina pilar i Tobaks-olja och göra dermed alla sären dödeliga. Rattor dödas af Tobaks-olja i munnen struken. Tobaks rökande skadar dem som äro magre och ha swagt minne, men gagnar de feta, de som hafwa tandvärk, flusser och förstoppning. *Lithospermi arvensis** rot bruka Helsinge bondpigor til smink. *Myosotis palustris** är ganska skadlig för Får: äfwen så *Drosera**

sera*. *Anchusa* off.* blomsaft (succus corollæ) utpräffad och med Alun blandad gifwer en grön färg. *Lysimachia vulg.** färgar ylle gult. *Primula veris** luktar wäl; corolla lägges på win och brånwin. Då bären af *Genipa Americana* ätas, blifwa läppar och mun kol-swärta: Amerikanerne swärta ansiktet härmed åt försträcka sina fiender: med saften swärtas och kläder. *Campanula rotundifolia** utpräffad och med Alun blandad, ger et grönt blåck. *Menyanthes trifol.** bruka fattige i Upland i stället för humla: af roten tilreda Norrlandningarne bröd. *Chenopodium Bonus Henr.** och *Eryngium marit.** kunna nyttjas som Sparis. *Rhamni cathartici** bark färgar gult: bären wäl mogne gifwa Målare en grön färg under namn af Saftgröna. *Rh. Frangula** bark är et ståtelligt laxermedel i wattusot: barken färgar äfwen gult och bären grönt: kolen brukas til kretsens tilwärfning. *Apocynum canabinum* bruka de wilda Amerikaner til hampa. *Heracleum Brancaurfi** brygga Pålackarne dricka af: Ryssarne tilreda socker af bladstjelnarne wid roten: äfwen destillera brånwin deraf. *Apium*, Persilja dödar små foglar, men ej andra djur. Ap. Sillerie är skadligt uti fallandesot och nerv-sjukdomar. *Ethusa Cynap** wild Persilja är dödade för människor och gås. *Phellandrium aquat.** förordsaka Stäckra hos hästar medels Insekter som derpå finnas: äfwen så *Sium latifolium**. *Cherophyllum sylv.** frambringa af umbella en gul, och af örtståndet en grön färg. *Basella rubra* brukas til smink. *Parnassia palust.** blomstring gifwer tilkänna flottertiden.

CL. VI. HEXANDRIA. Rötterne af denna Classen är i anseende til sin årtilliga smak och luft antingen åtelige eller skadelige. Åteligt är hela LÖF-Någretet (*Allium*), hwilket wäl genom sitt Alkali volatile är skarpt och ofta lifsom frätande, men skärpan försvinner dock genom kokning och stekning. Tulipan- och Lilje-rötter ätas i Italien och annorstädes. *Lilium Martagon* är i Siberien en hwardags-söda. *Ernithogali** rötter kunna nyttjas til bröd. *Acorus Calamus**, Kal-mus-rot tjenar til mat-fryddning i stället för utländska fryddor. Giftige äro *Radix Leucoji*, *Galanthi*, *Pancratii*, *Amaryllidis*, *Gloriosæ*, *Scilla*, *Convallariæ**, *Colchici*, *Aloës*; men i synnerhet *Fritillariæ coronæ imp.*, *Hyacinthi*, *Narcissi*. Då Fåren äta *Anthericum ossifragum**, sönderbrista alla benen i deras kropp. Boskap som äta *Petiveria alliacea* få så bårt och obehageligt kött, at det ej kan ätas. Af Aloë fås et godt laxans. Easten af *Berberis*-bär brukas i stället för Citron: barken färgar gult. *Oryza*, Risgrön sås på sumpiga ställen i Österlanden och är oräkneliga människors söda: Arak destilleras häraf; Ris-gröt wåga Indianerne ej at äta warm, emedan de tro den då göra kroppen darrande och utmårglad, samt skada synen. *Juncus pilosus** är skadlig för Får, men *Triglochin**, Sälting en behaglig söda för boskapen.

CL. VII. HEPTANDRIA innehåller endast några få örter; af hwilka *Trientalis eur.** ätes gerna af Getter, Får och Hästar, hwilka sednare äfwen tycka

tycka om *Æsculus Hippo-Cast.* som derföre kallas
Häst-Kastanier.

Cl. VIII. OCTANDRIA. De örter af denna Clas-
sen och af Cl. Decandria, hvars blommor hafwa
tvåhorniga *antheræ* [bicornes, ord. nat. 24.],
äro alla stoppande [adstringentes], sås. *Ledum**,
Azalea*, *Pyrola**, *Andromeda**, i synnerhet *Eri-*
ca*, *Vaccinium** och *Arbutus**: båren hos dessa äro
nästan alltid syrliga, åteliga och låstfande i Febrar:
då deras frukt är svart, är den likwål intet giftig.
Daphne Mezer.* Kållerhals skal wara god mot
Kråstan, om såret tvättas med Dekokten: af bå-
ren dö wargar och råswar. *Epilobii angustif.**
pappus [§. 22. 6.] kan nyttjas til Bomull och des
först utslående stjeltar til Sparis. *Polygoni vi-*
vipari* rötter malas af Samojederne (Ryska Lap-
parne) til mjöl, som bakas til bröd, deraf de utan
arbete eller minsta åker-skötsel lejwa. *Polyg. Per-*
sicaria* färgar wille gult. *Pol. Hydropiper**,
Jungfrutwål tager bort solbränna. *Pol. Fago-*
pyrum, Bohwete är södande, litet kylande och
stoppande. *Lawsonia inermis*, *Alkanna* gifwer
en prächtig gul färg, hwarmed Östertändningarne
färga kroppen: med roten och osläkt kalk färgas
Rysslådet. *Erica vulg.** Yjung är begärlig för
Bien, som deraf samla mynnogt honung: i Eng-
land lägges den på dricka i stället för humla.

Cl. IX. ENNEANDRIA. *Laurus* har åtskilliga
nyttiga species: *Laur. Cinnamomum* frambringar
Kanelen, som är mellan-barken på 3 års gamla
qwistar: är ganska wederqweckande, styrkande,
wär=

värmande och väderdelande. *Laur. Cassia lignea* är af samma art, men lindrigare. *Laur. Camphora* frambringar Kamfert, som är en ganska fin och flygtig kåda, är resolverande, nervretande och drifwande: Kamfert fördrifwer mått och mal, åfwen myror. *Laur. nobilis*. Lagerbår är värmande, resolverande, drifwande och väderdelande: Lager-olja är god mot skabb och ohyra, åfwen stötta lagerbår. *L. Sassafras* drifwer transpiration och renar blöden. *L. Benzoë*. Kådan upplöst i starkt brännwin, utgör den på Apotheket så kallade Tinctura Benzoës, hwilken förtägger rådnad i ansigtet, solbränna och finnar, då några droppar drypes i watten, hwarmed ansigtet twättas. *Rhei Rhabarbari*-rot är et bekant och ganska godt Laxativ: de öfrige Rhea är måst stoppande.

Cl. X. DECANDRIA. Växterne af denna Classen, som kallas *bicornes* hafwa lika kraft med sitt slägte af Cl. Octandria. *Cassia fistula* och *Senna* laxera. *Guajacum* är blodrenande. *Quassia* har knapt sin like at vara bäst, och tjänar i Frossor och Röt-febrar. *Phytolacca* berömmes mot Kråftan. *Oxalis Acetosella** har en angenäm syra: deraf göres *Sal acetosellæ*, som tjänar uti Febrar och at uttaga blåck-fläckar: då dess folia stå horizontelt, instundar regn och wätwäder. *Hematoxylon*, Kampestschetråd gifwer en fiolett färg. *Cesalpinia* frambringar Bresiljan, Bresiliett och Sappan, som brukas til färgning. *Ruta graveol.* *Wincruta* fördrifwer loppor, då kroppen dermed

med dageligen guides, och rummet bestänkes med watten, hwari örten är kofad. *Andromeda** är skadlig för Får. *Arbutus uva ursi**, Njédonis nyttja Garfware til lädrets tilwårkning: i Norra Amerika brukas bladen allmänt bland rök-tobak, *Ledum palustre**, Sawatran dödar ohyra hos swin och annan bostap: desj destillerade olja med Björkolja blandad sätter luften på Ryß-lådrer: brukas af fattige på dricka, i stället för humla; men gör huswudwårk. *Scleranthus perennis** har ofta wid roten små maskar [cocci polonici], hwilka kunna tjena til en skön Skarlakans färg. Roten af *Gypsophila struthium* bruka Spaniorerne i stället för såpa til twätt. *Spergula arvensis** wåxer ömnoqt på magra åkrar: af fröen tilredes i Finmarken bröd under påkommande miswårpt.

Cl. XI. DODECANDRIA. *Asari eur.** rot layerar och drifwer alla öpningar. *Euphorbia* slägte har en saft, som är skarp, frätande och giftig: bestrykes liktornar härmed, förswinna de: wäl utblandad med mjölk, förtager solbränna. *Reseda luteola**, Wau gifwer den wackra gula färgen schamois: triswes wäl hos oss, fast den förskriswes utifrån. *Sempervivum** kan tjena i stället för Portlak: bladen brukas at lägga på brånsår.

Cl. XII. ICOSANDRIA här merendels en mycket god och fastig frukt, som ätes af människor och andra djur. *Philadelphii coronarii* blommor kunna nyttjas til Jaisinin på samma sätt som Jasminum off. Cl. Diandria. *Prunus spinosa**, Stärkes här satta på win och brånwin en wacker röd färg och

och god smak: de fina bladen lagde i hett watten och torkade, gifwa et stönt The, som liknar det Chinesiska. Rörsbårs-skåda tjenar i hungersnöd at suga på, i stället för annan föda, på samma sätt som Gummi Arabicum blifwit af Abyssiernerne under resor flere månader nyttjad at lefwa af, utan något annat uppehälle. (Hasselqv. Res.) *Prunus Padus**, Håggträd såges fördrifwa mullwador: bären af Hågg och *Laurocerasa* döda kattor, hundar och alla djur, som födas blinda: samma werkan hafwa också Bittermandlar, hwilka åswen taga bort fråknar och fläckar i ansiktet, om de tuggas och påstrykas. *Cratægus Aria**, Ortblår kunna malas til mjöl och bröd deraf bakas i dyr tid: åswen dricka bryggas och brånwin brännas. *Cratæg. Oxyacantha**, Hagtorn är bland de tjenligaste växter til lefwande gårdsgårdsplantager. *Sorbus aucuparia**, Rönn såges fördrifwa Insekter och deras larwer ur sådesbodar, om fåppar af trädet ditsöras, och Rönn-löf lägges inuti och omkring sådes-kärfwan: af Rönnbårs-saft utprässad kan Cider tilredas: åswen winättika: samma nytta fås åswen af wilda åplen. Barken af både Äpel- och Plommon-träd gifwer en gul färg: Wilda Äpelträd röras ej af mullwaden, och kunna planteras i trädgårdar til inympning. Roten af *Spiræa Filipendula** är begärlig för swinen, som dershöre upgraswa ångarne: af samma rötter, malne til mjöl, kan bröd bakas. *Rubi** och *Fragariæ** slagte har åtskillig wälsmakelig och läskande frukt; dock öfwerträffar Äkerbåren* alla: wäxa lätt i trädgårdar, om de täckas win-

winter-tiden med snö, och om sommaren flyas med fringstående buskar. *Potentilla Anserina** utmärker lerjord, då folia äro hwita. *Tormentilla erecta** är af mycket stoppande kraft: roten kan tjena til föda för swinen: Lapparne färga dermed sitt läder rödt. *Gei urbani** rot laggd på dricka, gifwer god smak och hindrar syra. *Geum rivale** botar Grossean. *Comarum palust.** utwisar kalljord.

Cl. XIII. POLYANDRIA. Växterne i denna Classen äro merendels giftige, i synnerhet de som 1:o utläsa någon färgad saft [lactescentes]; 2:o som hafwa honungshusen stilde från blombladen: af förra slaget äro: *Cambogia*, *Actæa**, *Boccornia*, *Chelidonium**, *Papaver** &c.: af det sednare: *Delphinium**, *Aconitum**, *Aquilegia**, *Nigella*, *Helleborus* &c. Kapris, som hitföres från Italien och brukas til matfryddning äro blomknopparne [Gemmæ §. 35.] af *Capparis spinosa* laggd i ätticka och salt: på hwilket sätt äfwen gemmæ *Caltha palustris** kunna inläggas och brukas: utprässlade blomfasten af *Caltha* med Alun gifwer et gult blåck. *Actæa spicata** fördrifwer wägglöf: fasten af bären med Alun, gifwer svart blåck. *Papaver** har en hwit saft, som är sömngifwande och wärkstillande. *Papaver somniferum*, Walmo frambringar det widbekanta *Opium* på det sättet, at då fröhusen [capsulæ §. 21. I.] stiekas på ärfälliga ställen, utkommer en hwit saft, som sedan den stelnar af solwärman, affrapas, upblötes med watten, och formeras i klumpar, som nyttjas; Dosis häraf är ej större än et gran; af

4 gran

4 gran kan man sofwa sig til döds; dock hafwa Turkarne så wänt sig härwid, at de kunna fördraga et helt quintin eller 60 gran, och brukas af dem, såsom bränwin hos oss; blifwer i Österland den cultiverad på åkrarne. *Chelidonium majus** har en gul saft, som förtager Reformar, då den påstrykes; åfwen släckar på ögat. *Cambogia ut-* swettar en wätsta, som utgör den af Målare brukeliga gula färgen *Gummi gutta*; nyttjas stundom mot wattusot, men är et häftigt purgans: satsen är 6 gran; blifwer med swafwel lindrigare. *Nymphaea lutea** blad och rötter tjena til föda för swindes rök fördrifwer Syrsor. *Thea*, Chinesiska Theet sköljer af blodet och styrker litet: mycket warmt druckit, slappar magen: The-buxen kan hitföras, om fröen säas wid återresan från China i en kruka, så at de komma sent at gro under wägen. *Cariophyllus*, Näglikor äro flores med calycibus (S. 15.): de wärma och styrka magen. *Bixa* är det hårdaste träd, som bekant är: Indianerne brukta i stället för stål och flinta at här af gnugga et par bitar ihlammans, när de wilja hafwa eld: fröen från ringa terra orleana (fœculæ), en stön röd färg på silke, ull och smink-lappar. *Pæonia* berömmes mot fallande-sot. *Delphinium Consolida**, Riddarsporre, gifwer et blått blåck, om saften af corolla (S. 16.) blandas med litet Alun. *Delph. Staphisagria* frön med mjöl gjorde til deg, brukas at fånga fiskar med: ohyra i huswid och på kläder dödas åfwen härmed: liksåledes af *Sabadill*frön; hwilka ock fördrifwa wägalöf, då de göras med grön såpa til en salswa, som smörjes i

springorne. *Aconiti lycoctoni** rot dödar wargar: åfwen dö ohyra hos boskap, om de twättas med bekoft af örten. *Acon. Napellus**, Stormhatten är en ganska giftig ört för alla djur, utom hästar. *Anemone nemorosa**, Switsippa är skadlig för får. *An. Pulsatilla**, Tjålblomsters saft utprässad tjänar til grönt blåck. *Talictri flavi** blad färga gult.

Cl. XIV. DIDYNAMIA, *Planta verticillata Raji*. Denna Classens örter hafwa nästan alla en mycket god och stark luft, äro resolverande, drifwande och nervstyrkande: deras kraft består alltid i bladen: knapt någon af hela Classen är giftig. *Teucrium Scordium** står emot röta, och förwarar lik från förruttnelse, då örten lägges i kistan. *Teucrium Marum ver.* har en ganska stark och angenäm luft, som är mycket nervstyrkande: fattor ålska denna örten. *Thymus Serpyllum** är behagelig för bien: drucken som Thee, förtager rus. *Origanum vulg.** Koning färgar hulle rödt: bladen i hett watten laggde och torkade gifwa et skönt Thee, som aldeles liknar det Chinesiska. v. LINNÉS Westg. Resa. *Mentha crispa*, Krusmynta är god för magen och stillar upkastning. *Mentha arvensis**, Horsmynta hindrar mjölkens lönande, då den ätes af boskapen. *Nepeta cataria** är behagelig för kattor. *Stachys palustris** har dryga rötter, som kokte kunna ätas: åfwen malas til mjöl och bröd deraf bakas: Swinen rota och söka begärligt efter dessa rötter. *Rhinanthus crista galli**, Höskallran gifwer med sit skallrande tillänna flötter-tiden.

Melam-

Melampyrum pratense*, Tatt och dag är mycket behageligt foder för korna, och gifwer smöret gul färg. *Antirrhinum Linaria**, Flugblomsster fördrifwer flugor, då den sättes i fönstren. *Linnaea borealis** gifwer et skönt Thee, som tjénar mot torrvarf. *Achanthus mollis* färgar gult.

Cl. XV. TETRADYNAMIA, Flores cruciformes Tournesortii, Kålslägget: äro alla fastiga, skarpa, urin-drifwande och innehålla de säkraste botemedel mot Skjörbjugg: deras kraft består i fasten, som förgår genom kokning och torkning: utwärtens brukte äro de hettande, göra rådnad och updraga ofta blåsor på kroppen: ingen af dem är giftig. *Myagrurn fativum**, Dådra, et ogräs i lin- och andra åkrar, men sås i Tyskland til olje-präfsning. *Draba verna** utwisar med sin framkomst sänings-tiden i Småland: blomman lutar sig mot natten och wid instundande regn. *Thlaspi arvense**, Penningegräs fördrifwer wägglös, då det lägges i sängen. *Isatis tinctoria**, Weide trifwes wäl hos oss, och gifwer en skön blå färg. *Sisymbrium Sophia** har fina frön, som äro små sparswars winterföda: om et quintin af dessa frön blandas med 10 quintin frut, såges skottet gå mycket längre. *Brassica Napus**, Gottlands rosowa smakar wäl, finnes wild på Gottland och sås i trädgårdar: fröen utpräfsade gifwa mynnot olja: desamma gifwa alla örters frön af denna Classen.

Cl. XVI. MONADELPHIA. De wäxter af denna Classen, som hafwa många stamina (Ordo Polyandria), innehålla mycken slemaktighet (mucilago),

lago), som upmjukar och gör de spända delar släpka, lindrar värk och förtager Skärpa i Kroppen. Althæa och Malva äro här af de förnämsta: ingen i hela Classen är giftig. *Geranium robertianum** fördrifwer wägglöf laggd i sängbolster. *Malva** åtskilliga slag tjena til Rål.

CL. XVII. DIADELPHIA, *Flores papilionaceæ* Tournefortii (§. 16. q.), Art-slågter. Af desse växter tjena bladen til föda för boskapen, fröen åtas af människor och andre djur, äro mjölkartige och södande, men tillika wädergiftwande; tjena derföre ej för en swag mage: ingen af dem är skarp eller giftig. *Polygalæ Senegæ* rot botar Skallerormens och andra ormars bett: i hwilkens ställe åfwen *Polygala vulg.** kan försökas. *Erytrina Corallodendron* drager hwar middag sina folia tillsammans. *Spartium scoparium** gifwer wackra leswande häckar: blommorne med salt och åttika inlaggde kunna nyttjas til Kapris. *Genista tinctoria** tjenar åfwen til häckar, och sås utomlands til foder för får: blommorne färga gult. *Anthyllis**, *Latyrus**, *Vicia**, *Lotus**, *Trifolium** och *Medicago** äro söna boskaps-foder på ångar: i synnerhet låter *Medicago falcata**, VON LINNÉS Höfströ, wäl så sig på öppna, torra och magra ställen. *Anthyllis vulneraria** färgar gult. *Orobus tuberosus** har wälsmakeliga rötter, som kokte kunna åtas och bröd deraf bakas. *Orobus niger**. Det synes troligt, at roten af denna örten varit den, som Britanierne i Kessar Severi tid, efter Dionis berättelse, nyttjat til mat, då de blifwit inne-

slutna

slutne af fienden och dermed uthårdad hunger och törst. Raj. Hist. *Pisum maritimum* *. Med fröen här af hafwa inwånarne omkring Orfort under hungers nöd 1655 födt sig. *Trifolium pratense* *. Blommorne färga ylle grönt: samma blommor torfkade och malne baka Skottarne bröd af under dyrtid: på samma sätt kunna alla Trifolia och nästan alla blommor af denna Classen lagas til bröd. *Trifolium Melilotus* off. laggd bland klåderne, afhåller malen. *Indigofera tinctoria*; här af tillagas *Indigo*, den bästa och brukeligaste af alla hitils bekanta blå färgor: huru den göres, beskrifwer Rajus Hist. Pl. Någre hafwa anmärkt, at de som kammat ull färgad med *Indigo* fått deraf lungrot: man bör derfore wara warsam, ty dammet af *Indigo* är så genomträngande, at det går igenom äggskal. Denna ört blifwer under torfningen efter hand blå, och emedan *Lotus corniculata* * och *Anthyllis vulneraria* * hafwa samma egenskap, så är troligt, at en dylik blå färg af deras blommor kan tillagas. *Galega tinctoria* färgar äfwen blått.

Cl. XVIII. POLYADELPHIA. Denna Classen innehåller få växter. *Theobroma Cacao* frambringa *Cacao*-nötterne, af hwilkas kärnor, med *Vanille*-böror (Cl. *Gynandria*), litet *Ambra*, *fanel* och *socker*, det bekanta *Chokoladet* tilredes, som är en södande, styrkande och tjenlig dryck för magert folk, uti tårande sjukdomar, *hypochondrie* och *gyllenådrén*. *Butyrum de Cacao* eller *Oleum expressum* läker sprickor på läppar och bröstén.

troner, Limoner och Pomeranser äro af et slägte: endast Skilde så wäl til sin mer eller mindre syra, som i anseende til sina delar. Pulpa eller Acetositas, innammåtet, som innesluter saften, är mycket lästfäande, kylande, står emot röta och Stjörbjugg af Alkalijs orsak: hwilken kraft så wäl Citron-saften har, som alla syrliga saker; men mycket brukte, förorsaka de blekhet, och göra Stada i Hypochondrie och Hysterie. Flavedo, det gula yttersta skalet är magstärkande, har små fina blåsor, i hwilka inneslutes det söna Oleum de Cedro, som har så angenäm och stärkande luft: utpräffas af slaswar. Blommorne äro mycket wälluktande och wedergweckande. *Hyperici** blommor läggas på brännwin och gifwa det en wacker röd färg.

OL. XIX. SYNGENESIA. Örterne af denna Classen äro merendels til smaken bässa, och äga gemmenligen hwar och en någon Medicinsk kraft, finnas derföre mycket på Apotheket. En del af dem hafwa en mjölklik saft uti sig (*lactescentes*), och äro giftiga, såsom wissa species af *Lactuca*; men intet de som plåga kallas *Semiflosculosi* Tournefortii (S. 16, s), såsom: *Tragopogon**, *Prenanthes**, *Chondrilla*, *Crepis**, *Hyoseris*, *Lactuca sativa*, *Leontodon**: i öfrigt äro inga giftiga, om icke *Arnica** och *Carthamus*. Utställiga af dessa växter tjena dels til Sallat och Rål, dels at nyttjas i Soppor, antingen blad och stjelfkar eller rötter, sås. *Leontodon**, *Scorzonera**, *Sonchus**, *Cichorium**, *Lactuca*, *Arctium**, *Carduus**: Då stjelfkar tagas, måste de wara hel späda om wä-
ren,

ren, innan blomknoppen kommit at wisa sig. *Tragopogon pratense** öppnar sin blomma kl. 3 f. m. och slutar den kl. 9: roten kokad smakar som *Sparis*. *Tussilago Farfara** utwisar käll-ådror. *Tanacetum vulg**, *Rensana*, laggd i likkistan, förwarar lifet mot förruttnele: fröen döda mastar. *Artemisia Absinthium**, Malört lägges på dricka at förtaga syra: äta fåren här af, blifwer köttet bässt: om kroppen dermed gnides, förswinna lopporna: Malört åger lika kraft med andra bässta saker at styrka magen och de fasta delar, emottår röta och förruttnele. *Artemisia Santonica* frön döda mastar i magen, och kännas på Apoteket under namn af mastfrön. *Hieracium umbellatum** färgar gult: äfwen så *Serratula tinctoria**, *Ringståra*; *Bidens tripartita**, *Brunståra*; *Centaurea Jacea**; *Anthemis tinctoria** och *Calendula off.**, *Ringblomma*, hwilken sidstnämde äfwen af bönderne brukas i stället för Saffran. *Cal. pluvialis* öppnar sin blomma kl. mellan 6 och 7 f. m. och slutar sig e. m. kl. 4 i klart och torrt wäder; men är ständigt sluten wid regn och instundande wåta. *Carthamus tinctorius*, *Safflor*, gifwa af corolla med syra blandad en rosenröd färg. *Senecio Jacobæa** färgar grönt. *Centaurea Cyani**, *Blåklintsblommor* gifwa et blått blåck.

Cl. XX. GYNANDRIA. Ordo *Diandria* af denna Clas innehåller de örter som hafwa en wim aphrodisiacam, såsom: *Orchis**, *Satyrium**, *Serapias**, *Herminium** &c.: rötterna här af hållas allmänt före, at wara af retande kraft, och det

desto mera, ju mer de hafwa en vireus och fren luft. *Epidendrum Vanilla* är en planta parasitica (S. 25. 3:0 t), som frambringar Vanille-Ridorna, hwilka nyttjas til Chocolate. *Passiflora*, Passions-blomman är så kallad deraf, at Munskarne inbillat sig se i blomman de instrumenter, hwarmed *JARASURER* blifwit pint och dödad, såsom törnekronan, spikarne, hudslängnings-piskan, &c. *Arum maculatum* nyttjas med fördel i Frankrike at göra puder af, och sås på åkrarne af wisse, som hårpå hafwa Privilegium: samma förman kan ägas i Sverige, där örten äfwen så wäl trifwes: om roten macereras i flere watten, blir deraf en massa, som tager ut fläckar. *Calla palustris** göres af Norrländningarne til mjöl, hwaraf deras så kallade Nissebröd bakas: torde äfwen kunna lagas til puder på samma sätt, som *Arum* dertil brukas i Frankrike.

Cl. XXI. MONOECIA. Til denna Classen höra *Typha angustifolia**, hwaraf sjunet (pappus S. 22. 6.) brukas af fattige i bolster. *Cynomorium Fungus Melit.* är det tilförliteligaste blod-stillande medel. *Zea Mays*, Turkiska hwetet, sås i Amerika som säd hos oss, och är folkets förnämsta föda. *Carices**, Starr gifwa boskapen skönt foder på ångar. *Carex arenaria** förtager flygsanden. *Car. vesicaria** lägges af lapparne i skorna, hwarmed de förwara sig wintertiden för frost och om sommaren för fotswett. *Betula alba**, Björk. Bladen färga gult, och gifwa fåren et godt winter-foder, om löfwen förwaras och torkas. Näfwer-
elja

olja brukas i Ryssland til läder. *Betula Alnus**,
 M. Bladen färsta laggde på gälf, fördrifwa lop-
 por: torkade tjena til föda åt fåren. Denna träd-
 art tager sednare an rötta, än annat träd, tjena-
 derföre til pålar för hus, som byggas på watten:
 på sådane pålar är staden Benedig til större delen
 byggd. *Buxus sempervirens*, Buxboms: de-
 fockt säges taqa bort hår på kroppen. *Urtica*
urens*, Näsla tjena färst til Rål och torkad til
 winter-foder åt fåren: ökar mjölken hos boskapen:
 om stjeltarne på samma sätt stjötas, som lin och
 hampa, kunna de spinnas och fläder, deraf wäfwas,
 likasom Nättelduken tilredes af *Urtica cannabina*.
Morus alba, Hwita Mullbårs-trädets blad är
 den bästa föda för Silkesmasken: Trädet kan wä-
 ra wäl i Skåne, Halland, Blekinge, på Gottland
 och Sland: om stammen skulle bortfrysas, så slå
 från roten nya grenar. *Morus rubra* wäxer wild
 i Norra Amerika, och kan tåla de Swenska win-
 trar. *Mor. tartarica* kan wäxa fring hela Riket
 ända til Lappmarken, och wore tjenliqast wid Sil-
 kes-plantager. *Morus nigra* har stjön och wäl-
 smakelig frukt, men bladen äro ej så begärliga för
 silkesmasken; hwilken desutom kan lesa af La-
 ctuceæ, Leontodontis, Ulmi och Urticæ blad, men
 silket blir deraf stjört och masken utmår glad. Trä-
 det af *Moro tinctoria* färgar gult. *Xanthium*
strumarium* färgar äfwen gult. *Quercus robur**,
 Ekållon hafwa varit de första människors föda
 och nyttjas ännu i Barbariet. Shav. Resa: Swin
 kunna härmed gödas, och under infallande mis-
 wäxt bröd deraf bakas: bladen torkade tjena til

foder åt sären. Gallåplen, som finnes på Eken, äro wissa Insekters (Cynips) bo och winterläger: brukas til blåck. *Quercus Suber*, Korck är nyttra barken på trädet. *Querc. Aegilops* färgar svart och brukas af Garfware: Calyces fæminei nyttras hårtil. *Juglans regia*, Walnötsträdet, har först kommit från Persien til Europa: är något misstänkt til sin kraft och werkan, ty om man sofwer under trädet eller luftar på löfwen, får man hufwidwårk. *Fagus sylvatica**, Bokäl- lon gifwa swinen en god söda: i dyre tid kan bröd deraf tillagas, men gör yrhet och wårk i hufwidet: brände kunna de brukas til Caffé: olja kan äfwen af dem utpräffas, som i godhet liknar Bom- oljan: i Slesien brukas den i stället för smör. Trädet gifwer mycken aska, af hwilken Potaska göres. *Carpinus Betulus**, Afwenbok gifwer skö- na lefwande häckar och godt winterfoder åt bostap: barken färgar gult. *Corylus Avellanea**, Hassel. Af grenarne göres Slagrutan: gröna hasselqwistar sägas kunna hindra säden at förmultna, och Nöt-olja at befordra hårwårten.

De trån af denna och följande Classen, som hafwa kottar (strobili) och barr (acifoliæ), äro alltid kåd-fulle, bibehålla en stadigwarande grönska, äro alla heta, äggande och urin-drifwande, sås. *Pinus**, *Cupressus*, *Thuja*, *Juniperus**. *Pinus sylvestris**, Tall. De fattige i Norrland tilreda af inra barken bröd, då miswårk påkommer: trädet wårer gerna på bergaktiga ställen, och har alltid på sin södra sida frodigare och större grenar; kan

kan således tjena til wågwisare eller Compass i Skogen: ringarne på Tall och andra trån utwisa des ålder, som hos Tallen ofta kan gå til 400 år. *Pinus Abies**, Gran låter wål skåra sig til trädgårdarnes prydnad: af en art Granbarv göres i Canada en smekelig dryck, KALM R. W. A. S. 1751. deraf kan åfwen göras Ungerst watten. v. LINNÉS Sk. Res. *Cupressus sempervirens*, Cypressetråden hafwa de gamle brukat at ställa wid portarne i hus där lif finnas, lika som Gran brukas hos oss.

De så kallade Tricocæ (S. 21. I, c), hwars capsula har 3 rum uti sig, äro alla giftiga och mycket skarpa, sådana äro: *Dalechampia*, *Acalypha*, *Croton*, *Jatropha*, *Ricinus*, *Andrachne* &c. *Croton tinctorium*. Af saften fås en blå färg, som kallas Lakmus. *Ricinus communis*, Jonå kurbits bortjagar Mullwaden i trädgårdar där trädet planteras. *Cucumis*, Gurkflaget retar litet matlusten, men gör inga sunda wätstor och disponerar til Grossan. *Cuc. Colocynthis* frambringa af frukten Coloquint, et ganska håstigt laxer-medel: röken deraf fördrifwer Insekter ur rum. *Lemna minor** är Ankors söda.

Cl. XXII. DIOECIA. *Salix purpurea** & *pentandra**. Bladen af dessa färga bägge gult, men af den sednare kan sjunet (pappus) brukas til Bomull. *Salix alba**, Pil är mycket tjenlig til Aleer och häckar, i synnerhet på suktiga ställen, hwaråst han snart växer, men hanorne måste wäljas, at ej honorne må öfwertåka och skada fältet.

Salix

Salix viminalis*, Korgpil är tjenligast af alla Pil-sorter til sådane plantager. *Empetrum nigrum**, Kråkris, båren här af med Alun kokte, gifwa en mörk purpur-färg. *Viscum album**, Fogel-lim är en slem, som sås utur båren, då de stötas, upblötas och kokas: växer i andra trån (planta parasitica). *Myrica Gale**, Dors färgar ylle gult: har sordom blifwit brukt i stället för humla på dricka, men gör hufvudvärk: fördrifwer mal och löß: bör försökas, om ej war kan kokas utur örten, äfwen som *Myrica cerifera*. *Humulus Lupulus**. Humlens nytta på dricka är bekant: deß först om wåren utslående stielkar nyttjas som Sparis: Hummel-reswor kunna tilredas som lin och hampa til spånad och wäf: växer bäst i stenröshjor: började först at planteras i Sverige uti Kon. Gustaf I:s tid. *Populus tremula**, Asp. Bladen af detta tråd gifwa et stjönt foder för hästar och får: röken af den gröna barken fördrifwer Syrsor: barken är äfwen Båfrarnes förnämsta föda. *Pop. alba** och *nigra** gifwa stjõna Aleer. *Mercurialis** är ganska giftig för människor och får. *Datisca cannabina* och *hirta* kunna tjena til gul färg. *Cannabis sativa*, Hampa är så giftig, at då den blifwit laggd at rötas i källor, hafwa folket dödt som druckit watnet: de som sof-wit wid hampåkrar, hafwa deraf blifwit nra i hufvudet. Om Hampa sås omkring käl-land, fördrifwes maskar från kålen. *Cimicifuga fetida* växer i Norra Amerika, och är et säkert medel at fördrifwa wägglöß. *Juniperus communis**, En och de öfriga Juniperi äro mycket urin-drifwande:

af Enebår kan et smakligt mos tillagas; åfwen dricka och brånwin. *Taxus baccata**, Tax gifwer Stjona ständigt grönskande häckar. *Cissampelos Pareira* är ganska god mot Sten-passion.

Cl. XXIII. POLYGAMIA. *Musa paradisiaca*, Paradis-trådet har en ganska söt och angenäm frukt, och finnes i bägge Indierne: trådet går strax ut, sedan det en gång burit frukt, men slår från roten ut en ny stam. *Veratrum Helleborus albus* är af de hästigaste Laxer-medel: Foglar som åta up den utsädda säden på åkrarne och åfwen Mullwador dödas i Virginien, då fröen häraf kokas och häfwas på åkren. *Acer Plantanoides**, Lönn utlakar om wåren et watten likasom Björken: om detta kokas på lindrig eld til desß alt det wåta bortdunstat, blifwer på botn et socker, i godhet lika med annat socker: i Amerika brukas härtil *Acer saccharinum*. *Fraxinus excelsior**, Ålf-trådet säges fördrifwa ormar, och bladen borta ormbett. K. Wet. Acad. H. 1765. Löfwen tjena hästar och får til föda: barken laggd i watten, färgar det blått: i dekokt af barken blötas tygen innan de färgas med *Lycopodio complanato* Cl. XXIV. *Ceratonia siliqua dulcis* är swinens föda i Österlanden, och hålles före warit draswen som förlorade Sonen åt. *Ficus Carica*. Omogna och färsta Sikon äro giftiga, men mogna hålsosamma, södande och tjenliga i bröst-sjukdomar och Stenpassion. Blommorne ligga uti Sikonet inneslutne: frömjölet (pollen) föres från hanorne til honan utaf et slags Insect (Cynips), som åter sig in i frukten och lefwer af densamma.

Cl. XXIV. CRYPTOGRAMIA. Växterne i denna Classen äro merendels alla at anse såsom misstänkte. Knapt någon af Ormbunkarne (Filices) blifwer äten: de lukta illa och döda maskar. Af Måsförne äro nästan inga äteliga. Islands-måssan (Lichen Islandicus) blifwer förbättrad genom kokningen. Swamparne hafwa fordom blifwit hållne för Guda-mat, och några brukas ännu på förnåmares bord, men gifwa ingen god föda: måstadelen innehålla något gift, som dock ofta blifwer blidare genom kokning och stekning. *Equisetum arvense**, Råfrumpa gör misfall hos sären. *Equis. fluviatile**, Gråken et godt foder för kor. *Equis. hyemale**, Skåste brukas til sturning och polering. *Pteris aquilina**, Ormbunke, torkad brukas i Danmark til stoppning i dynor. I England tilredes af aspan kokt i watten, kneckar, som brukas i stället för såpa. Raj. Hist. pl. *Lycopodium Selago**, med dekoktet här af twättas swin och kor emot ohyra. *Lycop. complanatum** färgar gult. *Lyc. clavatum**, Mattegräs, gör winet klart som kommit i gåsning, om en qwast deraf hänges i winfatet: des mjöl är godt för hudlöshet: småller då det kommer i eld. *Polypodium Filix M.** Roten fördrifwer maskar i magen: i Siberien kokas den bland dricka, som deraf blifwer wälsmakelig. *Polyp. officinale**, Stensöta. Roten laxerar litet och tjenar i bröst-passioner: pulfret af roten at blanda i gröt, och äta morgon och aften, berömmes mot lungrot. *Sphagnum palustre** bruka lapparne i stället för blöja åt sina barn. *Fontinalis antipyretica** säges emotstå eldswåda, då den fästes i wåg-

våggarne. *Polytrichum commune* *, Björns
 måssa brukas ofta af Lappen til sång, då han wan-
 far i skogen, och af Björnen til inbäddning under
 sit hide om vintern. *Mnium hygrometricum* *
 utvisar instundande regn och suftigt våder då blom-
 fastet vrider sig. *Mnium fontanum* * gifver til-
 kända kalla källor. *Lichen Roccellus* *, *tartareus* *
 och *saxatilis* * gifva alla en wacker purpur färg.
Lich. Juniperinus *, *parietinus* *, *candelarius* *
 och *Byssus Foliatus* * färga alla gult. *Lich. pu-
 stulatus* * tjénar i stället för touche. *Lich. pulmo-
 narius* *, *islandicus* * och *rangiferinus* * kunna la-
 gas til mat, om de förwällas i watten, och sedan
 kokas i mjölk, hwaraf bliswer en god wälling, som
 föder och brukas i tårande sjukdomar och lungrot.
Lich. prunastris, kan nyttjas til puder. *Fucus*
vesiculosus * är swinens föda med mjöl påströdd.
Fuc. saccharinus * blött uti watten och sedan torkad
 i warmt rum, utlafar socker. Barth. act. 4. p. 159.
 Bladen ätas som Sallat i Skottland. *Agaricus*
muscarius *, Flugswamp med mjölk dödar flu-
 gor: åfwen wägglös. *Agar. piperatus* *, tjénar
 til lockemat at fånga Ekornar i snaror. *Ag. Chan-
 terella* * och *Phallus esculentus* * brukas til mat.
Boletus igniarius * fördriswer mygg med röken. *Bol.
 fomentarius* * förwarar sylar och nålar från rost.
Lycoperdon Bovista * är et förgift för ågnen och
 magen: pulfret stillar blod. *Spongia off.* Swamp
 är en sjöväxt, som hämtas ur hafsbotten i Archi-
 pelago. *Phoenix dactylifera*, Palm-trädet
 frambringar Dadlar, som är Egyptiernes och
 Österländska folkslags föda: bär ingen frukt förr
än

ån efter 50 år, men gifwer då så ömnoget, at et helt hushåll kan af et enda tråd hafwa sit tilräckeliga uppehälle: emedan då trådet utgår, från roten framstjuter en telning, som upväxer til et nytt tråd, så är troligt, den af de gamle diktrade fogel Fenix ej annat varit än detta tråd. Sagugryn tillagas i Ostindien af inra kärnan (medulla) på et slags Palmtråd, (*Cycas circinalis*).

Tilsatts

Om

Wärternes samlande och inläggning.

Herbarium vivum, en lefwande ört-samling invättas, at snarare och med mera lätthet lära känna värterne, efter man icke eljes kan hafwa tillfälle at se dem ständigt för ögonen. Örterne tagas i torr wäderlek med alla des delar, icke allenast Fröredning (*Fructificatio* Cap. I.), utan ock Bihanget (*fulcrum* §. 27.), bredas ut emellan böcker eller hwitt papper, efter de uti grått mista färgen, prässas och ömsas hwar dag mellan nya blad i boken, at de snart må torfa, bibehålla färgen och ej mögla. Somlige torfa dem med et varmt stryfkjörn, men de späda delarne blifwa deraf skörra, och låta ej handtera sig: på fastiga örter är det dock godt, at des wåta delar snarare må bortdunsta. Då örten är torr, bstrykes den på sin aswoga sida med et klister af Husblås (*Icthiocolla*), uplöst och kokat i watten och litet brännwin, hwartil
är

är lagt något Coloquint (Cumumis Colocynthis) at afhålla malen (Tinea), limmas härmed på et halst ark rent papper och pråssas: på andra sidan skrives örtens namn, egenPapper och nytta: hvar och en ört föres sedan til sin Class och genus.

Sedan man af föregående Afhandling lärdt at förstå de Botaniska ord (termini botanici), kunna Classes och Ordines igensinnas efter den anledning, som förut är lemnad (§. 37, 38, 39.); men genera och Species upsökas i Systema Naturæ och flere Skrifter, som bliswit utgifne af Herr Archiatern och Riddaren VON LINNÉ, hwars lärda underrättelser denna Anvisning sökt at följa.

*Dum Tua fida lego vestigia, Te sequor unum,
O PATRIÆ decus!* - - -

*Laudibus augeri Tua gloria nil potis ultra,
Et nostræ nil vocis eget.*

Hier. Vida Cremonens.

Latinsk Register.

A.

Abbreviatum perianthium pag. 12 <i>Abrupte pinnatum</i> fol. 35 <i>Acaulis</i> herba, en ört utan stielke, som har blomman fast tätt vid roten. <i>Acerosum</i> fol. 32 <i>Acinaciforme</i> fol. 34 <i>Aculeatus</i> caulis 30. fol. 33 perianth. 12. petiolus 38 <i>Aculei</i> 41 <i>Acuminatum</i> fol. 33 <i>Acutangulus</i> caulis 30 <i>Acute crenatum</i> fol. 35 <i>Adnatum</i> fol. 37. petiolus 38. stipulæ 39 <i>Apressum</i> fol. 36. peduncul. 42 <i>Ascendens</i> caudex 46. peduncul. 42. truncus 29 <i>Adstringentes</i> plantæ 60 <i>Adversum</i> fol. 37 <i>Aequalia</i> filamenta 17. perianth. 12 <i>Aggregatus</i> flos 26 <i>Ala</i> corollæ papilionaceæ 14 <i>Alatus</i> petiolus 38 <i>Algæ</i> 10 <i>Alternata</i> folia 36. pedunculi 42. rami 31 <i>Alternatim</i> s. alterne pinnatum fol. 35	<i>Altitudo</i> caulis 32 <i>Antentum</i> 13 <i>Amplexicaule</i> fol. 37. petiol. 38 <i>Anceps</i> caulis 30. fol. 34 <i>Angiospermia</i> planta 23 <i>Arguli</i> fol. 32 <i>Animale</i> regnum 7 <i>Annua</i> radix 46 <i>Anthera</i> 17 <i>Apex</i> fol. 33 <i>Aphrodisiaca</i> vis 71 <i>Aphyllus</i> caulis 30 <i>Appositio</i> externa 8 <i>Approximata</i> folia 36 <i>Aqueum</i> regnum 8 <i>Aquositas</i> 40 <i>Arbores</i> 10 <i>Arboreus</i> truncus 28 <i>Arillus</i> 23 <i>Arista</i> 13 <i>Aristatus</i> pappus 24 <i>Arma</i> 38. 40 <i>Aromaticus</i> odor & sapor 15. 52 <i>Arteriæ</i> 9 <i>Articulatus</i> caulis 31. fol. 34 peduncul. 43. petiol. 33 radix 46. filiqua 21. spica 44 <i>Articulate pinnatum</i> fol. 35 <i>Asperifolia</i> plantæ 56 <i>Assurgens</i> fol. 36. petiol. 38 <i>Astro-</i>

Astronomia 7

Attenuatus peduncul. 43
Axillaris cirrhus 39. fol. 36
peduncul. 42. *spina* 41

B.

Bacca 20. 22
Barba corollæ 14. *pubis* 40
Barbatum fol. 34
Bicapsularis capsula 20
Bicornes plantæ 60
Biennis radix 34
Bifaria folia 36
Bifidus cirrhus 39. fol. 32.
furcæ 41. *perianth.* 12
Biflora gluma 13. *pedun-*
cul. 43
Bigeminum fol. 35
Bijugum fol. 35
Bilocularis anthera 17. *ca-*
psula 20. *legumen* 21.
pomum 22
Bina folia 36
Binatum fol. 35
Bipartitum perianth. 12
Bipetala corolla 14
Bipinnatum fol. 35
Biternatum fol. 35
Botanica 10
Brachiatus caulis 31
Braçtea 38. 41
Braçteata cyma 27. *pedun-*
culus 43. *verticillus* 43
Breves rami 32. *petiol.* 38
Brevissimus petiol. 38
Bulbiferus caulis 31
Bulbosa radix 46
Bulbus 45
Bullatum fol. 34

C.

Caduca braçtea 41. fol. 34
stipulæ 39
Calcaratum nectarium 16
Calendarium Floræ 37
Calycinæ spinæ 41
Calyculatum perianth. 12
Calyculus seminis 24
Calyptra musci 13
Calyx 11
Campanulata corolla 14.
nectar. 16
Canaliculatum fol. 34
Capillaris pappus 24
Capitulum 43
Capsula 20
Carina 14
Carinatum fol. 34
Carnosum 34
Cartilagineus arillus 23.
fol. 33
Cauda seminis 24
Caudex 46
Caulinus bulbus 45. *pedun-*
cul. 42
Caulis 28
Cernuus peduncul. 42. *um-*
bella 27
Ciliatum fol. 33. *spica* 44.
stipulæ 39
Cirrhiferus peduncul. 42
Cirrhosum fol. 33
Cirrhosum pinnatum fol. 35
Cirrhus 38. 39
Classes 10. *Classes regni ve-*
get. 47. 48. 49
Clavatus peduncul. 43. *pe-*
tiol. 38

- Coarctata* panicula 44. rami 31
Color corollæ 14
Colorata bractea 41. gluma 13. fol. 33
Columella capsulæ 20
Coma 41
Comosa spica 44
Communis gemma 45. peduncul. 41. perianth. 12. receptacul. 25
Compactum fol. 34
Composita corolla 14. corymbus 44. racemus 45. spica 44. umbella 26
Compositio canlis 31. fol. 35
Compressus caulis 30. fol. 34
   filiqua 21
Concava corolla 14. fol. 34
   umbellæ 27
Conceptaculum v. *Folliculus*.
Conferta folia 36. rami 31.
   verticillus 43
Conicum receptaculum 26
Conjugatum fol. 35. racemus 45
Connata antheræ 17. filamenta 17. fol. 37
Conoides strobilus 22
Contentum gemmæ 45
Convexum fol. 34. receptaculum 26. umbella 27
Convolutus cirrhus 39. folia 52
Conus v. *Strobilus*.
Corculum seminis 23
Cordatum folium 32. filiqua 21
Cordiforme semen 23
Cornutum nectarium 16
Corolla 14
Corona feminis 23
Cortex 11
Corticalis gemma 45
Corymbus 44
Cotyledon 23
Crenatum fol. 33
Crispum fol. 34
Cruciata corolla 14
Cruciformes flores *Tournefortii* 67
Cryptogamia classis 48-50
   78.
Cucullatum fol. 34
Calmus 28
Cuneiforme fol. 32
Cuspidatum fol. 33
Cylindrica spica 44
Cyma 27

D.

- Decandria* classis 48. 49. 61
Decidua bractea 41. fol. 34
   stipulæ 39
Declinatus caulis 29. peduncul. 42
Decompositum fol. 35
Decurrens fol. 37. petiol. 38. stipulæ 39
Decursive pinnatum fol. 35
Deflexi rami 31
Deltoides fol. 32
Dentatum fol. 33. radix 46
   stipulæ 39
Dependens fol. 36. racemus 45
Depressum fol. 34
Descendens caudex 46

Deter.

- Determinatio* fol. 36
Dextrorsum volubilis caulis 29
Diadelphia classis 48.49.68
Dianthia cl. 48. 49. 52
Dicotomus caulis 31
Dicotyledon 23
Didyma capsula 20
Didymia classis 48.49.66
Diffusus caulis 29. panicula 44
Digitatum fol. 35
Digynia ordo 51
Dimidiatum capitulum 44. spatha 13
Diocia classis 48. 50. 75
Dipetala corolla 14
Directio fol. 36. peduncul. 42. petiol. 38. trunci 29 umbellæ 27
Discus kallas det inre runda rummet på sammanfatta blommor (flores compositi), bestående af många småre likformiga blomkronor.
Disperma bæcca 22
Dissepimentum capsulæ 20. siliquæ 21
Distans verticillus 43
Disticha folia 36. rami 31
Distinctæ antheræ 17
Divaricatus caulis, rami 31
Divergentes rami 31
Divisa spinæ 41
Dodecandria cl. 48. 49. 62
Dodrantal mensura 29
Dolabriforme fol. 34
Dorsalis arista 13
Drupa 20. 21
Duplicato-ternatum fol. 35
Duratio fol. 35. radicis 46

E.

Echinatum semen 23
Ellipticum fol. 32
Emarginatum fol. 33
Enerve fol. 34
Emeandria cl. 48. 49. 60
Enodis caulis 31
Ensiforme fol. 34
Epidermis plantarum II
Erectus caulis 29. fol. 36. peduncul. 42. petiol. 38. racem. 45. rami 31. stipulæ 39. umbella 27
Erosum fol. 33
Expansio fol. 34
Extrastipulaceus peduncul. 42 stipulæ 39

F.

Fasciculata folia 36. radix 46
Fasciculus 44
Fastigiatus caulis 31
Faux corollæ 14
Fibrosa radix 46
Figura fol. 32. petiol. 38. rad. 46. receptacul. 20. trunci 30
Filamentum 16
Filices 10. 78
Filiformis peduncul. 43
Fissum fol. 32. perianth. 12 stipulæ 39
Fistulosus truncus s. caul. 28
Flaccidus peduncul. 42
Flexuosus

- Flexuosus* caulis 29. peduncul. 42
Florale fol. 36. gemma 45
Florescentia plantarum 37
Floris perianthium 12. receptaculum 25
Flos 11
Flosculus år et ensfilde och mindre blomster, hwar af de sammansatta blommor bestå, sås. flores aggregati, compositi, umbellati, cymosi.
Folia 28 32
Foliacea spica 44. thyrsus 44 utriculi 40
Foliaris cirrhus 39. spina 41
Foliatus caulis 30. peduncul. 43. racemus 45
Foliosum capitulum 44
Folliculus 20. 21
Frondescensia plantarum 37
Frons 31
Fructificatio 10. 11
Fructificationis perianth. 11 receptaculum 25
Fructus 11. 20. perianth. 12 receptaculum 25
Frustranea polygamia 51.
Fulcrati rami 31
Fulcrum 28. 38
Fungi 10
Furca 41
Fusifformis radix 46
- G.
- Galea* corollæ 14
Gemini pedunculi 42. stipulæ 39
Gemma 45
Genera 10
Geniculata arista 13. cauda 24. caulis 29. pedunc. 43
*Germe*n 17
Germinatio plantarum 37
Gibbum fol. 34
Glaber caulis 30. fol. 33. gluma 13. petiol. 38
Glandule 40
Globosum capitulum 43. corolla 14. pomum 22. radix 46. strobilus 22
Glochides 40.
Glomerata spica 44
Gluma 12
Glutinofitas 40
Gramina 10. 54
Granulata radix 47
Grossificatio plantarum 37
Gymnospermia planta 23
Gynandria classis 48. 50. 71
- H.
- Hamosa* setæ 40
Hanus 24
Haslatum fol. 32
Heptandria classis 48. 49. 59
Herba 10. 28
Herbacetus truncus 28
Herbæ 10
Herbarium vivum 80
Hermaphroditus flos, två-årona blomma.
Hexandria classis 49. 50. 59
Hilum 23
Hispidus caulis 30. fol. 33. gluma 13
Historia naturalis 8
- Hori-

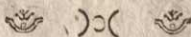
Horizontale fol. 36
Horologium Floræ 37
Hybernaculum 28. 45
Hybrida plantæ 19
Hypocrateriformis coroll. 14

I.

Icosandria classis 48. 49. 62
Imbricatus calyx s. perianth.
 12. fol. 36. truncus 30
Impari pinnatum fol. 35
Inæqualis corolla 14. fila-
 mentum 17. perianth. 12
Inanis truncus 28
Incisum fol. v. laciniatum.
Incrassatus peduncul. 43
Incumbens anthera 17
Incurvatus caulis 29
Incurvus aculeus 41. fol. 36
Inferum gerimen 17
Inflatum legumen 21. pe-
 rlanth. 12
Inflexum fol. 36
Inflorescentia peduncul. 43
Infundibuliformis coroll. 14
Insertus petiol. 38
Insertio fol. 37. petiol. 38
Integer caulis 31. fol. 32.
 perianth. 12
Integerrimum fol. 33. sti-
 pulæ 39
Interfoliaceus peduncul. 42.
 stipulæ 39
Interrupta spica 44
Involueratus verticillus 43
Involucrum 12
Irregularis corolla 14
Isthmis interceptum legu-
 men 21

L.

Labia corollæ 14
Lacerum fol. 33
Laciniæ petali 16
Laciniatum fol. 33
Lacinosum fol. 34
Lactefcentes plantæ 64
Lævis caulis 30
Lamina petali 16
Lana 40
Lanatum fol. 33
Lanceolatum fol. 32. stipu-
 læ 39
Laterales anth. 17. stip. 39
Lateriflorus peduncul. 42
Laxus caulis 29. racemus 45
Legumen 20. 21
Liber 11
Lignum 11
Ligulata corolla 14
Lilia 10. 59
Limbus petali 14
Lineare fol. 32. mensura 28
 petiol. 38. spica 44
Lineatum fol. 34
Lingulatum, linguiforme
 fol. 34
Lobatum fol. 32
Locumenta capsulæ 20
Loculi antheræ 17
Locus fol. 36. pedunculi 42
Longi pedunculi 43. petiol.
 38. rami 32
Longissimus peduncul. 43.
 petiol. 38
Lunatum fol. 32. stipulæ 39
Luridæ plantæ 56
Luxurians flos 15
Lyratum fol. 33

M.

Magnitudo petiol. 38
Margo fol. 33
Mediocris petiol. 38
Medulla 11
Membranaceum fol. 34. petiol. 38
Membranatus caulis 31
Mensura trunci 28. peduncul. 43
Minerale regnum 7
Mineralogia 10
Monadelphica cl. 48. 49. 67
Monandria classis 48. 49. 52
Monocotyledon 23
Monœcia classis 48. 50. 72
Monogynia et ordo 51
Monoloculare pomum 22
Monopetala corolla 14
Monophyllum involucri 12
     perianth. 12
Monosperma bacca 22. semen 23
Micronatum fol. 33
Multifidus cirrus 39
Multiflora gluma 13. peduncul. 43. spadix 27
Multitudo florum peduncul. 43
Muricatus caulis 30
Musci 10
Mutica arista 13
Mutilus flos 15

N.

Natans fol. 37
Necessaria polygamia 51
Nectarium 16
Nervosum fol. 34

Nidulantia femina bacca 22
Nucleus 24
Nudum amentum 13. capitulum 44. cyma 27. peduncul. 43. petiol. 38. racemus 45. receptacul. 25. thyrsus 44. verticillus 43
Nullus pappus 24
Numerus pedunculorum 42
Nutans caulis 29. peduncul. 42. umbella 27
Nux 24

O.

Obliqua calyptra 13. caulis fol. 36
Oblongum fol. 32
Obsolete angulus caulis 30
Obtusum fol. 33. perianth. 12
Obtusangulus caulis 30
Oëandria classis 48. 49. 60
Opposita fol. 36. rami 31
Opposite pinnatum fol. 35
Oppositi folii peduncul. 42. stipula 39
Orbiculatum fol. 32. filiqua 21
Ordines 10
Orgyalis mensura 29
Origo gemmae 45
Ovale fol. 32
Ovatum fol. 32. spica 44

P.

Palatum corollae 14
Paleaceus pappus 24. receptacul. 25
Palea 25

Ped-

- Palmae* 10
Palmaris mensura 29
Palmarum fol. 33. rad. 47
Panduræforme fol. 32
Panicula 44
Paniculatus caul. 31
Papilionacea corolla 14
Papilionacei flores Tournef. 68
Papillosum, Papulosum fol. 33
Pappus 24
Parabolicum fol. 32
Paralelum dissepimentum filiquæ 21
Parasitica planta 29
Partiale involucrum 12. peduncul. 41. umbella 26
Partitum fol. 33
Patens caulis 31. corolla 14 fol. 36. peduncul. 42. perianth. 12. petiol. 38. rami 32. stipulæ 39
Pedalis mensura 29
Pedatus racemus 45
Pedicellus 42
Peduncularis cirrhus 39. utriculus 40
Pedunculatus verticillus 43
Peltatum fol. 37
Pendulus peduncul. 42
Pentandria classis 48. 49. 56
Perenne fol. 34. radix 46
Perfoliatum fol. 37
Perianthium 11
Pericarpium 20
Persistens bractea 41. fol. 34 stipulæ 39
Personata corolla 14
Petalinum nectarium 16
Petalum 16
Petiolaris cirrhus 39. gemma 45. glandula 40. pedunculus 42
Petiولاتum fol. 37
Petiolus 58
Pileus fungi 13
Pilosa cauda 24. fol. 33. receptacul. 25
Pili 40
Pinnatifidum fol. 33
Pinnatum fol. 35 c. impari, cirrhosum 35
Pistillum 11. 17
Planum fol. 34. receptacul. 26. umbella 27
Plicatum fol. 34
Plumosa cauda 24. pappus 24. setæ 40
Plumula 23
Pollen 17
Pollicaris mensura 29
Polyadelphia cl. 48. 49. 69
Polyandria cl. 48. 49. 64
Polycotyledon 23
Polygamia cl. 48. 50. 77
Polypetala corolla 14
Polyphyllum involucrum 12. perianth. 12
Polysperma bacca 22
Pomum 20. 22
Premorsum fol. 38. radix 46
Procumbens caulis 29
Prolifer caulis 31. umbella 26
Propago, Maßfrö.
Proprium involucrum 12. nectarium 16. perianth. receptacul. 25

Pubes 38. 30
Pulposum fol. 34
Punctatum fol. 33. receptacul. 25

Q.

Quadrangularis caulis 30. fol. 32
Quadrifidum fol. 32. perianth. 12
Quinatum fol. 35
Quinquangulare fol. 32
Quinquepartita cyma 17
Quinquesidum fol. 32. perianth. 12

R.

Racemus 45
Rachis 27
Radiatā corolla 14. umbella 27
Radiale fol. 36. peduncul. 42
Radicans caulis 29. fol. 37
Radius kallas kanten på de sammansatta blommor (flores compositi), som består af särskildta små blomkrönor (corollulæ).
Radix 10. 46
Rameum fol. 36. peduncul. 41
Rami 31
Ramosissimus caulis 31
Ramosus caulis 31. cyma 27. radix 46. setæ 40. spadix 27. spica 44
Receptaculum 25
Reclinatum fol. 36

Recti aculei 41. arista 13. calyptra 13
Recurvata arista 13. fol. 36. petiol. 38
Recurvi aculei 41
Recutita bacca 22
Reflexum perianth. 12. rami 31
Refractus sive *Retrofractus* peduncul. 42
Regna naturæ 7
Regularis corolla 14
Remotum fol. 36. volva 13
Reniforme fol. 32. semen 23
Repandum fol. 33
Repens caulis 29. radix 46
Resupinatum fol. 37. peduncul. 42
Retroflexi rami 31
Retusum fol. 33
Revolvatus cirrhus 39. fol. 36
Rhombium fol. 32
Rictus corollæ 14
Rigidum fol. 36
Rimosus caulis 30
Ringens corolla 14
Rostellum 23
Rotata corolla 14
Rotundatum fol. 32. legumen 21
Rugosum fol. 34
Runcinatum fol. 32

S.

Sagittatum fol. 32. stipulæ 39
Sarmentosus caulis 29
Scabrum fol. 33. caulis 30
Scandens caulis 29

Scab.

- Scapus* 28
Scariosum fol. 34
Scientia naturæ 7
Scitamina 52
Scutellum kallas fröednit-
gen på wissa stienmåffor
(kruetificatio lichenis).
Secundus racemus 45
Segregata polygamia 51
Semen 20. 23
Seminale fol. 36
Semiflosculosa corolla Tour-
net. 14. 16. 70
Seminum receptacul. 25
Semiteres caul. 30. petiol. 38
Sempervirens fol. 34
Sericeum fol. 34
Serratum fol. 33. stip. 39
Sessile fol. 37. pappus 24.
stipulæ 39. umbellula 42
verticillus 43
Setæ 40
Setosum receptac. 25
Sicca drupa 21
Silicula, Siliqua 20
Simplex caulis 31. cirrhus
39. corymbus 44. fol. 32
racemus 45. setæ 40. spa-
dix 27. spina 41. spica
44. umbella 26
Simplicissimus caulis 31
Sinistrorsum volubilis cau-
lis 29
Sinuatum fol. 33
Sinus fol. 32
Situs fol. 36. peduncul. 42
Solidus truncus 28. bul-
bus 45
Solitarius peduncul. 42.
stipul. 39
Somnus plantarum 37
Spadix 27
Sparsa folia 36. peduncul.
42. rami 31
Spatha 13
Spatularum fol. 32
Species 10
Spica 44
Spina 41
Spinescens petiol. 38. stipu-
læ 39
Spinosus caulis 30. fol. 33.
perianth. 12
Spirale legumen 21
Spithamea mensura 29
Sponsalia floris 18
Squamosum amentum 13.
bulbus 45. caulis 30. pe-
duncul. 43
Squarrosus perianth. 12.
fol. 53
Stamina 11. 16
Stellata folia 36. setæ 40
Stellatæ plantæ Raji 55
Stigmia 18
Stimuli 41
Stipes 28
Stipitatus pappus 24
Stipula 38. 39
Stipulares gemmæ 45. glan-
dulæ 40
Stipulatus caulis 30
Stoloniferus caulis 29
Striatus caulis 30. fol. 33
Strictus caulis 29. fol. 36.
peduncul. 42
Strigæ 40
Strigosum fol. 33
Strobilus 20. 22
Stru-

Structura peduncul. 43
Stylus 17
Sub-, fere, nāstan.
Suberosus caulis 30
Submersum fol. 37
Subrotundum fol. 32. capi-
 tulum 43
Subulatum fol. 34. recepta-
 cul. 26. stipulæ 39
Succulentus arillus 23. dru-
 pa 21
Suffruticosus truncus 28
Sulcatus caulis 30. fol. 34
Superficies caul. 30. fol. 33
 petiol. 38. receptacul. 25
Superflua polygamia 51
Superum germen 17
Supradecompositum fol. 36
Suprafoliaceus peduncul. 42
Syngentia classis 48. 50. 70
Systema naturæ 10

T.

Tectum fermen 23
Teres caulis 30. fol. 34. pe-
 duncul. 43. petiol. 38
Tergeminum fol. 36
Terminalis arista 13. pe-
 duncul. 42. spina 41
Ternatum fol. 35
Tetradynamia cl. 48. 49. 67
Tetragonus peduncul. 43
Tetrandria classis 48. 49. 55
Thyrus 44
Tomentosus caul. 30. fol. 33
Tomentum 40
Tortilis arista 13
Torulosa filiqua 21
Transversum dissepimen-
 tum filiquæ, ibid.

Trapeziforme fol. 32
Triandria classis 48. 49. 54
Triangulatus caulis 30.
 fol. 32
Tricapsularis, *tricoeca* ca-
 psula 20
Tricoeca plantæ 75
Trifidus cirrhus 39. cyma
 27. furcæ 41. perianth. 12
Triflorus peduncul. 42
Trijugum fol. 35
Trilocularis capsula 20
Trinerve fol. 34
Tripartita cyma 27
Tripetala corolla 14
Tripinnatum fol. 36
Triqueter caulis 30 fol. 34.
 petiolus 38. peduncul. 43
Trisperma bacca 22
Triternatum fol. 36
Truncatum fol. 33
Truncus 28
Tuberosa radix 46
Tubulosa corolla 14. fol. 34
 perianth. 12
Tubus corollæ 16
Tunicatus bulbus 45 caul. 30
Turbinatum pomum 22
Turgidum legumen 21

V.

Vaginant fol. 57. stipul. 39
Valvæ glumæ 13
Valvula capsulæ 20
Varietates 10. 15
Vegetabile regnum 7. 47
Venæ 9
Venosum fol. 34
Ventricosa spica 44

Ver-

Versutalis anthera 17
Verticale fol. 37
Verticillata folia 36. pe-
 dunculi 42. rami 31
Verticillus 43
Verticillata plantæ Raji 66
Vexillum corollæ 14
Villosus caulis 30. cauda 24
 fol. 34. recept. 25
Virgatus caulis 31
Viscidum fol. 33
Viscositas 40
Volva 13
Volubilis caul. 29

Umbellula 26. sessilis 42
Undatum fol. 34
Unguis corollæ 16
Unguicularis mensura 28
Uniflora gluma 12. pedun-
 cul. 43. spadix 27
Unilateralis racemus 45
Unilocularis anthera 17. le-
 gumen 21
Universale involucri. 12. um-
 bella 26
Urens caulis 30
Utriculi 40

U.

Umbella 26
Umbellata plantæ 56

Z.

Zoologia 10

Register

Sjwer

Wärternas Egenstaper, Kraft och Nyttä.

- A**calypha pag. 75
Acanthus 67
Acer 77
Aconitum 66
Actæa 64
Æsculus 60
Aswenbök 74
Agaricus 79
Agn 12
Aira 54
Al 73
Alkanna 60
Alleers. plantering 75
Allium 59
Almanach af blomster 37
Aloë 59
Alopecurus 54
Altaea 68
Amaryllis 59
Amerikaners föda 72
Amomum 52
Anchusa 56
Andrachne 75
Andromeda 60. 62
Anemone 66
Angelica 56
Anis 56
Ankors föda 75
Ansigte och kroypp swärta
en del Amerikaner 58
Antalet af petalis, huru det
räknas 16
Anthemis 71
Anthericum 59
Antirrhinum 67
Anthoxanthum 53
Anthyllis 68. 69
Apium 58
Apocynum 58
Aquilegia
Arak 59
Arbutus 60. 62
Arctium 70
Arnica 70
Artemisia 71
Arum 72
Arundo 55
Asarum 62
Asf 77
Asp 76
Asperula 55
Atropa 56
Avena 55
Ax 44
Axfäste 27
Azalea 60

Barken 11 <i>Basella</i> 58 Benen i kroppen blifwa rö- da hos kreatur som äta Krapp 55 = = sänderbrista hos Fä- ren då de äta Antheric. oßifr. 59 Benzöë 61 Berberis 59 Betel tugga Chineseerne 54 Betula 72 Bidens 71 Bien älska wissa växter 60. 61. 66 Bihanger 28. 38 Bilågrer hos blomorne 18 Bittermandel dödar wissa djur 63 Bixa 65 Björk 72 Björnmåssa 79 Björnens inbäddning 79 Bladskaf 38 Bladskafstsjäll 39 Blekhet kan förordfakas af syrliga saker 70 Blindhet förorsakad af wif- sa växter 55. 79 Blitum 52 Blodets och wåttskornes lopp hos djur och örter 9 Blodrenande medel 61 Blodstillande medel 72. 79 Blomman 11. gömd in- nom frukten 50 Blombladet 16 Blomsock 26 Blomfodret 11	Bloonbuswud 43 Bloonhölster 27 Bloonklase 45 Bloonknippe 27 Bloonkrona 12. Deß ur- sprung och egenstapet 15 Bloonqwast 44 Bloonrussa 44 Blonstaf 41 Blonstam 28 Blontoffs 44 Blonwippa 44 Blåttint 71 Blåsprudraga wissa wäx- ter 67 Blåc at tilreda blått 65. 71 gult 64. grönt 58. 66 swart 64. 74 Blåcstäckar at utaga 61 Bocconia 64 Bok 74 Bolets 79 Bonolja, deß nytta 53 Borag 56 Bostipsfoder 54. 68. 72. 74 Botenedel emot Brånsår 62. <i>Diarrhæe</i> se Stop- paide medel. Fallandes fot och <i>Convulsioner</i> 54. 65. Febrar 57. 60. 61. Feßsan 53. 61. 64. Gul- sot 52. Huswudwärt 66. Gudlöshet 78. Kall- brand 57. Kråstan 60. 61. Lungfot 78. 79. Mas- skar i magen 57. 71. 78. Ormbett 68. 77. Ref- ormar

- ormar 65. Rosen 57. Carpinus 74
 Rötfebrar 61. Skabb Carthamus 71
 61. Skjörbjugg 67. 70. Caryophyllus 65
 Slag och Däning 53. Cassia 61
 Sprickor på läppar och Centaurea 71
 bröstet 69. Stenpaktion Ceratonia 77
 53. 77. Sår 56. Torr- Cherophyllum 58
 wärk 63. 67. Tårande Chelidonium 64. 65
 sjukdomar 69. 79. Up Chenopodium 58
 kastning 66. Wattusot China-barkens kraft och
 58. 65. werkan 57
 Bohwete 60 Chineseernes wireke 55
 Brånwin af wissa wärter Chochohad, desß tilwerk-
 at tillaga 58. at färga ning, kraft och nytta 69
 och smakligt göra 62. 70 Chondrilla 70
 Brassica 67 Cichorium 70
 Bresilja 61 Cicuta 56
 Bromus 54 Cider af Swenska wä-
 Brunskåra 71 ter 63
 Bröstkrydder 53. 78 Cimicifuga 76
 Buxbom, Buxus 73 Cinchona 57
 Båstrars föda 76 Cissampelos 77
 Bårens nytta och egensta- Citroner 69; saft i stället
 ver 22 för Citron 54. 59
 Bästa örters kraft 70. 71. Cocco polonici 62
 Coffea 57
 Cacao: nötter 69 Colchicum 59
 Casalpinia 61 Coloquint 75
 Calendula 71 Comarum 64
 Calla 72 Convallaria 59
 Caltha 64 Convolvulus 56
 Cambogia 64. 65 Coriander 56
 Campanula 58 Corylus 74
 Cannabis 76 Costus 56
 Capparis, Kapris 64 Cratagus 63
 Capsicum 56. 57 Crepis 70
 Cardemummor 52 Crocus 54
 Carduus 70. Croton 75
 Carex 72 Cucumis 75

Cupressus; Cypressen = träd
74. 75
Cycas 80
Cynomorium 72

Dadlar 79
Dalechampia 75

Daphne 60
Datiska 76
Datma 56
Delphinium 64. 65
Dill 56

Dipsacus 55
Djurenns lif 9
Djurtänning 10
Djurriket 7

Draba 67
Drifwande örter 54. 61. 66
Dricka at brygga af wissa
örter 58. 63. 75. 77. 78:
syran på dricka at bort-
taga 64. 71

Dubbla blommor blifwa
af fet jordmån 15

Dådra 67

Et 73
Eternars lockemat 79

Eldswåda at emotstå 78

Empetrum 76

Enmånningar 48. 49.

Entråd 76

Epidendrum 72

Epilobium 60

Equisetum 78

Erica 60

Eryngium 58.

Erythrina 68

Ethusa 58

Evonymus 56

Euphorbia 62

Fagus 73

Fenix 80

Festuca 54

Ficus, Sikonträdet 77. söde-
stå af en Insect, som
förer frömjölet från ha-
narne til honan 19. des
blommor 50. 77

Fiskar at fånga med hån-
derne 57. 65

Fjun 24

Fiåll 25

Slugor at fördrifwa och
döda 67. 79

Slugswamp 79

Slygsand at hindra 55. 72

Släckar på ögat at bortta-
ga 65: ur kläder at ta-
ga 72

Slåder 57

Soder för Sår 54. 68. 72.
73. 76. 77. Hästar 60.
63. 64. 65. 76. 77. Kor
54. 59. 67. 74. 78

Sogel-lim 76

Soglar, sem upåta säd på
åkren, at döda 77

Fontinalis 78

Fragaria 63

Fraxinus 77

Grossa: dertil disponera
Surkor 75

Grost och sotswett at hin-
dra 72

Frugten 20

Frugtblisa 21

☉

Frugte

- Krusmynta 66
 Krut, växter som dertil
 brukas 58
 Krut at stärka 67
 Kryddaktiga växters kraft
 15. 52. 56
 Kryddor på mat i stället
 för utländska 59. på win
 och brännvin 58. 62
 Kråkris 76
 Kråkmedel 56
 Kumin 56
 Kungsljus 57
 Kylande och läskande väx-
 ter 60
 Kåffulla örter kraft 74
 Kålmaskar at fördrifwa 76
 Kålslåget 67
 Kård 74
 Källarhals 60
 Källor utvisas af somliga
 örter 71. 79
 Kåran 11
 Kårnfrukt 20. 22
 Kårsbårs-kåda 63
 Köttet blir häft och obe-
 hageligt hos kreatur,
 som äta wissa växter
 57. 59. 71
- L**actescentes plantæ af cl.
 Polyandria äro giftiga
 64. men ej semiosculosi
 cl. Syngenesia 70
- Lactuca 70
 Lagerbår 61
 Lakmus 75
 Laryrus 68
 Lauro-Cerasus 63
- Laurus 60
 Lawsonia 60
 Laxer-medel 53. 54. 56.
 58. 59. 61. 62. 65. 75.
 77. 78
 Ledum 60. 62
 Lenna 75
 Leontodon 70
 Lerjord utmärkes af wissa
 växter 64
 Leucojum 59
 Lichen 79
 Lifspunkten 23
 Lifwet hos djur och örter 9
 Ligustrum 53
 Lik at bewara från för-
 ruttelse 66. 71
 Likhet mellan djur och ör-
 ter 47
 Liktornar at borttaga 62
 Liljor 10. 59
 Limoner 70
 Lindrande kraft hos örter
 54. 68
 Linnea 67
 v. Linnés får-gräs 54.
 - hö-fros 68
 Linum 56
 Lithospermum 56. 57
 Ljung 60
 Lolium 55
 Loppor at fördrifwa 61.
 71. 72
 Lotus 68. 69
 Luktén på hvet 53
 Lungorne hos örterne 47
 Lungfot förorsakad af Jün-
 digo 69
 Lycoperdon 79

Lycopodium 78
Lycopus 53
Lysimachia 58
 Långpeppar 53
 Läder, rödt at färga 64
 Låskande drycker 54.
     = frukt 63. 77
 Lök 45
 Löksläktet 59
 Lön 77
 Långgifte 50
 Lök at fördrifwa, se *W*
 hyra.
Madra 55
 Magen, mjölk-ådror-
 ne och mjölk-saften hos
 wärterne 47
 Mag-kryddor 53. 61. 65.
 66. 70. 71
 Mal och mått at fördrif-
 wa 54. 55. 56. 61. 69. 76
 Malwa 68
 Malört 71
 Maskar på träden at dö-
 da 53
 Maskfrö 71
 Mattegräs 78
Medicago 68
 Medicinska örter 70
Melampyrum 67
Mentha 66
Menyanthes 58
Mercurialis 76
 Metmaskar dö af socker 55
Milium 54
Mirabilis 56
 Missibröd 72
 Missfall hos Fären af wis-
 sa växter 77

Mistänkt kraft hos wär-
 ter 15. 74. 78
 Mjölakens löppnande hin-
 dras, då Kor äta Hörs-
 mynta 66
Mjölönris 62
Mniun 79
Monarda 53
Morus, Mullbärsträd 73
 Mullwadar at fördrifwa
 63. 75. 77
 Munkars inbillning om
 Passions-blomman 78
 Muntrande kraft hos ör-
 ter 54
Musa 77
Myagrum 67
 Mygg at fördrifwa 79
Myosotis 57
Myrica 76
 Myror at fördrifwa 61
 Månggifte 48. 50
 Mörkaktig och svart färg
 hos örter gifwer ofta til-
 känna deras giftighet i 5
 56; men ej alltid 60

Narcissus 59
 Natt och dag 67
 Naturalier, Naturens ri-
 ken, Naturkunnighet 7
 Naturkänning 8. des nyt-
 ta 10
Nepeta 66
 Nerwstyrkande örter 53.
 61. 66
Nicotiana 56. 57
Nigella 64
 Niomänningar 48. 49
 Nym-

- Nymphaea* 65
Nålar och sylar från rost
 at förwara 79
Nåfwern 11
Nåfwer-olja 72
Någlickors nytta 65
Nåfla 73
Nåttelduk 73
Nöt 24
Nötolja 74

Oenanthe 56
 Ugrås at nyttja til
 bröd 54. at prassa olja
 af 67
Ohyra hos människor at
 döda och fördriswa 53.
 56. 61. 65. 76. hos bo-
 skap 66. 78. hos fog-
 lar 53
Olea, Oljeträdet, Oliver
 53
Olja, des nytta 53. at
 prassa af wissa wårter
 67. 74
Opium, des tilwertning och
 kraft 64
Orchis 71
Origanum 66
Orleana terra 65
Ombunkar 10. 78
Ornithogalum 59
Orobus 68
Oryza 59
Oxelbår 63

Palmträdet, des förökant-
 de 18. 19. 79
Pancratium 59

Papaver 64
Paradis-trädet 77
Parnassia 58
Passiflora, Passions-blom-
 man 72
Penninggrås 67
Peppar 55; *Spanst* 57
Persilja 58
Phallus 79
Phellandrium 56
Philadelphus 62
Phœnix 79
Physalis 56
Pil 75
Pimpinella 56
Pinguicula 53
Pinus 74
Pisum 69
Plommonträd 63
Pæonia 65
Polygala 68
Polygonum 60
Polypodium 78
Polytrichum 79
Pomerans 70
Populus 76
Pors 76
Portars prydnad 75
Potentilla 64
Prenanthes 70
Primula 58
Prunus 62
Præris 78
Puder at tilreda af wissa
 wårter 72. 79
Pålar för hus som stå på
 watten 72
Påtassa 74

- Quassia* 61
Quercus 73. 74
- R**egn och wätwäder gif-
 wes af örter tilkänna
 61. 67. 71. 79
- Renfana* 71
Reseda 62
Resolwerande örter 53.
 54. 61. 66
- Retande kraft hos örter* 71
Rhamnus 58
Rheum, Rhabarber 61
Rhinanthus 66
Rhus 57
Ricinus 75
Riddarsporre 65
Ringblomma 71
Risgryn 59
Rosmarinus 53
Rosor af åtskillig färg fäs,
då örtens honor blifwa
hördade af olika frömjöl
 18
- Rubia* 55
Rubus 63
Roten 46
Ruta 61
Ryflådrets färg 60.
 = = luft 62
- Rådriad i ansiktet at för-*
taga 61
Råstkaka 56
Råstrumpa 78
Råswar at döda 57. 60
Röta förtaga wissa wår-
ter 57. 66. 71
Rötter åtelige och skadeli-
ge 59
- Sabadill-frö* 65
Saffior 71
Saffran kan planteras i
Sverige 54
Saftgröna 58
Safwan 11
Sagugryn 80
Salicornia 52
Salix 75. 76
Sallat 54. 70. 79
Salvia 53
Sambucus 57
Sambyggare 48. 50
Samfulle 48. 49
Sammanblandade wår-
ter, som framalstras af
olika föråldrur 19
- Sassafras* 61
Satyrium 71
Scabiosa 55
Scilla 59
Scirpus 54
Scleranthus 62
Scorzonera 70
Sempervivum 62
Senecio 71
Senna 61
Serapias 71
Serratula 71
Sermänningar 48. 49
Sillerie 58
Silkesmaskens föda 73
Silfåril hos wårterne 40
Sisymbrium 67
Sium 58
Sjumänningar 48. 49
Skarpa örter 59. 62. 67.
 75
Stjåfte 78
- Stjårm*

- Stjärn 41
 Stjärpa i kroppen at för-
 taga 68
 Slagruta 74
 Slarfwa 13
 Slem-lösfande saker 53
 Slottertiden utwisas af
 wissa wårter 55. 58. 65
 Smink 52. 57. 58
 Smörets gula färg 67
 Socker, des nytta och ska-
 da 55. at tillreda socker
 af wissa wårter 58. 77.
 79
 Soda 52
 Solanum 56
 Solbränna at borttaga
 60. 61. 62
 Sonchus 70
 Sorbus 63
 Spaniovernes såpa 62
 Sparfwars föda 67
 Spartium 68
 Spergula 62
 Sphagnum 78
 Spigelia 57
 Spiran 11. 17
 Spiræa 63
 Spongia 79
 Squatran 62
 Stachys 66
 Stam 28
 Starr 72
 Sten 24
 Stenars wårande 8
 Stenfrukt 21
 Stenkänning 10
 Stenriktet 7
 Stensöta 78
 Stjert 24
 Stifret 17
 Stoppande kraft hos ör-
 ter 56. 60. 61. 64
 Stoppning i dynor 72. 78
 Stormhatten 66
 Strychnos 56
 Strå 28
 Ståndarena 11. 16
 Stäckra 58
 Stäckbår 62
 Stympade blifwa bloßor
 af swag wårma och ma-
 ger jord 15
 Styrkande kraft hos ör-
 ter 60. 69. 70
 Swamp 7
 Swampar 10. 78
 Swepe 12
 Swinen rota efter wissa
 wårter 63 66
 Swinens föda 63. 64. 65.
 66. 73. 74. 77. 79
 Swågrar 40. 50
 Symphytum 56
 Syrliga örter's kraft 60.
 70
 Syrfor at fördrifwa 65.
 76
 Sånings-tiden utwisa ör-
 ter 67
 Sårslåkande örter 56
 Sådens förmultnande at
 hindra 74
 Sålting 59
 Söfwande medel 57. 64
 Sönnen hos örterne 37

- T**aktäckning af växter 55
Tall 74
Tamarindus 54
Tanacetum 71
Tax, *Taxus* 77
Teucrium 66
Thea, Chinesiska Theets
 nytta och skada: The-
 busken at utan skada bit-
 föra 65. Swenska väx-
 ter at nyttja som The
 53. 63. 66
Theokroma 69
Thlaspi 67
Thuja 74
Thymus 66
Tiomänningar 48. 49
Tjogmänningar 48. 49
Tobak: dess nytta och ska-
 da 57
Tolfmänningar 48. 49
Tormentilla 64
Tragopogon 71
Trapa 56
Tremänningar 48. 49
Trientalis 59
Trifolium 68
Triglochin 59
Triticum 54
Tråd så hårdt, at det bru-
 kas som skal och slinta
 65
Tråd och buskars egenka-
 per 47
Trädgårds prydnad 75
Tulipan 59
Turkarne tåla hela qwin-
 tin *Opium* utan skada 65
Turkiskt hwete 72
Twåbyggare 48. 50
Twåkulle 48. 49
Twåmänningar 48. 49
Twåtydige 48. 49
Tussilago 71
Typha 72
Ungerskt watten 53. == af
 granbarr 75
Uplösande kraft hos örter
 56
Upmjukande örter 68
Urin = drifwande örter 55.
 67. 74. 76
Utsåningen 22. 24
Ur, Botaniskt 37
Urtica 73
V*accinium* 60
Valeriana 54
Vauilla 72
Veratrum 77
Verbascum 56. 57
Veronica 19. 53
Vicia 68
Viscum 76
Walmo 64
 Walnötstråd 73
Wapen hos örterna 40
Wargar at döda 57. 60.
 66
Wattu-växter upstiga med
 blomman under sin bilä-
 gers tid 19
Wattu-riket 8
Wau 62
Wax at så utaf örter 76
Weden 11
 S 5 Weder

- Wedergweddande kraft
 hos örter 60. 70
 Weide 67
 Win, at färga och smak-
 ligt göra 62. som kom-
 mit i gäsning, at få klart
 78
 Winruta 61
 Winterläger 45
 Winättika af Swenska
 växter 63
 Wädderdelande kraft hos
 örter 56. 62
 Wädergifwande örter 68
 Wägglöf at fördrifwa 64
 65. 67. 68. 76. 79
 Wätkstillande kraft, hos
 örter 64. 66
 Wärmande örter 56. 61
 Växter at bruka i stället
 för blöja åt barn 78
 för Bomull 60. 75
 Caffé 74
 Zumla 58. 60. 62. 76
 Kapris 64. 68
 Lin och Sampa 58. 73.
 76
 Portlak 62
 Saffran 71
 Smör 53. 74
 Sparis 58. 60. 71. 76
 Stäl och fluta 65
 Såpa 62
 Tobak 62
 Touche 79
 Växter at nyttja til garf-
 werier 60. 62. 72. 73
 til härlagning 53. til
 fäl 68. 70. til soppor
 70. til skurning och po-
 lering 78
 at plantera til häckar
 53. 56. i insjöar och
 fårr 56
 Växterne 10. deras inre
 väsende 11
 Växter som färga blått
 67. 69. 77. chamois 62
 gult 56. 57. 58. 59. 62.
 63. 66. 67. 68. 71. 72.
 74. 75. 78. 79. purpur
 76. 79. rosenrödt 71.
 rödblått på papper 53.
 rödt 55. 65. skarlatan
 62. svart 53. 58. 73
 Växter som skada magen
 68. 79. ögonen 79. i fal-
 landesöt och nerv- sjuk-
 domar 58. i Hypochon-
 drie 63. 70. i Rosen 63
 Växter som sammandras-
 ga och öppna sig mot regn
 och wissa stunder på da-
 aen 37. 68. 71
 Växter tjenliga til bröd
 under miswärt och dyr-
 tid 54. 55. 58. 59. 60.
 62. 63. 66. 68. 69. 72.
 73. 74
 Växtriket 8. des inwåna-
 re 10

Xanthium 73

Zea 72

Ördrorna hos örterne 9.

47

Ökerbår at plantera 63

Öldren hos trån at kunna

se 75

Öttmånningar 48. 49

Öngståra 71

Öppeltråd wilba, rö-
ras ej af mullwaden och
kunna inympas 63

Ört-slågtet 68

Örteliga växter 54. 68. 73.
79

Öfwerdrag 39

Öpnande kraft 57. 62

Örternes lif och växan-
de 9

Örterns inslaggning och sam-
lande 80

Örtkänning 10.

Rättelser.

Sid. 8. rad. 16. står månader läs år S. 13. r. 28. st. (f. 139. b.) l. (f. 139. a.) S. 14. r. 31. st. radiata (flosculosa Tournef.) strålig. Matricaria, l. radiata, strålig: r. 32. st. tubulosa, pipig, l. tubulosa (flosculosa Tournef.) pipig. S. 17. r. 10. st. versatilis, incumbens, l. versatiles, incumbentes. S. 20. r. 1. st. offinalis, l. officinalis. S. 30. r. 5. st. 3 - 10 angulatum, l. 3 - 10 angulatus. S. 41. r. 16. tillägg (f. 120. a.). S. 53. r. 2. st. hårläggning, l. hårlagning. S. 54. r. 23. st. diffusum, l. effusum. S. 56. r. 18. st. färg och luft, l. färg och widrig luft r. 29. st. i roten, l. i fröen och roten.

Förflaring

Öfver

TABELLERNE

TAB. I.

Fig. 1. Fol. Orbiculatum. F. 2. Subrotundum.
3. Ovatum. 4. Ovale. 5. Oblongum. 6. Lanceo-
latum. 7. Lineare. 8. Subulatum. 9. Reniforme.
10. Cordatum. 11. Lunulatum. 12. Triangulare.
13. Sagittatum. 14. Cordato-sagittatum. 15. Ha-
statum. 16. Fissum. 17. Trilobum. 18. Præmor-
sum. 19. Lobatum. 20. Quinquangulare. 21. Ero-
sum. 22. Palmatum. 23. Pinnatifidum. 24. Laci-
niatum. 25. Sinuatum. 26. Dentato-sinuatum.
27. Retrorsum sinuatum. 28. Partitum. 29. Re-
pandum. 30. Dentatum. 31. Serratum. 32. Dup-
plicato-fertatum. 33. Dupplicato-crenatum. 34.
Cartilagineum. 35. Acute crenatum. 36. Obtuse
crenatum. 37. Plicatum. 38. Crenatum. 39. Cri-
spum. 40. Obtusum. 41. Acutum. 42. Acumina-
tum. 43. Obtusum acumine. 44. Emarginatum
acute. 45. Cuneiforme emarginatum. 46. Retu-
sum. 47. Pilosum. 48. Tomentosum. 49. Hi-
spidum. 50. Ciliatum. 51. Rugosum. 52. Venö-
sum. 53. Nervosum. 54. Papillosum. 55. Lingui-
forme. 56. Acinaciforme. 57. Dolabriforme. 58.
Deltoides. 59. Triquetrum. 60. Canaliculatum.
61. Sulcatum. 62. Teres.

TAB.

TAB. II.

F. 63. Fol. Binatum. 64. Ternatum foliolis sessilibus. 65 - - petiolatis. 66. Digitatum. 67. Pedatum. 68. Pinnatum c. impari. 69. Pinn. abruptum. 70. P. alternatim. 71. P. interrupte. 72. P. cirrhosum. 73. P. conjugatum. 74. P. decurive. 75. P. articulate. 76. Lyratum. 77. Biternatum. 78. Bipinnatum. 79. Triternatum. 80. Tripinnatum f. impari. 81. - - c. impari.

TAB. III.

F. 82. Fol. Inflexum. 83. Erectum. 84. Patens. 85. Horizontale. 86. Reclinatum. 87. Revolutum. 88. Seminale. 89. Caulinum. 90. Rameum. 91. Florale. 92. Peltatum. 93. Petiolatum. 94. Sessile. 95. Decurrens. 96. Amplexicaule. 97. Perforiatum. 98. Connatum. 99. Vaginans. 100. Articulatum. 101. Stellata. 102. Quaterna. 103. Opposita. 104. Alterna. 105. Acerosa. 106. Imbricata. 107. Fasciculata. 108. Frons. 109. Spathulatum fol. 110. Parabolicum.

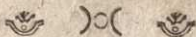
TAB. IV.

F. 111. Squamosus culmus. 112. Repens caulis. 113. Scapus. 114. Articulatus culmus. 115. Caulis volubilis. 116. C. dichotomus. 117. C. brachiatus.

TAB. V.

F. 118. a. Cirrhus. b. Stipulæ. c. Glandulæ concava. 119. Gland. pedicellata. 120. a. Bractea,

Fild

Stid från örtbladen *b.* 121. *a.* Spina simplex. *b.* Divisa. 122. Aculeus simpl. 123. *b.* Furca. 124. Opposita folia. *a.* Axilla.

TAB. VI.

F. 125. Bulbus squamosus *Lilii.* 126. B. solidus. 127. B. tunicatus, tvårt affuren. 128. Radix tuberosa, *Filipendula.* 129. R. fusiformis: *Dauci.* 130. R. ramosa. 131. R. repens.

TAB. VII.

F. 132. Spatha, calyx *Narcissi.* 133. Spatha, Spadix. 134. *a.* Gluma calyx. *b.* Arista. 135. *a.* Umbella universalis. *b.* partialis. *c.* Involucrum universale. *d.* partiale. 136. *c.* Calyptra. *b.* Operculum. *a.* Capitulum. 137. Amentum. 138. Strobilus. 139. Fungi. *a.* Pileus. *b.* Volva. *c.* Stipes. 140. *a.* Receptaculum commune nudum. 141. Recept. comm. paleis imbricatum. 142. Corollæ monopetalæ *a.* Tubus. *b.* Limbus. 143. Flos. *a.* Germen. *b.* Stylus. *c.* Stigma. *d.* Filamenta. *e.* Antheræ. *f.* Petala. 144. Corollæ polypetalæ *a.* Ungues. *b.* Lamina. 145. Nectarium campanulatum in *Narcisso.* 146. N. cornutum in *Aconito.* 147. in calyce *Tropæoli.* 148. Nectaria in *Parnassia.*

TAB. VIII.

F. 149. *a.* Perianthium. *b.* Germen. *c.* Stylus. *d.* Stigma. *e.* Filamenta. *f.* Antheræ dehiscentes. *g.* Antheræ integræ. 150. *a.* Filamentum. *b.* Anthera.

thera. 151. *a.* Pollen microscopio visum. *b.* Hallitus elasticus. 152. *a.* Germen. *b.* Stylus. *c.* Stigma. 153. Folliculus, *a.* Receptaculum feminum. 154. Legumen, *a. a.* Sutura superior femina annectens. 155. Siliqua, *a. b.* Receptaculi margines. *c.* Valvula filiquæ. 156. Pomum. *a.* capsula *b.* inclusa. 157. *a.* Drupa. *b.* Nucleus. 158. Bacca. 159. Capsula som öpnar sig. 160. Capsulæ, *a.* Valvula. *b.* Dissepimentum. *c.* Columella. *d.* Receptaculum. 161. Capsula längs efter öpnad, at receptaculum må ses. 162. *a.* Pappus pilosus. *b.* plumosus. *c.* Semen. *d.* Stipes Pappi.

TAB. IX.

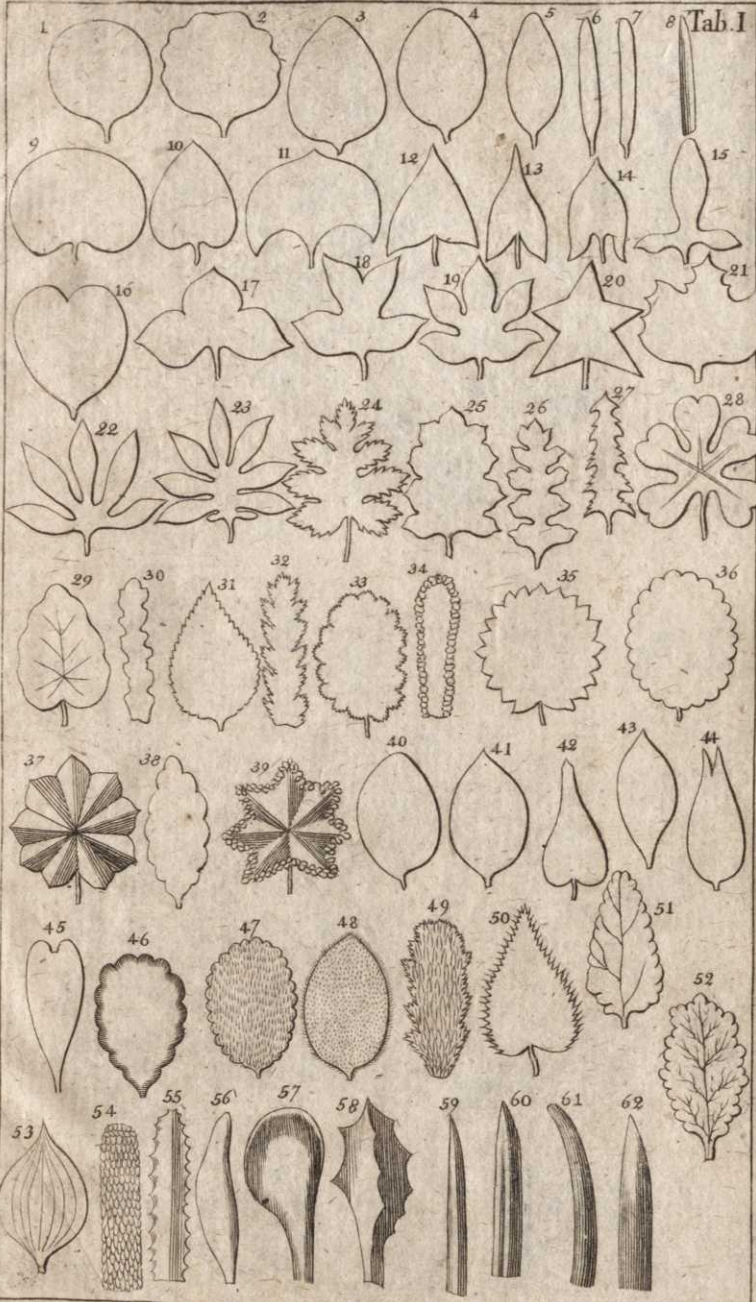
F. 163. Corymbus. 164. Racemus. 165. Spica. 166. Verticillus. 167. Panicula.

TAB. X. är förklarad p. 49. 50.

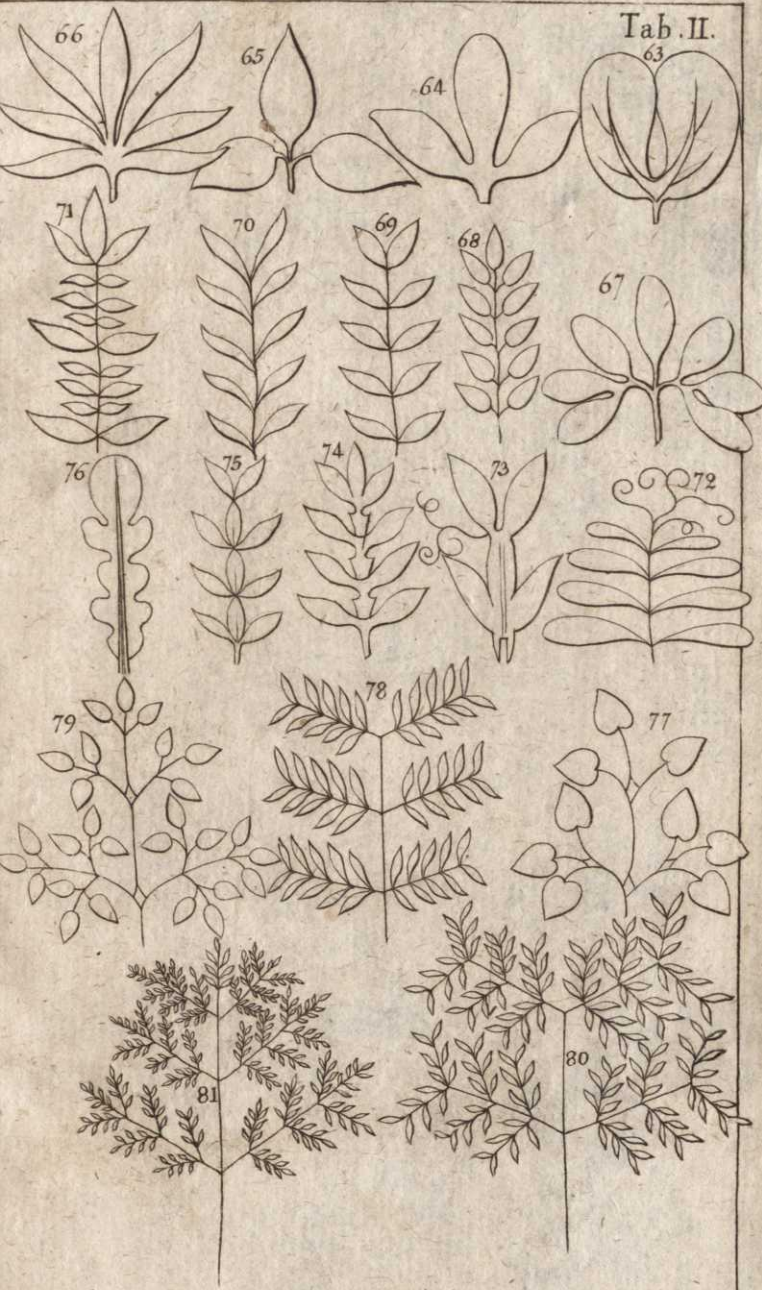

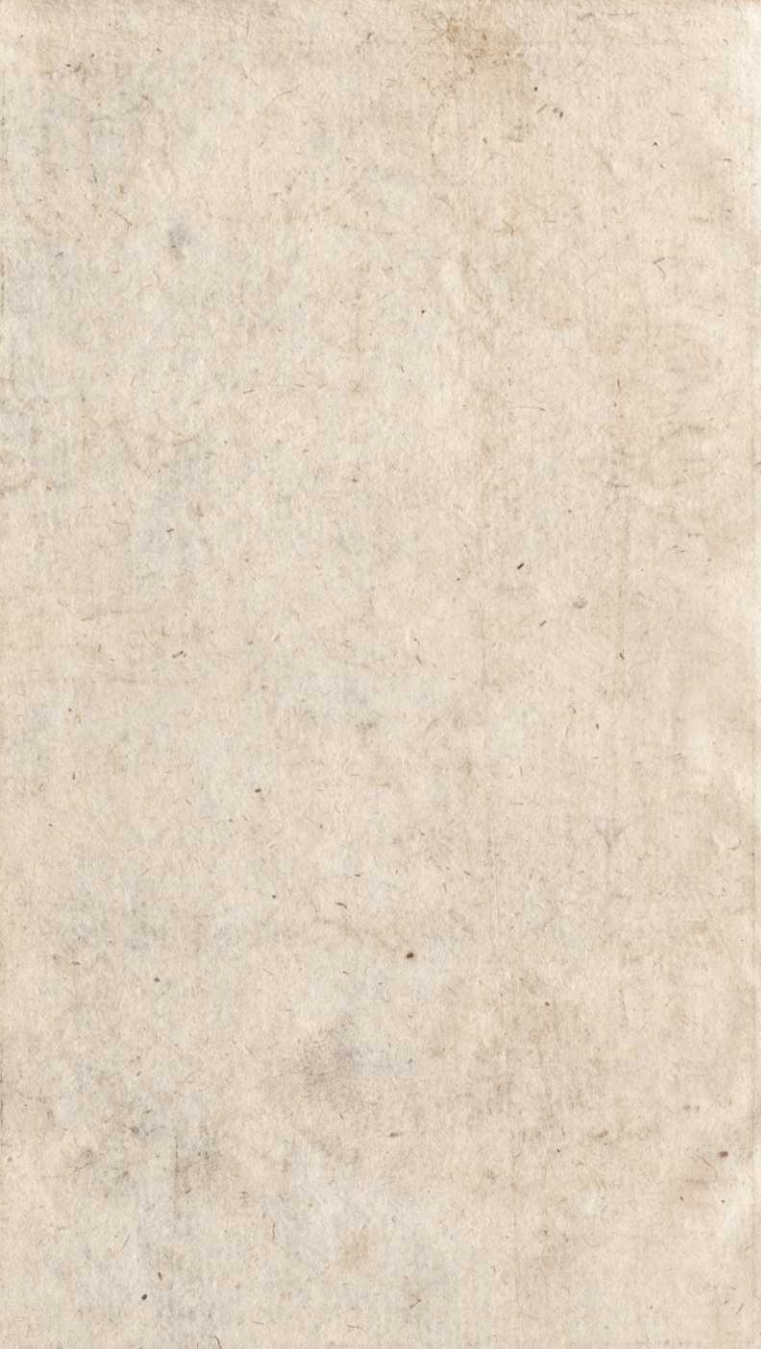
Exemplaret med tilhörige Kopparstycken säljes för Auctorens räkning i Holmbergs och flere Boklädor på fint Regal papper för 7 dal. och Tryckpapper för 6 dal. kopparmynt.

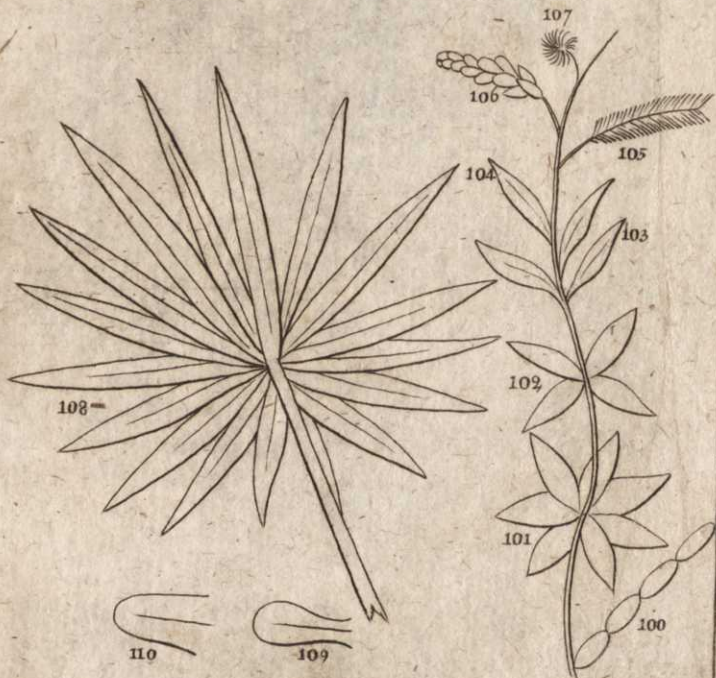
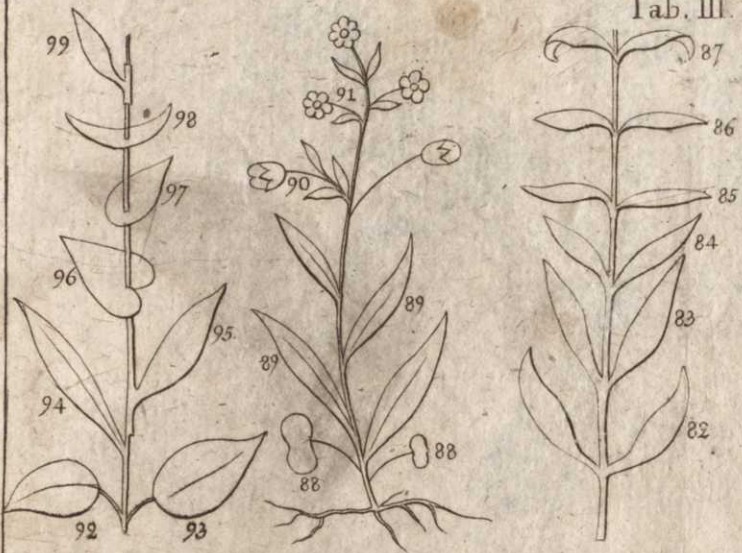

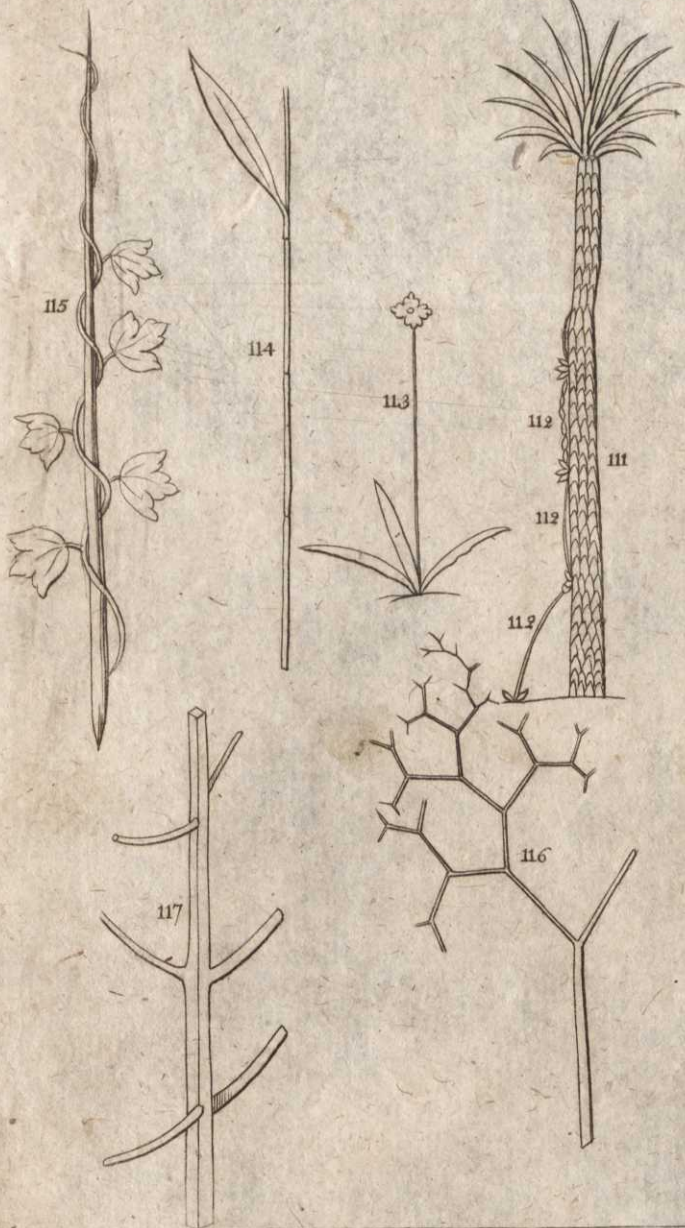

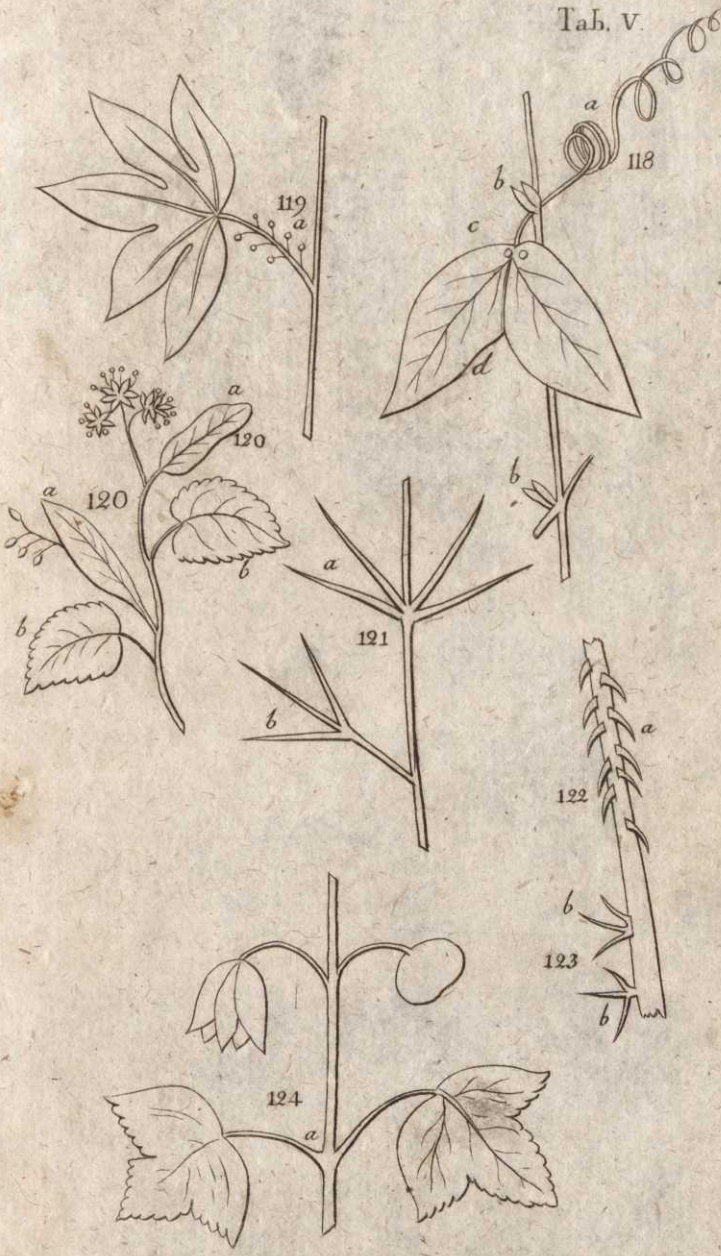

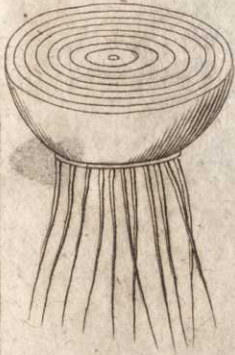

127

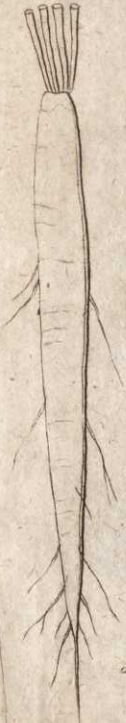
126

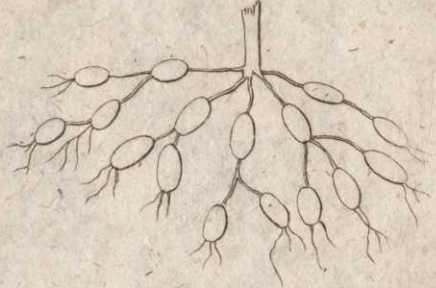
125

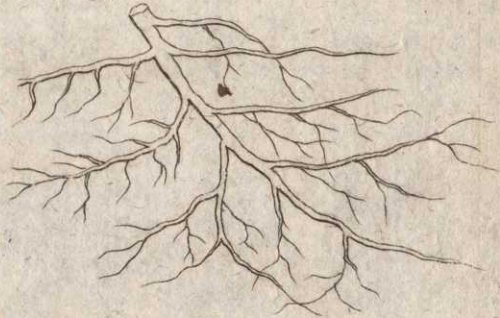
129

128

130

131

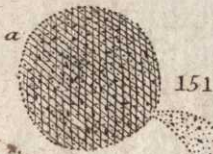

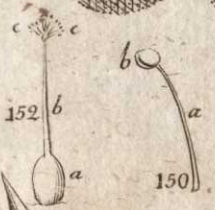

151

149

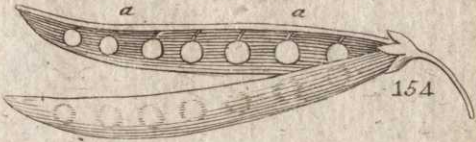
152

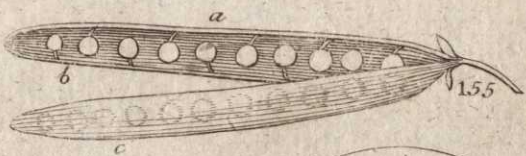
150

153

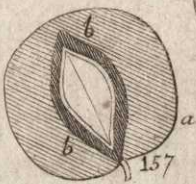
154

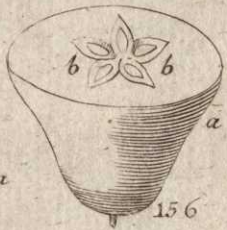
155

158

157

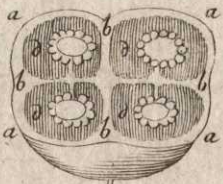
156

162

161

160

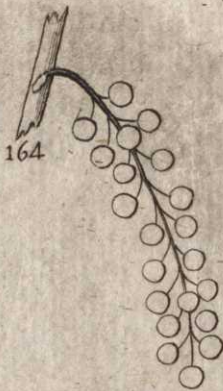

159

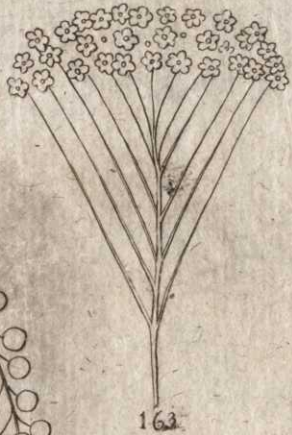

165

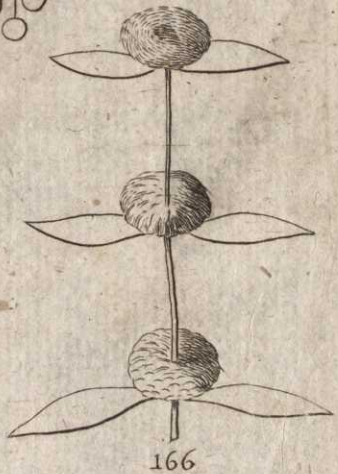
164

163

167

166

J. Hallman

25 May 1891

207

25-

